

არსენალი

საქართველოს
შტაბი

№ 20 (115). 1 - 14 ოქტომბერი, 2010 წ. სახელმწიფო-ენალიტიკური ჟურნალი. უანი 1,5 ლარი.

**დასკვნები:
განსაზღვრადობა
საარტილერიო წვრთნები
რეზონანსი**

**„წითელი გრივადები“
- ქოვენიზმის
დაგვიდრება
გერმანიის
მეზობლებთან...**

1425
2010

**წითელი გრივადების
დასკვნები**

**მოსკოვი ქართულ არმიას
მონაცემებს
დასავლეთიდან
იღებდა...**

**გვიდობიანობის
დროს დაკარგული
შედეგები**

მოსკოვი ქართულ
არმიას
დასაქვლეთიდან
იღებდა
მონახვევს...

8

საფეხგოლს
„ოვის
ღვერთები“

23

გასაიდუმლოებული
საარტილერიო
წვრთნები ორჯოლოს
პოლიგონზე

10

გვიდობიანობის დროს
დაკარგული
გვეულგზარეები

16

გუსოლინის
საიდუმლო
იარაღი

37

„ნითელი
გრიგაღები“

33

კარიკასებს უიუსა და ბკივილს ბკინის მანიკულებორი გაუქროს

აშშ-ის თავდაცვის სამინისტროს პერსპექტიული კვლევების სამმართველო DARPA-მ სპეციალურ პროგრამაზე მუშაობა დაიწყო, რომლის მიზანი ისეთი მოწყობილობის შექმნაა, რომელიც ჯარისკაცებს შიშისა და დედლილობის

შფრთხივას გაუქრობს. ადამიანის გუნება-განწყობაზე ზემოქმედებისთვის ამერიკელი მეცნიერები ულტრაბგერითი იმპულსური სტიმულაციის გამოყენებას აპირებენ. ახალი მეთოდი ქირურგიულ ჩარევას და ტკივნის იმპლანტან-

ტის გაკეთებას არ ეფუძნება ისინი და მხოლოდ თავის ქალაზე გარედან მანიკულებობს.

უახლესი ტექნოლოგიური მოღწევებით შექმნილი სამუალებია, რომელიც ჯარისკაცის ჩაუხუტუბო დამონტაჟება, მუშობის ტკივნის ფუნქციის დისტანციურად დაარეგულირებას — ამახლებს აქტიუბობას, მოხსნის სტრესსა და ტკივილის შეგრძნებას. მოწყობილობა ჯარისკაცებს სამუალებას მისცემს, სწრაფად შეძლონ მოდუნება და დასვენება და სწრაფადეე მოიკრიბონ ყურადღება და მოედინენ საბრძოლო მდგომარეობაში, რაც დამოუკიდებლად მხოლოდ არეულებს შეულებათ.

მრავალსტეგია ამ მოწყობილობას სიფრთხილით ეკიდებიან და შიშობენ, რომ „ულტრაბგერითი“ ჩაუხუტუბობით აღჭურვილი სამხედრო შენაერთი, რომლის გუნება-განწყობის სტიმულაცია უნისხნობა, დისტანციურად მოხდება, ზომიბების არმთას დაემსგავსება. ამ მოხაზუბებას არ ეთანხმებიან სამხედროები, რომელთა აზრით, სწორედ ერთი ემოციით, ენერგიითა და შემაბრთებით მებრძოლი მებრძოლებს სვან შემდგარი ჯარია საუკეთესო და წარმატებული.

ამერიკალები უმართავ რაკეტებს მართვალად მართვალად გლდაქსანე

ბრიტანულმა კომპანია BAE Systems-მა აშშ-ის სამხედრო-სახლავო ძალებთან კონტრაქტი გააფორმა და მის ფარგლებში ლაზერული დამზნების სისტემების (APKWS) სერიულ წარმოებას დაიწყო, რომლებიც უმართავ რაკეტებზე დაყენდება. ცნობილია, რომ APKWS-ის მოქმედობის სრულყოფილი რაკეტებით პირველ რიგში, აშშ-ის სამხედრო სახლავო ძალების საბრძოლო შეუღლმფრნებს Bell AH-1W SuperCobra-ებს აღჭურვავენ. მას შემდეგ კი, რაც ამერიკელი სამხედროები APKWS-ის პირველ სერიულ ნიმუშებს საომარ პირობებში წარმატებით გამოვიდნ, მისი ფართომასშტაბიანი წარმოებაც დაიწება.

სისტემაზე მუშაობა კომპანია BAE Systems-მა 2006 წელს, აშშ-ის თავდაცვის სამინისტროს დაკეთით დაიწყო, ის შეუღლმფრნებე დასაყენებე დასამონტაჟებელი საძირავი და სწორული ბლოკებითა წარმოდგენილი, რაც ამერიკულ სამხედროების სა-

შუალებას მისცემს, მოქედლებულ და საწარმოებლად იაფ უმართავ რაკეტებს ახალი ფუნქცია შესხინონ.

სისტემა APKWS-ის მთავარი უმართავება ისაა, რომ მისი წყალობით 70 მმ-იანი რაკეტების გასაშუბ კონსტრუქციასა და შეუღლმფრნებს ბორტის სისტემებს გადაკეთება არ დასჭირდება. ამრიგად, მოდიფიცირებული რაკეტების გამოყენება ყველა იმ შეუღლმფრნებე გახდება შესაძლებელი,

რომელსაც 70 მმ კალიბრის რაკეტის განმუბი დანადგარი აქვს. მაგალითისთვის, APKWS-ით აღჭურვილი რაკეტების გაშუბებას შეუღლმფრნები Cobra, UH-1 Huey, OH-58 Kiowa Warrior და AH-64 Apache შეუბლებენ.

ახალი სისტემის ბოლო გამოკვდა ამ წლის დასაწყისში მოხდა. APKWS-ით აღჭურვილი რაკეტის 8 საცდელი გასროლიდან უმართავი და მომრავი მზნები რვავემ დაახინა.

საზღვაო კვითიას გვერდით „დონ ასკ დონ ტელ“ დანახვა არ სურთ

აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა დანაყოფის მებრძოლები აღმოჩნდნენ იმ წესის შესაძლო გაუქმებაზე ცნობას, რომელიც შეარაღებულ ძალებში პო-მოცქესულების სამსახურს ზღუდავს. უფრო ზუსტად, ამერიკულ ჯარში პო-მოცქესულებსა და ლესბოსელებს სამსახური ფორმალურად არ ეკრძალებათ, მაგრამ კანონმდებლობა მათ თვითნაბი სექსუალური ორიენტაციის გამჟღავ-ნების ნებას არ რთავს. ჯარისკაცთაგან ამ თემაზე კითხვას დასმის უფლება არც შეთავაზობს აქვს. ამ კანონს, რომელიც ამერიკაში 17 წელია მოქმედებს და ფაქტობრივად, არმათში პოცქესუ-ლების ყოფნას გამორიცხავს, Don't ask, don't tell (სწორედ ათათხე, სწორედ ილა-პარაკებ) შექნა.

ახლახან აღნიშნული კანონის შეცვლის ინიციატივით ამერიკის კონ-გრესში დემოკრატებს გამოვიდნენ.

რომლებსაც უმაღლეს მხარე სამთავრობო ადმინისტრაციის წარმო-მადგენლებმა და სექსუალური უქცირ-ებისთვის დამკვეთებმა. თავის მხრივ პრეტენზიის მომხრეებსა და მოწინააღ-მდეგებს ურჩევს, ნაქმარევი გადაწყვეტილება არ მიიღონ და კვილდერი კარავდ მონ-დაქონონ.

„ამ საკითხზე ახრი ჯარისკაცებს ეკითხით და აღმოჩნდა, რომ მათ დიდ უმრავლესობას არ სურს პოცქესუ-ალიან გვერდიგვერდ ერთ ოთახში ყოფნა. ჯარისკაცებისთვის ცალკე-ცალკე ოთახების მოწყობა კი გურჯერობით ხერხ ძალებს აღესტება“, — განაცხა-და აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა შეთავაზმა ჯეიმს კონრევი.

ამჟამად პრეტენზიის იურისტები და ექსპერტები, აშშ-ის თავდაცვის მინისტრის რობერტ გუთონის მითითებით, სპეციალურ კვლევებს ატარებენ, რათა

კანონის Don't ask, don't tell-ის გაუქმების შესახებ შედეგების მიღებაზე განჭვრიტონ. კვლევის შედეგები წლის ბოლოს განახილვე-ლად კონგრესს გადაეგზავნება.

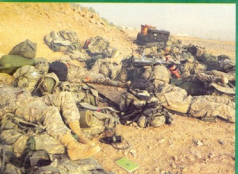
სამხედრო სპიტიგორლი

კანადურმა კომპანიამ BOG Werks-მა გადასაადგილებელი საშუალე-ს შექმნა, რომელიც სკვიტორდს მოვარკნობს მოხელი ჯარისკაცებს შორი მანძილის სწრაფ დაფარვაში წაადგებათ.

ამ უნაირ სამხედრო სტრანსპორტი საშუალებას DTV Shredder ქვია. მუხლუხიანის სკვიტორდი 200 კუბ.სმ მოცულობისა და 15 ცხ/მ სიმძლავრის „პონდსი“ ძრავითა აღჭურვილი, 48 კმ/სმ სიქმარეს ვითარებს და 40-გრადუსიანი კუთხის დახრულობის გორაკების გადალახვას ახერხებს. DTV Shredder ჯარისკაცებს არა მხოლოდ გადაადგილებაში, ბარ-გისა და აღჭურვილობის ტრანსპორტირებასა და დაქრულით ვეკუთავაშთე წაადგებათ მაქსიმალური ტერითი, რომლის ზიდაც ამ მუხლუხიან სკვიტორდს შეუძლია, 544 კგ-ია.

კიბაროვი - უპეისარიული არმიის აპიდემიის ქანსი

რასი შეიძლება ემზოდეს საათითი აქრობილა სახელმ-წიფოს — შევიცარის შეარაღებელი ძალების მოვარ-სარდალის ანდრე ბლატკმანს? არა, ტერიონის, მსოფლიო კორონოკური კრიზისი ან ისტერიოიდის ჩამოვარდნა ბატონ ბლატკმანს ნალებად აღარღებს. მისი მუქნის მოვარი მისეზი, რა დასამალია და, კანკრობია, რომლებზეც ბოლო დროსაქტურად არა მხოლოდ შევიცარილეუბა საუბრობენ.

„წამოიდგახიფო რა მოხდება, თუკი ხყენი შეარაღლე-ბის სისტემის კოდეზი ბოროტი ადამიანების ხელში აღმოწ-დება... გეგნადგურლებით“, — აღიარა ამას წინათ ეურნალ-ისტების საუბარში ბლატკმანს.

ისტერიოუს დროს ბლატკმანს დახმისა, რომ საფრთხ-ეუბის მუხლუხად, შევიცარის ხელისუფლება თავისი კურ-სის შეცვლას და რომელიმე სამხედრო ალიანსში, მათ შორის NATO-ში ქვეყნის გაქვრებას არ აპირებს.

ავღანეთში აღმოსავლეთი ბელგიური კონტინგენტის მეთაურობამ NATO-ს სარდლობის შიდადაკრებით მიიღო. ჩანაწერის თანახმად, ომგამოვლილმა მებრძოლებმა მშვიდობიანი ცხოვრებასთან ადაპტაციის პერიოდი მანამ უნდა გაიარონ, სანამ სამშობლოში თავიანთ შეილებს, შეუღლებებსა და შვილებს დაუბრუნდებიან.

სამხედრო ფსიქოლოგებისა და მედიკოსების გვეგმის თანახმად, ჯარისკაცები სამი დღის განმავლობაში კუნძულ კეპროსის კურორტებზე დაისვენებენ და ავღანური განცდები-სგან გათავისუფლდებიან. უკვე ცნო-

ბილია თანხის ოდენობაც, რომელსაც ბელგიის სამხედრო სარდლობა თითოეული ჯარისკაცის განცხრობისთვის გამოყოფს და ის 400 ევროს შეადგენს.

თუმცა, ფსიქოლოგთა და მედიკოსთა ერთი შეხედვით ბრწყინვალე იდეას, რაოდენ გასაცირიც უნდა იყოს, თავად ჯარისკაცები მაინცდამაინც დიდი ალტაცებით არ შეხვდნენ. თურმე ავღანეთში ნაომარ მებრძოლებს უკიდურესად საკუთარ ოჯახებში, სავარულ ადამიანებთან დაბრუნება სწავდიოდა და ზღვის ლავერდოვან სანაპიროებზე თვალი სულაც არ რჩებოდა.

უკრაინელი პატრულირებისთვის რობოტის გამოიყენება

ებრაელმა კომპანია G-NIUS-მა სახმელეთო რობოტიზებული აპარატი Guardium შექმნა, რომელიც ტერიტორიის პატრულირებისთვის, ავტოკოლონის გაცილებებისთვის, საბრძოლო მასალის გადასატანად, დახვედრებისთვისა და მებრძოლთა საცეცხლე მხარდაჭერისთვისაა გამომხნული.

გამომგონებელთა თქმით Guardium-ზე ელექტროლიტიკური და ინფრარითელი კამერები, რადიო-ელექტრონული საბრძოლო საშუალებები, მოხალოდნელი სარაკტორ დარტემის გადართობილებული სისტემები და სხვა აღჭურვილობაა დამონტაჟებული. ამ მსუბუქად დაჯავშნულ, უპილოტო სახმელეთო მანქანას ტელეკონტროლისა და პოზიციონირების

სისტემები, სხვადასხვაგვარი სენსორი და ოპტიკური ხმოვანი კამერა ექნება. აღსანიშნავია, რომ რობოტი, GPS-ით

აღჭურვილი მართვის ავტომატიზებული სისტემის წყალობით, რელიეფური თავისებურებებიდან გამოშიდნარე, თავად შეიტანს მარშრუტში ცვლილებებს. რაც შეეხება საპატრულო რობოტის საბრძოლო საშუალებებს, ებრაელი კონსტრუქტორები მათზე დუმილს ამჯობინებენ, თუმცა საგარეუოდ, ეს ტელეკონტროლებული და ელემენტარული იქნება.

პატრულირებისას დამრდვეის აღმოჩენის შემთხვევაში რობოტი მართვის ცენტრს მონაცემებს გადასცემს, სადაც გადაწყვეტენ, მოხდურთაის ორმხრივი ხმოვანი კავშირის შემთხვევით მოლაპარაკება გამართონ, თუ შემთხვევის ადგილზე მოხალოვრა გუჯუე გაგზავნიონ.

როგორიზა უდი ქვეყნის ზოგჯერ თვითნებურად უნდა იხაროს!

21-ე საუკუნის „გრიზი“ იარაღი ადამიანისგან შიშოდ „სტარტის“ დღეა, რადგან თითის დაჭერას მოითხოვს და მისნის აღმორჩა-თვალფურის-დღეებით დაწყებული, საცეცხლე პოზიციებზე მოქმედებით დამთავრებული, ლამის ყველაფერს დამოკიდებლად ასრულებს. მაგრამ თურმე „გაბრაზება“ რობოტებზეც სცილდით და ასეთ დროს მტრისას, დაუნდობლად სპორტ მტერსაც და მოეგონაც. არ იფიქროთ, რომელიმე ფანტასტიკურ-ბოვიკური ფილმის სუფეტზე გაამზობდეთ – ასეთი ფაქტები უკვე რეალურ ცხოვრებაშიც ხდება.

ცოტა ხნის წინ სამხრეთ აფრიკის შეიარაღებულ ძალებში საზარელი ტრაგედია დატრიალდა – სამხედრო სწავლებისას, გაურკვეველი მიზეზით, პატრსაინააღმდეგო თვდაცვის ავტომატური ქვემეხი თვითნებურად ამოქმედდა. უკონტროლო სროლის 9 ვარსკაცო ადვილზე დაიღუპა, 14 კი, მძიმედ დაჭრილი, სიკვდილს საე-დამყოფობა ვერძახს.

ამ ფაქტის შემსწრე სამხრეთ-აფრიკელი გენერალი კენა მანგო-სი ავრჩავს გაოცებულად: „არ ვცივით, რა მოხდა. ადამია სრულად დატყველ ქვემეხს რაიმე მქონიკური პრობლემა შეექნა და ცეცხლი გახსნა“. სხვა ექსპერტები იარაღის თვითნებურად ამოქმედების მიზეზად კომპიუტერის „გაუკვდავ“ მიიჩნევენ, თუმცა ხუსტი პასუხი არავის აქვს.

საქმეში „შიგარი დამნაშავე“ შეი-ცარიულ-გერმანული წარმოების პატრ-საინააღმდეგო ქვემეხი Oerlikon GDF-005-ია. პასუხი და აქტიური რადარე-ბითა და ლაზერული ხამხმე სისტემით აღჭურვილი ამ იარაღს დაბალ სიმაღ-ლეზე სწრაფად მუშაობს მისთვის, მათ შორის თვითმფრინავების, შეფულ-მფრენების, უპილოტო საფრენი აპარატებისა და ფროსიანი რაკეტე-ბის ჩამოგდება შეუძლია. მისი 35 მმ-იანი

წყვილი ღელა და დატენვის სისტემა ავტომატურ რეჟიმში მუშაობს.

თურქ სწავლების დროს აარადი რამ-ღერჯერე გამოხლდა შეცობილიდან და მისი „გაკვება“ სამხედროებს სახელდა-კვლად, გავრლითა და ლიოთის დამჭერე-ბით უცდათ, მაგრამ ამაოდ. ამოიქმე-ბული ქვემეხი მაკვხნი და მარჯვენ თქმდე ისროდა, ხანამ თვისი ორდე მქე-დი (თითო 250 ნახევარკილოგრამიანი ტურნით) ბილიმდე არ გამოცვალა.

აპერიკელი სოც-ქაერი გირთვანი საილ უმლოებით პაჯროგისტრის დააკავეს

აფრიკის შტატ ნიუ-შექსიკონი მე-ოფრე წყვილს ბრალად ბირთვული საი-ღუმლოების გავიდვის მცდელობა წაუყენეს. შეუდელებს გამობიების ფედრ-ალური ბიუროს ავრტი ვკრატეცხობდა, რომელიც ვენსუელის სხე-სამასხურე-ბის წარმომადგენლის როლის თამაშობდა.

წარმომბოთი არგენტინელი, 75 წლის კედრო მასკრონი 1979-1988 წლებში დღის-ალამოხის ბირთვულ სასწავლო წლებში მუშაობდა. სამასხურიდან ის აშშ-ის ბირთვული პროგრამის საფინანსო პრინციპლის კრიტიკოსის გათავისუფ-ლეს. მასი შეუდე მარჯობი მასკრო-ნი კი ოდე ცენტრში ტექნიკურ რეაქ-ტორად 1981-2010 წლებში მუშაობდა.

როგორც საქსის მასალებიდან ორკე-ვა, ცოლ-ქმარს ბირთვული საუღუმლოე-ბებზე, მათ შორის ბირთვული იარაღის კონსტრუქციასა და წარმომბოთის დაკე-მრებულ დოკუმენტებზე ხელი მიუწვე-ბიდათ.

2008 წელს პედრო მასკრონიმ ვენ-სუელელ ბირობით ავრტთან შექვედა გამბათა და მას ვენსუელისთვის ბირთ-ველი იარაღის შექმნაში დახმარებას დაპირდა, რისთვისაც 10-წლიანი ვადა ითხოვა. ამასთან, მასკრონიმ ამ ქვე-სიხოვის ბირთვული ტერორტის სფერ-ოში კონსულტანტობაც იკისრა, თანამ-შრომლობისთვის კი 800 ათასი დოლარი და ვენსუელის მოქალაქეობა მოითხოვა.

მომდევო წლებში მარჯობი მასკრო-ნი სამასხურიდან დაიხიხილ მუკლეს საჭრო დოკუმენტის შეფენაში დაეხმარა, რომელიც აშშ-ის ბირთვულ სფეროთინ დაკომპირებულ საიდუმლო ინფორმაციას შეიცავდა. შხა დოკუმენტით ხელდამწერე-ლი პედრო მასკრონი კაიომ ვენსუელელ ავრტთან შესახვედრად დათქმული ადვ-ლის ვენსუელის, სადე მას სინამდვილე-ში აშშ-ის გამობიების ფედრალური ბი-უროს თანამშრომლები ვიღინენ.

ცოლ-ქმარი მასკრონიები დააკვეს, აშშ-ის ოსტაციის სამინისტრო კი ორწ-მუნება, რომ ამ საქმისთან ვენსუელის მთავრობას ან მის სხე-სამასხურებს კე-მბირი არ ქეითათ.

მოსკოვი ქართულ არმიას დასაკლავად იღებდა მონაწილეს...

წვდილატლანტიკური ალიანსის გენერალური მდიანი რასპუსკინი, რომელიც ამ კვანძს ასრებს თბილისში ჩამოსვლის, ძალზე დაინტერესებულა NATO-სა და რუსეთს თანამშრომლობის გაღრმავებით ეს შეეხება როგორც მოსკოვის მიწვევის კვანძში ერთიან რატესსინააღმდეგო ხისტიების შექმნის პროცესში მონაწილეობის მისაღებად, ისე რუსეთის დაბრუნებას კვანძში წვეულებრივი შეიარაღებული ძალების შესახებ ხელშეკრულებამ.

შეგახსენებთ, რომ 2007 წლის დეკემბერში რუსეთმა მორატორიუმს გამოაცხადა ამ ხელშეკრულებას მონაწილეობაზე კრემლის ინფორმაციით ეს გადაწყვეტილება გაპრობოცებული იყო იმით რომ 1999 წელს სტამბოლში ხელმოწერულ ამ ხელშეკრულების ადაპტირებულ ვარიანტს არ შეუქმნიდა დასავლეთი, მაშნ, როდესაც რუსეთმა დაიწყო მისი შესრულება და გაიყვანა თავისი სამხედრო ბაზები საქართველოში (მათომდინ, ვაზიანდ და ახალქალაქიან).

მეორეადინი ექსკურსი: 1990 წელს პარიზში ხელმოწერილი ხელშეკრულება თბილისსწრება კვანძში წვეულებრივი შეიარაღებული ძალების შესწავლის პროცესის დაწყებას. ამ ხელშეკრულებას ხელი საბჭოთა კავშირამც მოაწერა, რომლის სამხედრო ფლანგზე სამხედრო კავსაა და საქართველოც იგულისხმებოდა. ერთ წელში საბჭოთა კავშირი დაიშალა და რა წელი გახდა საბჭო ამ ხელშეკრულების ადაპტირებულ ვარიანტს შესასრულე-

ბლად, რომელსაც 1999 წელს სტამბოლში რუსეთის ფედერაციასთან ერთად დი-თის ფრაზული წინაღობის სხვა ქვეყნებზე, მათ შორის საქართველოში, მოაწერეს ხელი.

რუსეთის სახელმწიფო დეპამ ხელშეკრულების ადაპტირებული ვარიანტის რატეფიცირება მოახდინა, რაც არ გააკეთეს წვდილატლანტიკური ალიანსის წევრმა ქვეყნებმა. ამით კრემლს საუცუესო საბაბი მიეცა, 2007 წელს მორატორიუმს გაიმოქმადებინა ამ ხელშეკრულების შედეგად შესრულებასზე.

ხელშეკრულება თბილისსწრებას, რომ მისი ხელმოწერა ქვეყნების ტერიტორიაზე, წვლილანდ არანაკლებ ორჯერ გვიმის მიხედვით (ან მოულოდნელად) ჩატარებულია სამხედრო დანიაციების დილოკაციის აფიცილების ინსპექტორების დასამტრება, თუ რა ხასი და რაოდენობის წვეულებრივი შეიარაღება აქეთ მათ (შესრულებას არ ექვემდებარება საბჭოთა თვდღეების საშუალებები და სამხედრო-საზღვაო ძალები).

2007 წლის ბოლომდე რუსეთის ფრაზული წინაღობა და მათ შორის — წვდილი კავსაის რეგიონში (რაც ჩვეთის ვეღანე საინტერესო გახლდათ) ჩატარებული ინსპექტორების შემდეგ (ხელშეკრულების მიხედვით შეზობული ქვეყნების ინსპექტორებს — სამხედრო ვერიფიკატორებს არა აქეთ ერთმანეთის გადამტრების უფლება, ამის შესახებ ქვეყნის წარმომადგენლები აკეთებენ) წვლილანდმო ორჯერ ქართულ მხარეს საშუალება

ქონდა, ზუსტად სცოდნოდა, რა სამხედრო დანიაციები შეეუდა დილოკირებულ რუსეთის წვდილი კავსაის სამხედრო ოლქს კავსაისის წვდილიოთი და რა შეიარაღება ქონდათ მათ.

ბუნებრივია, ანალიტიკური ინფორმაციას საქართველოს შეიარაღებული ძალების შესახებ ფლობდა რუსეთიც. ინსპექტორების შემდეგ დამუშავებული ინფორმაცია თვის იტის ერთ ინფორმაციულ ცენტრში, სადაინაც საბჭოთა მონაცემების მიღება ხელშეკრულების მონაწილე ყველა ქვეყნის შუკობა.

2007 წლის ბოლოს გამოცხადებული მორატორიუმის შემდეგ რუსეთი, ბუნებრივია, აღარ უშუგბდა სამხედრო ვერიფიკატორებს თვის ტერიტორიაზე და რუსულ სამხედრო დანიაციებზე მონაცემების განახლების პროცესი შეწყდა.

ეს განსაკუთრებით აქტუალური გახდა წვდილი კავსაისის სამხედრო ოლქთან რაკომრეობა, რადგან კრემლში მათი გაღმავლეუება დაინწო რუსეთ-საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის საიხლოვს და ფართომასშტაბიანი სამხედრო სწავლება სატარა.

2008 წლის ავისტოს ომობდე ქართულ მხარეს აღარ ქონდა განახლებული მონაცემები რუსეთის წვდილი კავსაისის სამხედრო ოლქში წლის დასაწყისობინ მომხდარ ცვლილებებზე. სამაგიეროდ, მოსკოვი ერთიანი საინფორმაციო ცენტრთან დაბრკოლებლად იღებდა ინფორმაციას ქართული არმიის შეიარაღებ-

ის განახლების შესახებ, რადგან წყნის ევროპულ შეფარდებს დაეწინააღმდეგება, ამ სულა, შეგნებულად არ დაბლოცს ხელშეკრულებაზე მორატორიუმის დადებული რუსეთის მიერ ურთიანი საინფორმაციო ცენტრის სარგებლობა.

უფრო მეტიც, ავსტრის ომის შემდეგაც კრული დაუბრკოლებლად სარგებლობდა ამ ინფორმაციით და მოსკოვს მარტვი გამოთვლებით შეეძლო განეზღურა ქართული არმიის შეარაღების დანაკარგები ან ახალშექმნილი საბრძოლო ტექნიკის სახეობები და რაოდენობა.

ასე გრძელდებოდა 2009 წელსაც და წყნ არ გეგმის დადასტურებული ინფორმაცია ომის შესახებ, ხელშეკრულების მონაწილე ქვეყანათა საინფორმაციო ცენტრმა ბოლოს და ბოლოს, შეუწყვიტა თუ არა მონაცემთა მიწვამ რუსეთს, რომელმაც ამ ხელშეკრულების შესრულებაზე მორატორიუმი ითხოვს სამი წლის წინ გამოაცხადა.

რა თქმა უნდა, მოსკოვი მანვე მოქმედის შემოვლით გზებს, თუკი პარდაპირ ვერ მიიღებს ოფიციალურ ინფორმაციას საქართველოს შეარაღებული ძალების შესახებ შეავლითად, მას შეეძობრულ დახმარებას გაუწევინ სომხეთი ან უკრაინის ახალი ხელისუფლება და მიამწვიდან საპირო ინფორმაციას.

P.S. ევროპაში ნეგულბრევი შეარაღებული ძალების შესახებ ხელშეკრულების გარდა საქართველო, ისევე, როგორც ათეულობით ევროპული ქვეყანა, მონაწილეობს „ღია ცის“ ხელშეკრულებაშიც. იგი ითვლისწინებს მონაწილე ქვეყნის სასაერო სერვისებს სპეციალ-

ური ეიფო და ფორმადარტრით აღჭურვილი თვითმობრინავების საინსტეციო ფრტებს.

როგორც წყნეთის ცნობილი გზხდა, ქართულ ცამს განხორციელებული ასეთი ფრტების დროს ისინი ვერ ბეღევენ ცინხვალის რეგირინის და აუხანეთის თაზე გამონქნას, რადგან თერმე რუსეთის საოკუპაციო ვარების მეთაფორამ საქარაფრელოს ცის ეს ნაწილი დახსურულ ზონებად გამოაცხადა...

სამეფიროდ, სენაკის, ზინის, კობრე-ნარის, ვანაინის, შარველისა თუ სხვა ქართული სამხლრო ბაზების ციდან დეტალურად გადღებული ვიდეო და ფორმასალა თვის იფრის „ღია ცის“ ხელშეკრულების მონაწილე ქვეყანათა საინფორმაციო ცენტრში და მას დაუფურუნებლე ეწნობა რუსეთის (როგორც ამ ხელშეკრულების მონაწილე ქვეყნის) სამხლრო დახვეწვა.

ირაკლი ალადაშვილი

ასე გამოიყურება ევროპაში ჩვეულებრივი შეარაღებული ძალების შესახებ ხელშეკრულების ერთ-ერთი დოკუმენტი, რომელზეც ასახულია ქართული არმიის საბრძოლო ტექნიკის რაოდენობა და სახეობები 2008 წლის 1-ელი იანვრის მონაცემებით. რუსეთის სამხედრო დახვეწრვა ასეთ დოკუმენტებს 2008 წლის ოამდე და ომის შემდეგაც დაუბრკოლებლად იღებდა ევროპელებისგან, მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთმა ამ ხელშეკრულების შესრულებაზე მორატორიუმი ჯერკიდევ 2007 წლის დეკემბერში გამოაცხადა და მას შემდეგ თავის ტერიტორიაზე აღარ უშვებს უცხოელ ევროფიკატორებს

TABLE 110. OVERALL REDUCTION OF BATTLE TANKS, ARMORED COMBAT VEHICLES AND ARTILLERY SUBSIDIARY TO MINIMAL LIMITATION OF 2008

COUNTRY	SUBCATEGORY	YEAR	OVERALL REDUCED LIMITATIONS IN 2008		NUMBER IN 2008
			(1)	(2)	
BATTLE TANKS		0-10	183	1	184
		11-15	25	0	25
		16-20	114	0	114
		21-72	43	0	43
ARMORED COMBAT VEHICLES		0-10	10	0	10
		11-15	25	0	25
		16-20	80	0	80
		21-72	5	0	5
ARTILLERY		0-10	238	0	238
		11-15	1	0	1
		16-20	2	0	2
		21-72	1	0	1
		0-10	149	0	149
		11-15	12	0	12
		16-20	94	0	94
		21-72	24	0	24
		0-10	18	0	18
		11-15	25	0	25
ARMORED VEHICLES (ARMORED BRIGADES)		0-10	15	0	15
		11-15	15	0	15
		16-20	0	0	0

გასაიდუმლოებული საკრიტიკიო წერილები ორფოლოს პოლიგონზე

ერთი თვის განმავლობაში ახალციხესთან, ორფოლოს პოლიგონზე, გამაყრუებელი სროლისა და აფეთქების ხმა არ შეწყვეტილა.

საქმეში ოდნე ჩახეულვაც კი მიხვედებოდა, რომ პოლიგონზე დიდი მასშტაბის

საარტილერიო წვრთნები მიმდინარეობდა, მაგრამ თედაცეის სამინისტროს ოფიციალურ ვებ-გვერდზე ერთი თვის განმავლობაში პატარა ინფორმაციაც არ გასულა ამ წვრთნების თაობაზე.

ადგილობრივი მოსახლეობა „არსე-

ნალს“ დაუკუეშირდა იმის გასაგებად, თუ რატომ ტარდებოდა ასე ძაღულად წვრთნები.

როგორც „არსენალმა“ გაარკვია, ორფოლოს პოლიგონზე ერთთვიანი წვრთნები მეორე საარტილერიო ბრიგად-

თვითმავალი „აკადიები“ ორფოლოს პოლიგონის ხშირი სტუმრები არიან

ამ თითქმის მიწელი მესაღვეელობით ჩაატარა.

ეს ბრძოლა 2008 წლის აგვისტოს იმის შემდეგ, პირველი საარტილერიო ბრძოლის ორად გაყოფის შერე ჩამოყალიბდა. მისი დისლოკაციის ადგილი დასავლეთ საქართველოშია. თუმცა შორეუ საარტილერიო ბრძოლის შექმნაზე მისი საბრძოლო ტექნიკა და არტილერიისტიები აგვისტოს იმში აქტიურად მონაწილეობდნენ.

საერთოდ, ცხინვალიდან რამდენიმე დღიანი საბრძოლო მოქმედებების დროს მონაწილეობდნენ (როგორც ადგილობრივ სეპარატისტებს, ისე რუსი გვირაბიდან შემოსული რუსულ სამხედრო დაჯგუფებას) შედარებით მუტი ზარალი

სწავლების დროს წარმოსახვით მონაწილეობდნენ ქართული ავიაციის უტილეთა — მოიერიშე „მიმინოები“ ზემოიდან, ხოლო საბრძოლო „ნიანგები“ კი დაბალი სიმაღლიდან ესროდნენ უმართვე რაკეტებს

აგვისტოს იმის შემდეგ ჩამოყალიბებულმა შორეუ საარტილერიო ბრძოლის მიუღმა შესაძლებლობამ სწავლებები ორფოლის პოლიგონზე ვერ კიდევ 2008 წლის შემოდგომაზე ჩატარა. 2009 წლის ბრძოლიდან პოლიგონზე მხოლოდ ცალკეული საარტილერიო დანაყოფები გაგზავნა, წელს კი ორიფოლიში ისევ მიწელი ბრძოლის შეიარაღება ჩამოიტვიტრა.

შორეუ საარტილერიო ბრძოლა ვეღღაზე მობილურ საბრძოლო შენაერთად ითვლება, რადგან მის შეიარაღებაში არსებული ყველა საბრძოლო ტექნიკა თვითმავალია და ბუქსირება არ სჭირდება. ამას კი რეალური საბრძოლო მოქმედებების დროს უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება, რადგან თვითმავლ საარტილერიო დანადგარს ან ზალპური ცეცხლის რეაქტიულ სისტემას საარტილერიო ზალპის

(ქართული არმიის სხვა გვერდებისგან და სახეობებისგან განსხვავებით) სწორედ ქართველმა არტილერიისტებმა მიაყენეს თუმცა ისიც სათქმელია, რომ ქართული არტილერიის მხნეები შეიძლება უფრო ხუსტიც ყოფილიყო...

ეს სურათი ამოღებულია Google Map-დან და მისზე გამოსახულია ქურდების აფეთქების მომენტია, რომელიც 2009 წლის 6 აგვისტოს ხელოვნურმა კოსმოსურმა თანამგზავრმა ახალციხისთან, ორფოლის პოლიგონზე ქართველი არტილერიისტიების ნფრთხების დროს დააფიქსირა

ქართულმა RM-70-ებმა აგვისტოს
ომის დროს ბრძოლები
უღებიაკარგოდ გავლეს

შემდეგ 3-5 წუთში შეუძლია დატოვოს
საბრძოლო პოზიცია და არ მოხუდეს მოწინააღმდეგის კონტრსაარტილერიო დარტყმის ქვეშ.

არ არის გამორიცხული, რომ რუს-
მა ოკუპანტებმა აუხაზეთა და ცხინ-
ვალის რეგიონში შემოიფუანეს
„ზოოპარკის“ ტიპის საარტილერიო

ცეცხლის აღმოჩენის მომენტებში, რომ
ლებიც ფაზირებულანტენიანი რადიო-
ლოკატორებით ჰაერში აუქისინებენ
ჭურვისა და რაკეტის ფრენის ტრაექტო-
რას, იზიარებ წუთში გაბლიანგრაიმე-
ბენ მოწინააღმდეგის არტილერიას
პოზიციებს და თავის საარტილერიო
ბატარეებს ზუსტ კოორდინატებს აწვდი-
ან კონტრსაარტილერიო ცეცხლის
გასახსნელად.

ერთიანი წერტილები 25 სექტემ-
ბერს შემაჯამებელი სწავლებით
დამთავრდა. პარობით მოწინააღმდეგის
ჯეჰანკონის შემოტყვის იმპატიცი-
ის დროს შეიძენ ქვეითი ბრიგადის გა-
ბლიერებულ ბატალიონს, რომელიც
თავდაცვით ზღუდეს ამაგრებდა,
მკლერი საცეცხლე მხარდაჭერა შიორ
საარტილერიო ბრიგადის არტილ-
ერისტებმა გაუწიეს.

ირაკლი ალადაშვილი

ქართველმა არტილერიისტებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ რუსეთის საოკუპაციო ჯარებმა ცხინვალის რეგიონსა და აფხაზეთში შეიძლება განათავსონ (ან უკვე განათავსეს) საარტილერიო სროლის დაზვერვისა და კონტროლის რადიოლოკაციური კომპლექსი 3000პაჩ-1, რომელსაც 13-17 კმ სიშორიდან შეუძლია ნაღმატყორცნის ნაღმის გასროლის ავტომატურ რეჟიმში აღმოჩენა, სხველ არტილერიის ტურვისა კი 10-12 კმ-იდან; ზაღბური ცეცხლის რეაქტიული სისტემის რაკეტისა 15-22 კმ-იდან, ხოლო ტაქტიკური რაკეტის — 40-45 კმ-დან. კომპლექსის კომპიუტერული სისტემა რამდენიმე ნაშში გამოთვლის ნაღმისა თუ ტურვის ფრენის ტრაექტორიას, ადგენს მოწინააღმდეგის საარტილერიო დანადგარების იმ პოზიციებს, საიდანაც გაისროლეს და კოორდინატებს აწვდის თავის არტილერიისტებს გასახსნელად.

3000პაჩ-1-ი ქართული
არტილერიის პოტენციური
და საშიში მოწინააღმდეგეა

„**ესოდრო** **დატექნიკა**ის **საიფი**“

ყოველ ორშაბათს! შურნალ „კრედიტბთან“ ერთად
თითო კრიმინალური საქმე!

ცნობილი ავტორები,
კლასიკა და
ბესტსელერები

ლიქ ფრანსისი

რაიმონდ ჩანდლერი

საიგო მასუმოტო

სირილ უიკრი

ფრიდრიხ ლიურენატი

ჟორჟ სიგანონი

ფასი 2 ლარი!

(შურნალთან ერთად 3 ლარი)

უკვე გამოსული ნიგნები შეგიძლიათ შეიძინოთ ნიგნის მაღაზიებში

რუსეთის სპეცსამსახურების ხაზანბთი რეზინული შპაპრაპი ბაზა

ტალღებს თუ ჩვეუდრამკვეთობს, ცხადი გახდება, რომ რუსეთში შეჭრაზე რუსეთის კონტრდაზვერვის ოსტატურად დაგეგმულ მიზეზში გაება. თვით განსაჯეთ, რაფიციალური რუსული კრისითა, რუსეთში დიპლომატი დაუკავშირდა რუსეთის მოქალაქებს, უმეტეს X-ს და განსახედრული დროის შემდეგ კარგი ანაზღაურების სანაცვლოდ სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველი სამხედრო-პოლიტიკური მასალები მოიხსნა. მხოლოდ ამის შემდეგ მიხედო თქვენს „სამატი“ X, რომ გაბრძოლ გრეუ სახელმწიფო დღადაცხეკნუბისთვის, მოქალაქეობრივი სიამაყე გამოიჩინა და უუ-ს-ზემ წაიქნეულა. ამის შემდეგ დაიგვიმა სპეცოპერაცია, გრეუ მასალის გადაცემის დააკვეს და ზაფხუცი დაიხურა.

ამგვარი ინფორმაცია გაავრცელდა რუსეთის უუ-ს-ზემ საზოგადოებაში ურთიერთობის ცენტრში, მაგრამ მთორედ დღესვე რუსეთის სპეცსამსახურებში დანაზღაურებულმა გაზვერებმა მთქნელედნად შეიცვალეს კონტრდაზვერვის ურსა და საიდუმლო ფეხლებზე გახსპურეს. მათი ინფორმაციით, გაბრძოლ გრეუს აჯერტ რუსი სამხედრო ოფიცერი (რომელსაც ჯთთილდა ასევე დააკვეს) წლების განმავლობაში თანამშრომლობდა რუსეთის დაზვერვასთან, კრისოდ, გრეუს წინამორბედ შეყრავ-დიპლომატ დონუ პისტილიასთან და სამხედრო-პოლიტიკურ ინფორმაციას გადასცემდა მოლდავეთისა და დნესტრისპირეთის შესახებ. ოპერატიული კვიზირი მათ ხელექტრონული ფოსტით ქვირდავთ, ხოლო ინფორმაციას გადაცემის სქემა ასეთი იყო: რუსი აჯერტ სუპერმარეტების შემნახველ საკანებში ტრეუბდა ფულსო, სადაც საიდუმლო ინფორმაცია იყო საჭირო. ასე აუღლებულბად იფებდა რუსეთში სუყრავი საიდუმლო ცნობებს. მას შემდეგ, რაც გაბრძოლ გრეუქ შეყვალა წინამორბედ შეყრავი, რუსი ურნალისტების მტკიცებობით, თურქი რუსი აჯერტის სინდისზე გაიქცა და უუ-ს-ზემ აღიარებითი წიქრება მოსცა. რუსი ურნალისტებს „შეხვედით“ ოპერატიული ვაღიკადრებცი ჩაყარვით ხელში, სადაც კარგად ჩანს, თუ როგორ ტრეუბს უცნობი წირი შეეკეტეს. ხოლო რამდენიმე წელით კადრებს ჩანს გაბრძოლ გრეუ, რომელიც კადრებს იფებს. რუსეთში იქვე დააკვეს და ეს

უფრო „აღ-ქაიდას“ ტერორისტის განვიტრალბას ჰკვედა. ვიგრე უარალო დიპლომატის (მთი უმეტეს, მხოლოდ ექვბიტანლის) დაკვესას. უუ-ს-ზე თვის იმაროლებს: რუსეთში დიპლომატი აღმოსავლური ორბიბრძოლების ოსტატია (განსაკუთრებით – ვიუ ვი ცე ურარეუბაო) და ამტომ დაუკვირდა სპეცრანმის დახმარება.

რუსეთის მასშედიამო გავრცელებული ინფორმაციით, გრეუქ NATO-ს სადაზვერვო დაფლებას ასრულებდა: ცდილობდა, დნესტრისპირეთში დისლოცირებულ რუსეთის სამხედრო შენაერობის, ასევე მოლდავეთისა და აუღიარებელ რეპალებიკაში არსებული პოლიტიკური სიტუაციის შესახებ მონაცემების შეყრეუბას.

გაბრძოლ გრეუს დაკვესის საპსუხეო რეშენიმა მთორედ დღესვე ჰერსინონ გრატად გამოაყხადა ერთ-ერთი რუსი დიპლომატი და 48 საათში რუსეთის დატრეუბა მოიხსნა.

დიპლომატიური ომის ნამდვილი მიზეზები

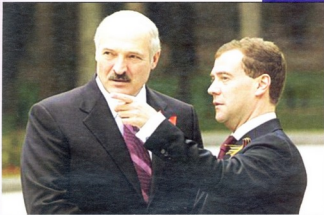
რუსეთ-რუსეთში დიპლომატიურ ომს ძალზე სერაზული მიზეზები აქვს და მოლდავეთის მომავალ საყარეო-პოლიტიკურ კურსს უკვირებდა. კომბინირბ დღეს არსებული მთიფო პოლიტიკური აღიანისა, რომელსაც გამოკვეთილი დასავლურეუბალო ორფერტობი აქვს რუსეთის ხელისუფლებას თვალში არ მოსდის. ამის ის ფაქტორე უმეტება, რომ აშშ-ის აღმნიბტრაციის გადამწყვეტილებით აშერიკის რაექსპნანაზმდეფო ფარის განლაგება რუსეთშითი იფებუბა. ამ ეთარებამო მოლდავეთის გაკონტროლება ორეუ შტარსთივის მთქნელავით გეოპოლიტიკური ამოცანა. ამტომცე რუსეთის ხელისუფლებას ძალღერს არ დამოურებს უკვე ამოქმედბულა რუსეთის სპეცსამსახურები, დაწყო მოლდავეთის კონსოციური დამნტრებება – მოლდავურ დეზინოთ კვლე „აღმთანბნს“ ქიშიური მონარეუბი და კვლე საექტეს რუსეთის ბაზარი, რათა მოლდავეთში მისთვის სასურველ პრეზიდენტ დანიშნოს. თქვა რუსეთი მხოლოდ მოლდავეთში არ ცდილობს ხელსუფლებას შეეცვლას, მისი სინიხეა ასევე „სამატი“ ბლოკრუსიის პრეზიდენტი აღექსინდრ დეკამენტოცე.

რუსეთის უუ-ს-ზემ მიმდინარე წლის 16 აგვისტოს რუსეთში დიპლომატი გაბრძოლ გრეუქ დააკვეს. მას ბრალად წაუყენეს საიდუმლო სამხედრო ინფორმაციის მიღების მცდელობა. რუსეთის კონტრდაზვერვის მტკიცებობით, რუსეთის საელჩოს პოლიტიკური განყოფილების პირველი მდივანი გრეუქ სინამდვილემო რუსეთისის საყარეო ინფორმაციის საშახურის ოფიციალური თანამშრომელი იყო. გაბრძოლ გრეუქს ორ დღესე რუსეთის ტერორისტის დატრეუბა მოიხსნეს.

საქართველოს „დედა მგობარბა“, რუსეთის სათაბიბრის საერთაშორისო საჭირო კომიტეტის თეთქმობარე კონტრდაზვერვო კომისიმა განაცხადა, რომ გრეუქ წინადატლანტიკური ბლოკის დეფეუბით გაემუშობდა. მას მათნაა, რომ აქმდე რუსეთის გეოპოლიტიკური ინტერესი მოლდავეთით შემოიფარებულბად და სადაზვერვო ინტერესები რუსეთში, წესით არ უნდა ქვირდა.

ასეთი იყო ცხელი ზაფხულის ამ კვირის ომის“ ოფიციალურად გაზმარეუბული ფეხტები. თქვა ეს მხოლოდ დასკვნებს წიქრა და ცვლავს საინტერესო და მთქნელეფანი დეტალები წლის ქვემოთ იმადება.

ამ დიპლომატიური სკანდალის ფე

**სურს თუ არა კრემლს
ლუკაშენკოს ტიპიკი დაცვა**

რუსეთ-ბელარუსიის ლიდერების ბოლოდროინდელი დაპირისპირება ძალიან სავსეა რუსულ-დემოკრატიის შორის „ფრულ ომ“, რომელიც წლების განმავლობაში უცხო თვალის მუდმივად მამდინარეობს და უკუბრუნდება დასახავად იტყობს ხოლმე. ლუკაშენკო და პუტინ-მედვედევს ტანდემს შორის რუსულ-დემოკრატიის გარკვევა მკითხველისთვის მთავარია, რადგან ის არის, რომ ეს დაპირისპირება უკვე გაიცა და გველა დალომატურ ეტაპებს. ერთმანეთე კომპრომიტების გერეკლება და საროდილი ფილმების გადაღება უკვე რეალურმა თუ მოგონილმა შექარამ შეიკალა.

**რეალური მუქარა თუ
წინასაარჩევნო პიარი?**

მომდინარე წლის სექტემბრის შორეულ ნახევარში მსოფლიო საინფორმაციო არხებით გავრცელდა უცნობი პირის ვებ-საიტიანი ვიდეომიმართვა. შუი ნიღბიანი მამაკაცი ხელმწიურად დამხმარებელი ხმით რუსულად აცხადებს: „პერუსეთის ერთ-ერთი სპეცსამსახურის ყოფილი თანამშრომელი ვარ რუსეთის პრეზიდენტი-მინისტრა პუტინი გვემსება ბელორუსიის პრეზიდენტ ლუკაშენკოს დეკლარაციას, რისთვისაც რუსეთში შექმნა სრულიად საიდუმლო სამუშაო ჯგუფი, რომელიც დედადებული აქვს ლუკაშენკოს დეკლარაციისთვის სხვადასხვა გზის მოძებნა — აგრეთ ან ავიაციასტრია, მრამდელი დაუკლავი ან სნაიპერის შუისტი ვასროლა, — და დახმარს, — ვველაზე შესაძლო სეცნარ ლუკაშენკოს მომწილოებით მამდინარე რომელმე ღონისძიებაზე მოწყობილი ტრეპინა“.

პუტინის პრესმდინის ვანცხადებით, ეს „წინასაარჩევნო შიშობრენია“, რომ-

ლის მამხინა რუსეთ-ბელარუსიის ურთიერთობის კიდე უფრო დამსება ან წინასაარჩევნო ლუკაშენკოს პოპულარობის ვანცხად.

საინტერესოა, რომ საპრეზიდენტო არჩენების ბელორუსიამ 2010 წლის 19 დეკემბრისთვის არის დანიშნული და რუსეთი ვველაფერს იღონებს, რომ ლუკაშენკოს ნაცვლად ბელორუსიის პრეზიდენტად უფრო თვინური და შირილი პირი შევდეს ამტომ, შესაძლოა, ეს ვიდეომიმართვა წინასაარჩევნო პირი იყო და რეალური მუქარაც. ამას წინათ მანსკო რუსეთის საელჩოს უცნობაში პირებმა „პოლიტიკის კოქცილებ“ ესროლეს და ერთ-ერთი დამლომატის მანქანა დაწვეს. ამ ინციდენტის შემდეგ ლუკაშენკომ დაუფარავად მამინა რუსეთის სპეცსამსახურებისკენ და შირილება მართალიც იყო, ვანა მამხე უკეთ ვან აცნობს კრემლს და მამი მოქმედების შირილებს?

თუმცა ის სახეზე, რაც რუსეთის უფროსებს სურს დანერგოს, ნამდვილად უცნობი იქნება ლუკაშენკოსათვის.

**რუსეთის კონტროლზე რუსეთის
კონკურსი გამოავლენდა**

რუსეთის უფროსებმ კრემლის გამოაცხადა „რუსეთის ნაციონალური წინააღმდეგობის ატლასის“ შესაკმენილად. ამ სპეცსამსახურის ხელმძღვანელებს მონად დაუსახავი ისეთი კომპიუტერული პროგრამის შექმნა, რომელიც ავტომატურად დაამუშავებს ფარულ აუდიოჩანაწერს. უპირველესად ეს დაადრეს იმ ენას, რომელზეც საუბრობენ და დეკოდირების ობიექტებს დაახმარისებს სტრესსა და ასაკის მამდინარე რუსეთის კონტროლზე რუსეთის უპირველესად 20-60 წლის მამაკაცების საუბრების გამოფერა აინტერესებს.

ჩვეურობა საუბრების მამა ვერაერობით ჩრდილოკავკასიურ ექვს ენას: ა-

არულს, ინგურს, ბალქარულს, კაბარდო-ჩეჩენულს, ვარასულსა და დარგულს მოიცავს.

კრემლის დასაფინანსებლად 24 მილიონი რუსული რუბლია (დაახლოებით 800000 აშშ დოლარი) გათვალისწინებული, საკონკრეტო პირობებით გათვალისწინებული წინააღმდეგობის ნათლად მამინაშებს, თუ რა ვასაკმენა რუსეთის უფროსებ. ის ცილდობს ფარული ჩანაწერების გამოფერა კომპიუტერულ ტექნიკის მამადოს, რადგან ჩრდილოეთი კავკასიის ხალხების ენათა მცოდნეებს უკვე ველარ ტლიობან.

**სამხედრო მხვერვაები
ზღუდნი მუშთხვევით იხროზიან?**

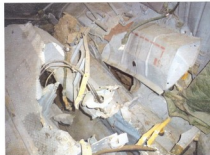
2010 წლის 28 აგვისტოს რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს საუწყებო ვებ-საიტმა „რასნაია ზვედმა“ გამოაცხადა ნეროლოგი, სადაც 52 წლის ვერა-ალ-მირი იური იანოვის ვარდაცვლება ისე იქნებოდა. ობიექტ დღეს ეს ფაქტი მსოფლიო სინსაიად იქცა, რადგანაც ვარდაცვლილი რუსეთის შვიარდებული ძალების ვერა-ალური შტაბის შვიარდ-სამხედრო სამმართვლის (ვერ-უს) უფროსის მოადგილე ვახლდათ ობიექტ დღეს დაეკვების საბაბის ინვესტი ვარდაცვლებით ობიექტური ვერა-ალური ვერა-ალური — იური იანოვი სირაბის ინვესტირება და ზღუდნი მამინაშის დახმარე. წყნათვის ეს ფაქტი ვანსაკმენით საინტერესოა შემდეგი ვარემების გამო:

იური იანოვი 2000-2006 წლებში ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის სამხედრო დანერგვის უფროსი იყო და მამდინარე შუქვას ჰქონდა საქართველოს წინააღმდეგ სამხედრო ოპერაციების დაეკვამათთან.

განისი ალადაშვილი
(ვატირებუბა შუმდეგ ნომერი)

„43“-ე ბორტის ბედის ტრაგიკული ფინალის მიუხედავად, თავისი კარიერა მან მინც მფორულ ნოტაზე დაასრულა და ამერიკულ ბლოკბასტერში ითამაშა ბოლო როლი

მშვიდობიანობის დროს დაკარგული შვეულმფრენები

საქართველოში პირველი ინციდენტი შვეულმფრენის მონაწილეობით 1998 წელს მოხდა. 27 აგვისტოს, მარიაპოლის წინაღულს, დაახლოებით 18 სთ-ზე, გორის სტადიონ „ქართლიდან“ აერონავის მოულოდნელად Ми-8Т-ს ტიპის შვეულმფრენი ჩამოვარდა, საბორტე ნომრით „05“. მწვანედ შეღებილი შვეულმფრენი საქართველოს შინაგან ჯარს ეკუთვნოდა და ჩამოვარდნამდე ათხუთხუთი განმავლობაში საკმაოდ ინტენსიურად იყენებდნენ ტვირთისა თუ მგზავრების გადასაყვანად, რთულად

მისაღწეო ადგილებში, ოპერატიული ჯგუფების გადასახმელად თუ პარამუტისტების ლესანტირებისთვის, სხვთა შორის, დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველად სწორედ ამ შვეულმფრენებით გადასხეს 1996 წლის სულ სექტემბერს შინაგანი ჯარების საბრძოლო ჯგუფის პარამუტისტები იაღლუჯას პოლიგონზე.

შვეულმფრენი მწვობრში 1971 წლის 17 მარტს ჩადა და საბჭოთა პერიოდში თელავში დისლოცირებულ სამშველმფრენო პოლკში ირიცხებოდა. 1986 წელს უკრაინაში, მერნობილის ატომ-

ურ ელემქტროსადგურში ავარიის სალიკვიდაციოდ შვეულმფრენი პრიიატში გაგზავნეს. თელავში დაბრუნებულს დეზაქტივიზაცია ჩაუტარეს და, აღბათ მის ჩამოწერასაც გვემდინე, მაგრამ 90-იანი წლების დასაწყისში „სხედრინომა“ ერთ-ერთი მფრინავი მოისყვდა, რამელმაც ეს Ми-8 თელავის ნაცელად ზაგარეჯოს რაიონის ერთ-ერთი სოფლის მოსახლის ეზოში დასვა. შვეულმფრენი შეილებს და ასე იფდა ის 1,5 წლის განმავლობაში თავისი დამალული, სანამ 1994 წელს მამინდელი შინაგანი ჯარების სარდალმა, გენერალ-მაიორ-

სასახლერო ძალების
Mi-2, რომელიც კუმისის
ტბაში ჩაეგარდა

და ვლადიმერ ჩიქოვანმა ჯაბა იოსელიანს შეუუღმურენის გადაცემა მის დაქვემდებარებაში მყოფი სტრუქტურისთვის არ სთხოვა. ასე აღმოჩნდა შინაგანი ჯარების განკარგულებაში პირველი შეუუღმურენი.

27 აგვისტოს ინციდენტამდე რამდენიმე დღით ადრე „05“-მა ბორტმა ზუგდიდიდან 24 აგვისტოს ტერაქტისას მძიმედ დაშველებების საეკუაციოდ ორი რეისი შესასრულა. ამ დროს შეუუღმურენის აერომატური რადიოკომპასი მწკობრიდან გამოვიდა. მისი შეცვლის შემდეგ ახალი ზღსასწივოს შესამოწმებლად 27 აგვისტოს გორის მიმართულებით საცდელი ფრენა შესრულდა. გორიდან აფრენისას 2-3 მ სიმაღლეზე მოყოფა შეუუღმურენმა შინი ხრახნის გასმეპო უმართავი ბრუნვა დაიწყო და ჩამოვარდა, რის დროსაც მარჯვენა ბორტზე გადაბრუნდა. ეკიპაჟმა, რომლის შემადგენლობაშიც მუთაური კაპიტანი გენდი ვაბათაშვილი, მურე მჭრინავი პოლკოვნიკი ომარ გულამაილი და ბორტტექნიკოსი, უფროსი ლეიტენანტი ედუარდ მარზოიანი შედიოდნენ. გადარბურებული შეუუღმურენი წამებში დატოვეს, რის შემდეგაც სწივოს ავრები ავიჭიდა.

შემდეგ საავიაციო შემთხვევა, რომელიც მოყვანილი ფეგურანტი კვლე შეუუღმურენი იყო, 2002 წელს მოხდა. 16 სექტემბერს, სწვრთნული ფრენისას, კუმისის ტბაში შესახლერების კუთონ-

ლი შეუუღმურენი Mi-2 ჩავარდა, საბორტო ნომრით „16“, რომლის ბორტზეც კაპიტანი ნუგზარ ცხოვრებუი და კაპიტანი ზურაბ ბრუქვაიძე იყვნენ. ორივე დაიღუპა. თავის დროზე ეს შეუუღმურენი სამოქალაქო ავიაციაში დაფინანსდა და შემდგომ ის ავიაციონში „აისსა“ სასახლერო ძალებს გადასცა. 2001 წელს შეუუღმურენი უკრაინაში კაპიტალურად გაარემონტეს. შეთვევების თქმით, რომლებიც შეუუღმურენის ჩამოვარდნისას კუმისის ტბაზე იყვნენ, შეუუღმურენი 40-50 მ სიმაღლიდან ჩამოვარდა. ხუარაუდოდ, ეკიპაჟის ორივე წევრი წყალთან შეჯახებისთანვე დაიღუპა. შევითხვევმა მათი ცხედრების პონის რამდენიმე საათი მოაწლოს. 31 წლის ზურაბ ბრუქვაიძე სტავიური იყო, 48 წლის ნუგზარ ცხოვრებუი კი მხოლოდ ამ ტბაში შეუუღმურენზე 18 წლის ფრენის სტაჟი (2800 სი) და მჭრინავი-ინსტრუქტორის რანგი ჰქონდა. სხვათა შორის, მის საფრენისონი კარებამი ჟოვლია შემთხვევა, როდესაც დაბად სიმაღლეზე ანალოგიური კლასის შეუუღმურენზე ფრენისას ძრავის გათმევის გამო მას აპარატის დასმამ ავარიულ რეჟიმში მოუწია.

ამ შემთხვევამდე ერთი წლით ადრე კი, 2001 წლის 21 სექტემბერს, ასევე სასწილო ფრენის დროს, კატასტროფა განიცადა სამხლერო-სახლერო ძალების L-29-ის ტბაში სასწილო თვითმფრინავმა. დაიღუპა კაპიტანი დავით ცხოვრებუი.

შემდეგი საავიაციო შემთხვევა „არდების რეოლეუციის“ შემდეგ მოხდა. 2004 წლის მაისში აჭარაში ვითარება დაიძაბა. იმ პერიოდში მმართველი ზელისუელება საქართველოს ამ რეგიონში თავისი გულენის აღდგენას ცდილობდა და დამატული ვითარების განმუხტვის მზნით აჭარაში ზმირად ჩადიოდა. სწორედ ერთერთი ვიზიტისას, რომელშიც მოყვარი პერსონა წყენი ქვეყნის პრეზიდენტი იყო, საქართველოს სამხლერო-სახლერო ძალების შემადგენლობას ერთი დამრტყმული შეუუღმურენი გამოაკლდა. მართალია, შემთხვევა

ახვ გამოიფურებოდა შინაგანი ჯარების Mi-8, ბორტი „05“, რომელიც 1998 წლის 27 აგვისტოს გორის სტადიონზე ჩამოვარდა. ფოტო 1996 წელსაი გადაღებულია

სახლერო ძალების
სახლერო ძალების

მართალია, ეს შევლმფრენი მშვიდობიანობის დროს არ დატვიკირტავს, თუმცა საბედნიეროდ საბრძოლო დანაკარგებსაც ვერ მივითვლით... შეტაცხენებთ, რომ ის რუსებმა 2008 წლის აგვისტოში, სენაკის აეროდრომზე დაწვეს...

უწიგზარდოდ დასრულდა, მაგრამ რამდენიმე მილიონიანი შევლმფრენი ჯართში ჩასაბარებლად თუ გამოვლგბო-ადრ. იმ დღეს დამტრქმულ Ми-24ბ-ს, საბორტო ნომრით „03“, პრეზიდენტის შევლმფრენის გაცივლება ვლვლებოდა. მის ბორტზე პრეზიდენტის დაცვის წევრები იყვნენ რამდენიმე ტელეოპერატორთან ერთად. როგორც მოგვიანებით გაირკვა, ეკიპაჟმა დიდი შეცდომა დაუშვა, შევლმფრენის შესაძლეობლობები ვერ გათვალა და დაბალი სიმაღლიდან ხულოს რაიონის ერთ-ერთ სოფელში, პირდაპირ მოსახლის კარმიადამოში ჩავარდა. დიდი ვერტიკალური სიჩქარით დაშუების გამო შევლმფრენი დაზიანდა და მის აღდგენას აზრი აღარ ჰქონდა. რა თქმა უნდა, დამნაშავეა ეკიპაჟი, რომელმაც ვერ ან არ გაითვალისწინა მაღალიმთიან პირობებში შევლმფრენის შესაძლეობობები. Ми-24 საკმაოდ მძიმე აპარატია, რომლის ცარიულ წონა 7580 კგ-ს, მაქსიმალური ასაფრენი კი 12500 კგ-ს აღწევს. მის სადგისნტო ნაკეოვრებში რვა სრულად ეკიპირებული ჯარისკაცი ეტევა. აღინაგვამო მიდინარე საბრძოლო მოქმედებებისას, ამ ქვეყნის მაღალმთიანი პირობებიდან გამომდინარე, საბჭოთა შევლმფრენების ეკიპაჟებს ბორტზე შევლმფრენები იმეოთიან აბეკ-

დათ მტრიც. აპარატის შემოსუბეების მიხნით ისინი შუიარაღების არაბრული კომპლექტით დაფრინეუდნენ, არა შიოლოდ Ми-24-ის, არამედ ვველა შევლმფრენის შესაძლეობობები (სასარგებლო დატვიკირთვის თვალსაზრისით) სიმაღლის პირობებზეა დამოკიდებული. ზღის დონიდან რაც უფრო მაღალ სიმაღლეზე უწევს მის ფრენა, მით მტრად მცირადება იმ დატვიკირთვის მისა, რომლის გადატანაც მის შეუძლია. სვარაულოდ, სწორედ ასე მოხდა 2004 წლის მაისშიც. მაღალმთიან რეგიონში ფრენისას მრავებს სიმძლეურე აღარ ეყო, მათი სიმძლეურე მკვეთრად დაეცა და შევლმფრენიც ჩამოვარდა. ამ შემთხვევიდან რამდენიმე წლის განმავლობაში, სანამ საშხლდრო პროკურატურა მოკვლევას ატარებდა, შევლმფრენი „თბილეთიამ-შენსი“ ინახებოდა, რის შემდეგაც, სავარაულოდ, ჯართში ჩასაბარებლად წაიღეს, რადგან მისი აღდგენა შეუძლებელი იყო. 2006 წლის ნოემბერში სენაკის საშხლდრო ბაზის აეროდრომზე ორმა შევლმფრენმა, რომელთაგან ერთი Ми-24-ის, მეორე კი Ми-8-ის ტიპისა იყო, აფრენისას ერთმანეთს შხიდი ხრანხები გამოსდო. მართალია, არაყინ დაღუპულა და დამუვებულა, მაგრამ შევლმფრენებისთვის ახალი შხიდი ხრანხე-

ის შექნა გახდა საჭირო, ისინი არც კი ისე იაყე ღირს. Ми-8-ს ახალი შხიდი ხრანხების ფასი 140 ათას დოლარს აღწევს, Ми-24-ისა კი — 150 ათასს აღემატება. სხვათა შორის, თვდაცვის სამინისტროს ეს შემთხვევა არ ვაუზმარებია, აჭარაში ჩამოვარდნილი „კროკოდლის“ შემთხვევიდან ვინსხვაგვებით მის დამალვას ცდილობდა. როგორც ამბობენ, თითქოს ერთ-ერთი შევლმფრენის ეკიპაჟის წევრები მთარაღები იყვნენ. ამ შემთხვევის შემდეგ, როგორც ჩანს, საშხლდრო-საპაკერო ძალების სარდლობას სათანადო ზომების მიღებით თაყი დიდად არ შეუწუხებია. ასე რომ ყოფილიყო, შეიძლება შეველმფრენი Ми-8Т, საბორტო ნომრით „43“ (საჭარხნო ნომერი 98730117) კვლავ მწეობრში ყოფილიყო. 2007 წლის 12 თებერვალს ქუთაისის აუტოქარხნის აეროდრომზე დაჯდომისას ეს შევლმფრენი ჩამოვარდა. მის ბორტზე ეკიპაჟის 3 წევრი და 14 მგზავრი იყვნენ. საბედნიეროდ, არაყინ დაღუპულა და შემთხვევას ავარიის სტატუსი მანიჭეს. ამ შევლმფრენის ისტორიაში ეს ჩამოვარდნის პირველი შემთხვევა არ ყოფილა. საბჭოთა პერიოდში შევლმფრენი სამოქალაქო ავიაციის ცალკეულ საშველმფრენო ეს-

კადრლიას ეკუთვნოდა. ამიტომაც მისი სრული ნიშნული Ми-8Т МГА არის, სადაც აბრევიატურა МГА იშვირება როგორც **Мини-стерство Гражданской Авиации** – სამოქალაქო ავიაციის სამინისტრო. ეს შეუღღმფრენი თავიდანვე სამოქალაქო კარიანტად შეიქმნა და უკვე შემდგომ ქართულმა სამხედრო-საჰაერო ძალებმა კამუფლაგის შედეგებით ის „სამხედრო“ ვარიანტად გადააკეთეს. ბუნებრივია, მხოლოდ კამუფლაგის დაღებით სამოქალაქო შეუღღმფრენი სამხედროდ არ გადაკეთდება.

1989 წელს იგივე შეუღღმფრენი გუდაურში ჩამოვარდა. ინციდენტმა ბორტმეკანიკოსის სიცოცხლე შეიწირა. მაშინ შეუღღმფრენი აღადგინეს. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ ის ავიაკომპანია „აიხის“ ნიშნით დაფორთხვდა, შემდგომ აჭარაში გადაიყვანეს და ახლან აბაშისის წახსლამდე ბათუმის აერობორტში ბაზირდება. 2004 წელს ის იმ შეუღღმფრენა პირველ პარტიამო მოხვდა, რომლებიც თბილისში ჩამოიყვანეს და „თბილავიამშენში“ კაპიტალური რემონტის შემდეგ საქართველოს სამხედრო-საჰაერო ძალების შემდგენლობაში ჩაირიცხეს. სწორედ მაშინ მიენიჭა მას საბორტო ნიშნული „43“. 12 თებერვალს, როდესაც შეუღღმფრენი ქუთაისის აეროჰაერის აეროდრომზე ვეღობოდა, იქვე იყო რამდენიმე მოქალაქე, რომლებიც შეუღღმფრენის დაჯდომას მობილური ტელეფონით აღებდნენ. კადრებზე კარგად ჩანს, რომ ის 7-8 სიმაღლეზე ჩამოკვდა, როდესაც მოულოდნელად უპაროივო ბრუნვა დაიწყო, მიწაზე დაეცა და მარჯვენა ბორტზე გადაბრუნდა. აღბაო, ღვთის წყალობა იყო, რომ შვეიცარიაში მდებარე 17 კაციისგან მისიმედ არაფერი დამსუბუქლა. გადაყარავებისას, როდესაც შეუღღმფრენი მთიდა ხრანხით მიწას ჩამოვლო, ხრანხის ნიშნები მაშინვე დაილეწა. დიდი კუხური სიწპარის გამო ნიშნის მოგლეჯილ ნაწილს აღამაინის მოკლეც კი შეუძლია. Ми-8 ტიაის შეუღღმფრენებზე საწვავის ავზები ფუნქციაგის გარეთ ორევე ბორტზეა განთავსებული. ჩამოვარდნისას, როდესაც „43“-ის ბორტი მარჯვენა მხარს გადაყარა, დაზიანდა ამ მხარეს არსებული საწვავის ავზი, საიდანაც საწვავმა დაიწყო გადმოღინება. ბორტზე ხანძარი მხოლოდ იმიტომ არ ვანდა, რომ ჩამოვარდნისას შეუღღმფრენის ორევე ძრავა შეაზე გადატვდა, რამაც იხინი გააჩერა. არადა ჩამოვარდნილი შეუღღმფრენი საწვავის გუბეში ედლო. ძრავების კომ-

დუშეთის რაიონში ჩამოვარდნილი Ми-24-ის ფრაგმენტები

პრესორის დისკოებიდან მოგლეჯილმა ნიშნებმა შეუღღმფრენის სალონი არაფერი აღვლიას გახერცა.

შომხდარის მიზეზი, შეუღღმფრენი, ეკიპაგის შეცდომაა. როგორც ჩვენივის ცნობილია, შეუღღმფრენი იქ არც უნდა დამსუბუქიყო და აეროდრომზე ეკიპაგის ერთ-ერთი წევრის ნათესავის ბორტზე ასაყენად დაჯდა. დაჯდებისა და დამსუბუქისას შეუღღმფრენის უპაროივო ბრუნვა, სავარაუდოდ, ეივბეგარდნილმა ქარმა გამოიწვია. ეკიპაგე ამისთვის მოუზადებელა აღმოჩნდა და სატერეფულებით ვერ შეძლო მისი გასწორება, რის გამოც სპირალურად მბრუნევი აპარატი ჩამოვარდა. რა თქმა უნდა, მის აღდგენაზე ლაპარაკიც კი ზედმეტი იყო.

ამ შეუღღმფრენს მალე ქართველი მავურებელი რუსეთ-საქართველოს 2008 წლის ომზე გადაღებულ ახალ ამერიკულ ბლოკასტერში იხილავს. ეს სწორედ ის ფილმია, სადაც პრეზიდენტ სააკაშვილის როლს ენდი გარსია თამაშობს. სიუჟეტის თანახმად, ქართველი ჯარისკაცები სწავის სამხედრო ბაზაზე რუსულ Ми-24-ს ავდებენ. რუსული შეუღღმფრენი მიწაზე ვარდება და შენობას ეჯახება. რა თქმა უნდა, ფილმის მთელ ამ ნაწილს პოლიეუდის საუკეთესო ბოეეცების სტილში აფეთქებები და სპეცეფექტები სდევს. კოდა, ჩამოვარდნისა და შენობასთან დაჯახების ეპიზოდში მოთავარი როლი სწორედ ქუთაისში ჩამოვარდნილმა „43“-ურ ბორტმა შეასრულა.

აჭარაში ჩამოვარდნის შემდეგ, ბორტი „03“ კარგა ხნის განმავლობაში „თბილავიამშენში“ ინახებოდა.

ალექსეევას ში, ჩამონერძი შვეულმფრენების რიგში მდგარი Ми-24

ლის შესაძლებლობები დემონსტრირებულადაა. ამ სურვილმა ხაში ახალგაზრდა მერნავი და უკრაინაში 1 მილიონ დოლარად ნაყიდი საბრძოლო შვეულმფრენი შეიწირა.

კიდევ ერთი დამტკიცელი შვეულმფრენი ქართული სამხედრო-საკაცრი ძალების რიგებს 2008 წლის აგვისტოში გამოაკლდა. უფრო სწორად, რუსეთ-საკრთიჯლის ომში ოთხი შვეულმფრენი დეკავრეუ სენკის სამხედრო ბაზას დაატარინებულმა რუსებმა იქ მძივებულ ორი დამტკიცელი შვეულმფრენი Ми-24П, საბრტო ნომრით „04“ და Ми-24В, საბრტო ნომრით „05“, და ერთეუ ამბილა Ми-14Пს, საბრტო ნომრით „07“, დაწვეს. ეს დაწესებულა დიდი ხანია აღარ დაფრინავდა. თუცა საბრძოლო შვეულმფრენებს ჯერ კიდევ არ ჰქონდათ ამწურული საექსპლუატაციო რესურსი, რაც შუტება მუოხებ შვეულმფრენს, Ми-24В-ს, საბრტო ნომრით „09“, 2008 წლის 8 აგვისტოს დღის 5 საათისთვის სენკის ბაზიდან, ანალოგიურა კლასის ორ შვეულმფრენთან ერთად, კასის მახლობლად დროულად მოწყოლად აფრინომებუ გადმოვრინდა. აქ უკვე იფა იმევე დღის დილა 8 საათისთვის აღექსევიდან წამოხრედა სიბო Ми-24. ექსევი შვეულმფრენმა ომის დროს ოთხი საბრძოლო გაფრენა შესრულა (საბო - 9 აგვისტოს და ერთეუ - 11 აგვისტოს). შუიტი საბრძოლო დავულებიდან დაბრუნებინა 20-30 წო-ის შუბდეკ ეკიპაებს საბრძოლო მოქმედების შექვეტება და ობილის რაიონის მახლობლად გადაფრენა უბრძანეს. სწორედ ამ რაიონში დაჯდომისას ბორტი „09“, სეკარადული, კუდიტ ზეგეს წამოიღო. მას ეკლეს ძლის უკანა ნაწილი, სავიკ კედლის ხრანნი მაგრდებდა, მოკლეუკილი აქეს, როგორც ჩანს, შვეულმფრენი შიამდღაზინდა და მისი აღდგენა შეუძლებულა, რადგან უკვე 2 წელა აღექსევის

ქუთაისის ინციდენტიდან ზუსტად ერთი თვის შემდეგ კიდევ მოხდა ერთი საავიაციო შემთხვევა, რომელიც უკვე ტრაგიკულად დასრულდა. 12 მარტს ცნობილი გახდა, რომ დუშეთის რაიონში Ми-24 ჩამოვარდა და ეკიპაეის სამეფ წვერი დაიღუპა. 2007 წლის 11 მარტს დამეს რუსულმა ავიაციამ კოლორის ხეობის ქართულ სოფლებს შეუტია. ქართულმა მხარემ მომხდარზე დაფრინებულ რეაგირება გადამკვიტა და აღექსევის ბაზიდან სენკის ორი Ми-24-ის გადაფრენის ბრძანება გასცა. ალბათ, ის, ეიტი ეს ბრძანება გასცა, ერთი წუთითაც კი არ დაფრინებულა, როგორ უნდა გადაფრენილიყო შვეულმფრენი დამით და მით უმეტეს, იმ დღეს არსებულ როულ მეტეოროლოგიურ პირობებში რაიონის უღელტეხილზე. თუკ მეტეოცირობები არ არსებობდა, ეს უკვე სხვა საკითხია, თუცა ესეც დანაშაულია. ამ ჰერიოდში დამტკიცეული შვეულმფრენების ეკიპაეები ჯერ კიდევ არ იყვნენ აღმწურული დამის ხედვის ხელნაწიყუბობი, ასე რომ, ზემოხსენებული ბრძანება, როგორც შემდგომში მოვლუტებმა ცხადვი, რომ ეკიპაეის სასეკვიდლოდ გაწირევის ტოლფასია იყო.

აღექსევიდან აფრენილი მიმყოლი Ми-24В, საბრტო ნომრით „06“, რამდის ეკიპაემეც მეთაური კაპიტანი გიორგი ლინდარბიძე, უფროსი ლეიტენანტი გეგა ტრეპლაძე და უფროსი ლეიტენანტი სერგო ლევადაი შეიღინენ, წამყვან ეკიპაეს ეკლში მიაყვებოდა. უამინდობის გამო შვეულმფრენებმა ვერ შეძლეს დასავლეთ საქართველოში გადაფრენა და რისკის ახალილებლად ობილინში დაბრუნება გადაწყვიდა. დამის ხედვის მოწყოლობების უკონდობის გამო, მიმყოლ ეკიპაეს წამყვანი შვეულმფრენი რომ დაეხანა, მკადრო შწიონბრით მიფრინავდა. სეკარადული, უკან დაბრუნების ბრძანების გაკვიტისას კაპიტან ლინდარბიძის ეკიპაემა წამყვანი

ბორტი თვალახედვიდან დაკარგა და სინდელუბი მისი ძებნა დაიწყო, მალე ლინდარბიძის ეკიპაეის შეუქურის ნათევა შეამჩნია და კურსი მისცნ აიღო. რამდენიმე წუთში შვეულმფრენი დუშეთის რაიონში მთას შეეჯახა, რომელზეც რადიოგადამცემი ანბა იფა. ასეი ანბებზე დამით ყოფილების ცმიციბებს შეუქურა, რომ დაბალ სიმაღლეზე მფრენი საფრენი აპარატი მას არ დაეჯახოს. საფრადულად, სწორედ ეს შეუქურა ვკონა ეკიპაეს წამყვანი შვეულმფრენის შეუქურა. შევიღმა საბედისწერი აღმოჩნდა. ეკიპაეის სამეფ წვერი დაიღუპა. მით გადარჩენის შანსიც კი არ ჰქონდათ - ბორტი „06“ ნაწილებად დაიშალა.

კითხვას იხივ ბადებს, რატომ გაჩნდა დასავლეთში ობილინიდან ორი Ми-24-ის გადასროლის საფრინება, როდესაც სენკის უკვე იფა შვიდი ანალოგიური ტიპის შვეულმფრენი. როგორ უნდა გაჩნით წინააღმდეგობა ამ შვეულმფრენებს კოლორის ზღვარში შემოფრენილი რუსული საფრენი აპარატებისთვის? თანეც ხანამ ობილინიდან ეს ორი შვეულმფრენი აფრინდა, კოლორის ხეობის დამბევა კარგა ხნის დასრულებული იყო. ალბათ, ზოგიერთის თვის გამოწვევა სურდა პრეზიდენტთან, - ჯარის მობილურობისა და შვეულმფრენების სწრაფად გადასრო-

„ლიბა“

სამკურნალო ბაპროტიანება

სამკურნალო ობობია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სექსობრბივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა ხახის სექსუალური დაფრევის შეკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოდოფინის შიში მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39

www.league.ge

ზაზანი ჩაოონილი შვეულმფრენების რიგში დაეს.

შვეულმფრენების მონაწილეობით საეოაიოო შუთხვევით „ღარიბი“ არე 2010 წელი ჟოფადა. 2 იენის გურიამი დაბალ სიმაღლეზე ფრენის დროს შვეულმფრენი ჩაოოარდა, საბედნიეროდ, პილოტი გადარა. შვეულმფრენი საერაულდ, ერთ-ერთ ცხობილ კართველ ბიზნესმენს ეკუთვნოდა. კერაპული ფირმა „ეროკოპტერი“ შვეულმფრენი AS.350 სოფელ ლაითურში მამის ჩაოოარდა, როდესაც ამერიკელი პელები დასახოიდ ნარგეებს წამოვდა. დაბალ სიმაღლეზე ფრენისას მფრინავი ზეხის წამოფლო. საბედნიეროდ, შვეულმფრენის პილოტი სოხო არავჯანმეოებს მძიმე ტრავმები არ მყოლა.

წესს ქვეყანაში პირველი შუთხვევა არ არის, როდესაც კერბი საკუთრებაში მყოფი შვეულმფრენი იმტრევა. თუ არ ვუკუთხო 2005 წელს დაიბტერა ფირმა „რობინსონ“ ოთხადგილიანი მსუბუქი შვეულმფრენი R44, სარეისტრაიოონშიანი 4L-TSA, რომელიც ნატახტრის აეროღაროში ბაზირებდა. არაენ დაღუპულა.

კიდევ ერთი საეოაიოო შუთხვევა, ამჯერად უკვე სამოღოო შვეულმფრენის მონაწილეობითი გასულ თვის, სავარაულდ, 16 ან 17 აგვისტოს მოხდა. აერაის მთავარი გზით სამხდრო-საპარო ძალების Mi-8MTB-1-ია, სამორტი ნომრი „17“, რომელიც დაბალ სიმაღლეზე ფრენისას მეცხეთის მახლობლად ვტვობა მაღალი მატვის სადენებს წამოფლო. ეკოპაჟმა ფრენის კურსზე არსებული სადენები დროულად ვერ შეამჩნია. შვეულმფრენი სადენს ცხეითიო კაბინის დამინებს ქვედა როჯთ დაეჯახა. სწორედ ამ ადგილზე ვტვობა ფიურულაჟს დაჯახების კვალი და ორი ბლიბტერია გატვთილი. სადენის კვლი, შვეულმფრენს სავარს წნევის მიმღებზეც ვტვობა, რომლებიც ამ ტიპის შვეულმფრენს ცხეირ ნაწილის ქვედა მხარეს, ითხო ცალის ოდენობით ორივე ბორტზე გააჩნია. მათ ძალიან სუსტი კონსტრუქცია აქვთ და მათოულ-მომკუთების რელს ვერ ითამაშებდნენ. სავარაულდ, შვეულმფრენმა სადენი დატვობა და ის მისეან მარჯვენა მხარეს დაახლოებით 15-20 მ-ის მოშორებით გაწოდა. გაგლევილმა ფოლადის სადენმა შვეულმფრენის მარჯვენა ბორტზე კვალი დატვობა და კედლის ბელი თვიდან ბოლომდე გატვრა. ეკოპაჟმა ფრენა მძიმე გააგრძელა და დაზიანებები მხოლოდ აღქმვეციის ბაზაში დადგომის შემდეგ

2010 წლის 2 იენის გურიამი ჩაოოარდნილი, „ეროკოპტერი“

ნახა. შეთბლება ითქვას, რომ შვეულმფრენი და ეკოპაჟი ბქვეზე გადარა, ორდაც იმტვომ, რომ ბორტი „17“ MTB-1 მოდიფიკაციისა. ეს რომ საბაზო Mi-8 ან მოდიფიკაცია Mi-8T ჟოფილიყო, რომელსაც კედის ზრაზნი მარჯვენა მხარეს აქვს, მფრინავი ზრაზნი დიდი ალბათობით სადენს შეითრევადა და შედეგი შეთბლება უფრო საეოალო კოფილიყო. გარდა ამისა, შვეულმფრენი დენის სადენი კაბინით უფრო მაღლა რომ დასჯახებოდა, სადენი კაბინაზე ასრიალდებოდა და მზიდი ზრაზნის გადახრის ვტრმატს მოხვდებოდა. ის კი არ არის გათვლილი ასეთ დარტყმებზე.

რა თქმა უნდა, დამამეე არაან ეკოპაჟი და მისი შეთაური, რომელიც ძალიან დაბალ სიმაღლეზე დაფრინავდა. არ არის გაბორციული, დაბალ სიმაღლეზე ფრენა მას ნაბრძანეცე ქეირილა, მაგრამ ასეთ შუთხვევაში ეკოპაჟმა უნდა იცოლეს ფრენის კურსზე არსებული კველა დაბრკოლება და მათი ადგილმდებარეობა, რომლებმაც მას დაბალ სიმაღლეზე ფრენაში შეთბლება ხელი შეუშალონ.

ეს შვეულმფრენი თვდაციის მინისტრ ბაჩი ახალიაბს ექსახურება. უკნობია ამ ავიაშუთხვევის დროს იმჟოფებოდა თუ არა მინისტრი შვეულმფრენის ბორტზე. მძიმე დაზიანების მთუხედავად, შვეულმფრენის აღდგენა შეთბლება და ის კულე მწეობრში წაღებდა. როგორც ზედავთ, საქმე შემაშოფოთებლ სტატისტიკურ მონაწილეობთან გავტეს. ავარდების რეეოლეციის შემდეგ, როდესაც ვარს დიდი ვერაღებება დაეოთო და სწეეების პრობლემაც გადაიჭრა, ფრენების ინტენსიოობის

ნატახტარში ბაზირებულმა ეეროსო შვეულმფრენმა R44-მა ფვარია 5 წლის წინ ტანიცდა

ზრდამ ავარიებიც გააზნირა. 2003 წლის შემდეგ ქართულ სამხედრო-საკაერო ძალებში შევეუღმფრენების მომხდელეთა 6 შემთხვევა მოხდა (არ არის გამორიცხული, შემთხვევათა რაოდენობა მუტი იყოს და თვალყვის სამინისტრო ინფორმაციის გაცემისთვის ათს აკვედეს).

ქართულ საშველმფრენო პარკს ხელ 4 შეველმფრენი გამოაკლდა (მცხეთასთან ინციდენტში მონაწილე შეველმფრენი ამ რაოდენობაში არ შედის, რადგან მისი აღდგენა შესაძლებელია). მათ შორის — სამი დამრტმული Ми-24 და ერთი 1 Ми-8Т МГА. დაუმატეთ ამას აკვისტოს ომში ხენაკში დამწერი 2 Ми-24 ერთი Ми-14Пც და გამოდის, რომ 7 წლის განმავლობაში წვენ 7 შეველმფრენი დაგვიკარგავს, აქედან 5 დამრტმულია.

ხენაკში დამწერი შეველმფრენებს თუ არ ჩეთვლით, 2003 წლის შემდეგ მომხდარი ვეღუ საშველმფრენო საავიაციო შემთხვევის მიზეზი აღმანური ფაქტორია. ზოგჯერ ვეიპაიე იდებოდა, ზოგჯერ კი ის პირი, ვინც ვეიპაეს დეველებზე გზავნიდა. ხოლო ასეთი შეცდომების გამო ვეენის ბიუვეტი ახალი ტექნიკის შექმნაზე გამოყოფილ მილიონობით დოლარსა და მის შესახებად განკუთვნილ ასიათასობით დოლარს კარგავს.

აღლუმებზე შევობით ღამაზად გადაფრენა ხელაც არ ნიშნავს ვეიპაეების საფრენოსო მომზადების მალად ღონეს. სინამდვილეში მფრინავის ოსტატობას არაერთი ნიუანსი განსახლერავს, მათ შორის — ფრენა ღამით და რთულ მეტეოროლოგიურ პირობებში. ამისთვის კი მუდმივ ვარჯიშშია საჭირო როგორც მინახე, სასწავლო აუდიტორიებში, ასევე პაერში. მით უმეტეს, მატერიალური და ფინანსური შესაძლებლობა ქართულ არმიას ნამდვილად აქვს. მფრინავები არა მხოლოდ პილოტირებაში, არამედ საბრძოლო გამოყენებაშიც უნდა იყვნენ დახველფრენული. აბა, ფიციბა მართლა მხოლოდ 26 მისის რუსთაველის პრის-ჰექტზე გადასაფრენად ხომ არ გვეკრებება? ზემოთ ჩამოთვლილი საავიაციო შემთხვევების მიზეზი კი ვეიპაეების დაბალი ცოდნა და პროფესიული გამოყდილებაა, არასრულფასოვანი სასწავლო თფორიული კურსისა და პრაქტიკული ფრენების მციერ რაოდენობაა. ამის გამოსწორება კი ჯერ კიდევ შეევიძლია.

ირაკლი ალადაშვილი

ასე გამოიყურებოდა Ми-8МТВ-1, ბორტი „17“, მცხეთასთან, ელექტროგადაცემის სადგომთან შევებების შემდეგ

სამეზობლურ „ომის ღმერთი“

აზერბაიჯანული „პიონები“ (ზედა ფოტო) და სომხური რეაქტიული WM-80 (მარჯვენა ფოტოზე) საიცეხლე პოზიციებზე

ქვეყნების გამოგონებისთანავე, ამხედრობმა მისი შესაძლებლობები სათანადოდ შეაფასეს და ძალე ცალკეულ საჯარისო დანაყოფად ჩამოყალიბებულმა არტილერიამ სხვადასხვა ქვეყნის არმიების რაგებში მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა. მას შემდეგ თითქმის არც ერთ ომსა თუ სამხედრო კონფლიქტს უქვემდებარებულა არჩეულია. არტილერიის ძლიერ ცეცხლს ბრძოლის ბედი არაერთხელ გადაუწყვეტია, ამიტომაც არის, რომ სამხედროები მას „ომის ღმერთს“ უწოდებენ. რამდენიმე ათეული კილომეტრიდან მზინააღმდეგისთვის მასიური ცეცხლის გახსნას ყველაფერთან ერთად ძლიერი ფსიქოლოგიური დატვირთვაც აქვს. სწორედ ამიტომ არის, რომ საარტილერიო საშუალებების განვითარებაზე მუშაობის მზინააღმდეგე ქვეყნები დიდ ყულს ხარჯავენ. ვისაც კი ამის საშუალება არ გააჩნია, ნახშირ ქვემტებსა და სხვა საშუალებებს ყიდულობენ.

ამიერკავკასიის მთიანი რელიეფის გამო არტილერია სხვა სახმელეთო საბრძოლო საშუალებებით შედარებით ყველაზე ყუქტურია. ამიტომაც წყნობაში მუშაობს სომხეთი და აზერბაიჯანი საარტილერიო ჯარების განვითარებას დიდ ყურადღებას უთმობენ. ამას ამ ორ ქვეყნის შორის არსებული მეტად დაძაბ-

ული ვითარებაც ემატება და საბრძოლო მოქმედებების დაწყების შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, მოვარ სიტყვას სწორედ არტილერია იტყვის. ჯერ კიდევ ყარაბაღის კონფლიქტის დროს ყველაზე დიდი დანაკარგი მხარეებმა სწორედ „ომის ღმერთისგან“ განიცადეს. ოკუპირებული ყარაბაღი სომხეთსა და აზერბაიჯანს შორის დღემდე რჩება განხეთქილების საგნად და არ არის გამორიცხული, აზერბაიჯანმა მისი დაბრუნება სამხედრო ძალის გამოყენებით სცადოს. ყრვანში ეს კარგად იცან და შეიარაღებული ძალების გასაძლიერებლად არაფერს იშურებენ.

არსებული მონაცემებით (ციფრების სიზუსტეზე თავს ვერ დავდებთ), 2009 წელს სომხეთის განკარგულებაში იყო: 10 ერთეული თვითმავალი 2C1 Гвоздика, 69 ერთეული D-30-ის ტიპის ბუქსირებადი პაუბიცა, 34 ერთეული D-20-ის ტიპის ბუქსირებადი პაუბიცა, 28 ერთეული თვითმავალი 2C3 Акация, 26 ერთეული ბუქსირებადი 2A36 Гиацинт-Б.

ამ ჩამონათვალში პირველი საარტილერიო საშუალება I22 მ-იანი თვითმავალი საარტილერიო დანადგარია, რომლის შესაქმნელად მუშაობა 1965 წელს დაიწყო. ბაზად მსუბუქად დაჯეშული გამქმ შეარჩევს, მაგრამ არასაკმარისი მდგრადობისა და სიყელ ნაწილზე

WM-80 დღეობთვის გველაზე ძლიერი და შორსმართვითი საარტილერო საშუალებებია სომხეთის არმიის შეიარაღებაში

გაზრდილი დატვირთვის გამო მასზე ორი საყრდენი საგორავი დაამატეს, თითო თითო ბორცის შრიდან. მიდფიცირებულ მასზე I22 მმ-იანი პაუნიცა დაამონტაჟეს. ეს უკანასკნელი ბალისტრიკური მახასიათებლების მიხედვით ბუქსირებადი D-30-ის ანალოგიურია. თვითმავალი საარტილერო დანადგარი სერაულ წარმოებაში 1970 წელს ჩაშუშეს და ერთი წლის შემდეგ შეიარაღებაში მიიღეს.

Гвоздика-ს სწრაფსროლა წყობი 4-5 გაზროლას შეადგენს, ჭურჭების მარაგი — 30 გაზროლას, მას ცურავე შეუძლია, მაგრამ დინების სიჩქარე 0.6 კმ/სთ-ს არ უნდა აღემატებოდეს.

თვითმავალი საარტილერო საშუალებებთან სომეხი არტილერიისტების განკარგულებაში არის 152 მმ-იანი 2C3 **АКАЦИЯ**, რომლის შესაქმნელად გამოიზარა 1967 წელს დაიწყო. თვითმავალი საარტილერო დანადგარი სატანკო და მოტოპსრდელი დივიზიების შემადგენლობაში უნდა შესულიყო. მისი დანიშნულება იყო როგორც მონიაანდღვლის ჯეჟმანტეფიკის, ასევე ციციხალი ძალიის განადგურება. დანიშნულებისა და გამოყლების მოთხოვნებიდან გამომდინარე, არტილერი მთელუბოან მასზე შექმნა. ეკიპაჟის დასაცავად საარტილერო დანადგარის კორპუსი ჯეჟმანტეფიკების სიგან არის დაშვადებული. **АКАЦИЯ** შეიარაღებაში 1971 წელს მიიღეს, ოთხი წლის შემდეგ კი სერაულ წარმოებაში მისი გაუმჯობესებული ვარიანტი 2C3M ჩაშუშეს. ამ მიდფიცირების სროლის მან-

ბილი მინიმალური 4.2-დან მაქსიმალურ 20.5 კმ-მდე ვარიანტებს. საარტილერო დანადგარის საბრძოლო კომპლექტი შეადგენს 46 ჭურჭს, რომელშიც მხებრე ვად-ფუეგასურა ჯეჟმანგამტანი მანათობლი (ანაობს 40 წმ-ის განმელობაში) ჭემაური ჭურჭები შედის. გარდა ამისა, 70-იან წლებში დანადგარის საბრძოლო კომპლექტში 2-კალიბრნიანი ბირთველი ჭურჭეც შედიოდა. 27.5 ტ-ის მასის მქონე თვითმავალი საარტილერო დანადგარზე გამოყენება 520-ცხმ-იანი ძრავა, რომელიც ასეველტრობულ ვაზე მაქსიმალური 63 კმ/სთ-ის ტილი სიჩქარის გენითარების საშუალებას აძლეს.

მიდფიცირებულ 2C3M2-ს მასეკეტიკლიანად შეიცვალა დანადგარის საარტილერო ნაწილი. საბრძოლო კომპლექტის მარაგი 45 ჭურჭემდე შეამცირეს, სროლის მინიმლი კი 25.1 კმ-მდე გაიზარდა. ყველა მიდფიცირებაში დანადგარის ვესაპე 4 კაცივან შედგება.

რაც შეეება სომეხთის ხელი არსებულ ბუქსირებად საარტილერო საშუალებებს, პაუნიცებს D-20, D-30 და 2A36 **ГИАЦИНТ-Б**, ჩამოთვლილთაგან ყველაზე კარგი მახასიათებლები ამ უკანასკნელს აქვს.

152 მმ-იანი პაუნიცაზე მუშაობა 1968 წელს ერთდროულად ორ — ბუქსირებად და თვითმავალ ვარიანტებზე დაიწყო. მაგრამ ბუქსირებად ვარიანტში პაუნიცა საკმაოდ მძიმე გამოიქდა — 9.8 ტ-ის გამოც ოთხთვლიან მასზე განთავსეს. სამვეიროდ კარგი სროლის მანბილი პქონდა. მხებრე ვად-ფუეგასური ჭურჭის სროლა მას მაქსიმალურ 28.5 კმ და სტანციაზე შეიქლო, ხილი აქტიურ-რეაქტიულისა კი — 33.5 კმ-ხორივე ჭურჭის სროლის მინიმალური დისტანცია 8.6 კმ-ით განისხვერება. თვის დროზე მას 1-2 კტიანი ბირთველი ჭურჭის სროლაეც შეიქლო, მაგრამ ისინი დიდი ხანია ამიოდეს მისი არსენალიდან. პაუნიცის რეაქციანი ვითეულა ექსახურება. სროლისას წარმოქმნილი ენერგია 20950 კვჯულს შეადგენს.

ზალპური ცვეხლის რეაქტიული სისტემების სახით ჩვევს შემოხვლ სომეხთს ჯერ კიდევ სამჭითა პერიოდში გამოშუვებული **БМ-21 Град-ი** და ჩინური წარმოების **WM-80**-ეა აქეს.

ახურბაიყანის არტილერია

ტიპი	სროლის მინიმლი, კმ	ქალბარი, მმ	რაოდენობა
2C9 Нова-С	8.8	120	25
2C1 Гвоздика	15.2	122	29
Д-30	15.9	122	80
Д-20	17.4-24*	152	24
2C3 Акация	20.5	152	6
2A36 Гиацინт-Б	28.5-33.5*	152	22
2C7 Пиво	37.5-55*	203	6
ზალპური ცვეხლის რეაქტიული სისტემები			
БМ-21 Град	13.4-40	122	53 (63)
БМ-30 Смерч	70-90	300	16 (18)
GRAD-LAR	40	122	
LAR-160	45	160	30
LAR-300	150	300	

* — აქტიურ-რეაქტიული ჭურჭის შემთხვევაში

სომეხთის არტილერია

ტიპი	სროლის მინიმლი, კმ	ქალბარი, მმ	რაოდენობა
2C1 Гвоздика	15.2	122	10
Д-30	15.9	122	69
Д-20	17.4-24*	152	34
2C3 Акация	20.5	152	28
2A36 Гиацინт-Б	28.5-33.5*	152	26
ზალპური ცვეხლის რეაქტიული სისტემები			
БМ-21 Град	13.4-40	122	47
WM-80	15.4-40	273	4

* — აქტიურ-რეაქტიული ჭურჭის შემთხვევაში

პირველის ოდენობა 47 ერთეულით შეორის კი 8 ერთეულით განისაზღვრება. ჩამოთვლილთაგან პირველი მსოფლიოში, ალბათ, ყველაზე გავრცელებული და ცნობილი ზალბური ცეცხლის რეაქტიული სისტემაა. „კატეუსას“ შიამომავალი შუარაღებაში 1964 წელს მიღეს. ის დღესაც სერიულ წარმოებაში და მსოფლიოს 60-ზე მეტი ქვეყნის შუარაღებაშია, დაახლოებით 15 ქვეყანა კი ის ლიცენზირებულ თუ არაღაცენაირებულ ანალოგებს უშუბებს. მათ შორის არის ჩეხური RM-70, ბელარუსული БелГрад-ი, ებრაული Grad-Lar-ი, ვაზხური Naiza. შესაბამისად, შეუძლებელია იმის განსაზღვრა, თუ რამდენი დანადგარია გამოშვებული დღემდე.

საბჭოთა 122 მმ-იანი რეაქტიული საარტილერიო სისტემა მალევე გამოვიდა ურალ-375D-ზე მონტაჟდობად და 40 მიმამართლებიანი პაკეტისგან შედგებოდა (სხვათა შორის, ამ დანადგარის ყველა უცხოურ მოდიფიკაციაზე 40-მიმამართლებიანი პაკეტი გამოიყენება). როგორც წესი, ამდგარი იარაღი რაკეტებს ზალბით ისვრის. ГРАД-ისთვის სრული ზალბის ხანგრძლივობა 20 წმ-ს შეადგენს. ამ დროის განმავლობაში მიწინააღმდეგის, 40 122 მმ-იანი რაკეტა მიფრინავს, მაგრამ რაკეტები უმართავია, მაქსიმალურ დისტანციაზე სროლისას რაკეტის გვერდული გადახრა 200 მ-ს, გრძელი კი — 130 მ-ს შეადგენს. დანადგარის გათვლა სამ კაცს თვალის და მარშიდან მანძილზე მდგომარეობაში მოსაყვანად მას 3-3.5 წუთი სჭირდება.

ამ რეაქტიულ საარტილერიო საშუალებას საქმად მრავალეროვნო არსება აქვს. რაკეტები ერთმანეთისგან როგორც საბრძოლო ქობინის ტიპებით, ასევე სროლის მანძილზე განსხვავდება. მსხვერფე-ფუგაცხური საბრძოლო ქობინიანი რაკეტების სროლის მანძილი 15-დან 40 კმ-დე ვარირებს. ასე რომ, „ომის დემურის“ ამ წარმომადგენლის მოქმედების არეალი სწორედ რაკეტებზეა დაშორებული. უცნობია, სომხეთის „გრადის“ დანადგარებისთვის რა მოდიფიკაციის რაკეტები აქვს.

რეაქტიული არტილერიის შორეულ სომეხ წარმომადგენელი ვაცილებით ძლიერი და ვეფექტურია, თუნდაც იმპროვიზირებული რაკეტის გასროლა 80 კმ-ზე შეუძლია. სომხეთმა 1999 წელს ჩინური სისტემა WM-80-ის ოთხი გამშვები და ოთხი დამტენი მანქანა შეიძინა. ჩინეთმა მასზე შემოღობა 1984 წელს დაიწყო, სისტემის შემადგენლო-

რაკეტების კალიბრის, მათი რაოდენობის, სროლის მანძილისა და დამანტრეველი ძალის მიხედვით, „სმარტი“ მსოფლიოში ოთხის კლასში ყველაზე ძლიერ იარაღად ითვლება

ბაში თეთმთავალი გამშვები დანადგარი, დამტენი და ცეცხლით მართვის სამუშაო მანქანაა. პირველი ორი მალევე გამოვიდა ოთხედიანი მასივად დამანტრეველი, თვლების ფორმულით 8X8. გამშვებ მანქანაზე ორ პაკეტს აყენებენ, თითოში 237 მმ-იანი უმართავი რაკეტისთვის განკუთვნილი ოთხი მიმამართლებია. კვადრატული ცეცხლის პაკეტები მრავალჯერადი გამოყენების არის და გასროლის მერე მათ ახლით დამტენ მანქანაზე არსებული ამწეო ცეცხლიან. პაკეტის გადატანის ხანგრძლივობა 4 კეიპაკის მოხერხებაზეა დამოკიდებული, რომელიც 5 კაცს თვალის და 5-დან 8 წლის საქორუბს. გამშვები დანადგარი ავტომატურულია და პაკეტის კუთხის ცელა როგორც ახითვის, ასევე ადგლის კუთხის მიხედვით მანქანის კაბინიდან ხდება. ასე რომ, სროლის წინ ეკიპაჟი მანქანას არ ტოვებს.

რაკეტას მიზნის დაზიანება მაქსიმალურ 80 კმ დისტანციაზე შეუძლია (მინიმალური 34 კმ-ით განისაზღვრება).

ამ მანძილზე სროლისას მიზნიდან მისი სუარაული წრული გადახრა 800 მ-ს არ აღემატება (ანუ დისტანციის 1%-ს). არსებობს რაკეტის მართვადი ვარიანტიც, რომელსაც NAVSTAR-ის ტიპის თანამგზავრული ნავიგაციის სისტემა აქვს. ფრენისას რაკეტა აირული საცეცხლით იმართება.

რაკეტას, რომლის სიგრძეც 4.58 მ-ს შეადგენს, რამდენიმე ვარიანტის საბრძოლო ქობინი აქვს:

- მსხვერფე-ფუგაცხური, მასით 150 კგ, მისი ალუკებისას 16800 ნაშხვერვი წარმოიქმნება. დაზიანების რადიუსი 70 მ-ს შეადგენს;

- კასეტური, რომელიც ვეფექტურულია მისი გასანადგურებლად არის განკუთვნილი, 380 დამაზიანებელ ელემენტს. მათი ვეფექტურობა 80-100 მმ-ს შეადგენს;

- ფრთხობარული საბრძოლო ქობინი, რომელიც საინფორმაციო-საფორტე-ფუგაცხური ნავიგაციისა და მთავი განთავსების ცოცხალი ძალის გასანადგურებლად არის განკუთვნილი. სამეც

სომხური საარტილერიო საშუალებები და მოუკიდებლობის იდუმალები. ნინა პლიანუ 152 მმ-იანი ბუქსირებადი ГИацинт-Б

ვარიანტის საბრძოლო ჭობინის შემთხვევაში, დანადგარის გამოყენება -40/+50 გრადუსის პირობებში შეაძლებს. ფრენისას რაკეტა მაქსიმალურ 1140 მ/წმ (4104 კმ/სთ) ტოლ სიჩქარეს ათვისებს და მაქსიმალურ დისტანციას სროლისას (ამ დროს რაკეტის ტრაექტორიის მაქსიმალური სიმაღლე 31000 მ-ს აღწევს), ფრენის ხანგრძლივობა 165 წმ-ია.

აზერბაიჯანის რეაქტიული საარტილერიო პარკი უფრო სოლიდურია. მის ტანკარეულბაში არის 53 (მეორე მონაცემებით 63) „გრადის“ დანადგარი, 16 ან 18 BM-30 Smerჩ-ი, რომელსაც 300 მმ-იანი რაკეტების სროლა მოდიფიკაციიდან გამოშვებარე, 70 ან 90 კმ დისტანციას შეუძლია და 30 გზაწვრილი წარმოების ზალკური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა. აზერბაიჯანელებს ამ უკანასკნელის სამი ვარიანტი აქვთ ისინი ერთმანეთისგან რაკეტების კალიბრითა და შესაბამისად მათი სროლის დისტანციებით განსხვავდებიან. სამეფო მოდიფიკაცია KAMA3-ის ტიპის ოთხღერძიან მასზეა განთავსებული, ოთხების ფორმული 8X8. მასის გარდა, სამეფო კალიბრის მოდიფიკაციაზე ერთიანი გამშვები პლატფორმაზე გამოიყენება. განსხვავება მხოლოდ გამშვებ რაკეტებშია.

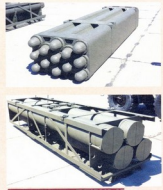
პირველი მოდიფიკაცია საბჭოური „გრადის“ ანალოგურია და გამშვებ მანქანაზე 122 მმ-იანი რაკეტების გამშვები ორი პაკეტია დაყენებული. თითოში 20 მმპაროულია. ამ მოდიფიკაციას Grad-Lar-ი ეწოდება. მეორე ვარიანტზე LAR-160 ასევე ორი პაკეტია (განურჩევლად კალიბრისა, ყველა მოდიფიკაციაზე ორ

პაკეტს აფრებენ, რომლებიც განივი ცეცხლის ზომით თითქმის ერთმანეთის ანალოგურია და თითქმის მსგავსი სამკარი წერტილები აქვს). მაგრამ წინამორბედისგან განსხვავებით თითოში 13 ცალი 160 მმ-იანი უმარაო რაკეტა, თუ Grad-Lar-ზე ზაღის შემდეგ რაკეტების დატენა ხელთავე შეიძლება, ამ უკანასკნელის რაკეტები პლასტიკის კონტეინერებში დამაშვებელი ქარხნიდან დაბეჭდილი მოდის და გასროლის შემდეგ პაკეტი გადასაგდები ხდება. 160 მმ-იანი რაკეტების სროლის მაქსიმალური დისტანცია 45 კმ-ია, რაკეტა 108 კმ-ს იწინის, საიდანაც 50 კმ საბრძოლო ჭობინზე მოდის. რაკეტებზე MK-IV კასტრუქციის ჭობინი გამოიყენება, რომელშიც CL-3022-ის ტიპის 295 გ-იანი 104 დამაშვებელი ელემენტია. მათი ჯეფ-შინგამტანობა 105 მმ-ია. რაკეტებზე მუსამე მოდიფიკაცია, ის დღესათვის აზერბაიჯანის ხელთ არსებული ყველაზე ძლიერი და შორს მსროლელი არტილერიის წარმომადგენელია. მის ორ პაკეტზე 8 ცალი 300 მმ-იანი უმარაო რაკეტა გამოიყენება. საბრძოლო ჭობინი 360 კმ-ს იწინის და რაკეტის სროლის მაქსიმალური მანძილი — 150 კმ-ს, რეაქტიული არტილერიის ამ ებრაული წარმომადგენლების უპირატესობა ის არის, რომ მხოლოდ პაკეტის შეცვლით დანადგარის სროლის მანძილი 20-დან 150 კმ-მდე იზრდება.

საბჭოური „სმერჩზე“ მუშაობა 80-იანი წლების ბოლოს დაიწყო და 1987 წელს შეიარაღებაში მიღების შემდეგ დღემდე ზალკური ცეცხლის ყველაზე

ძლიერ რეაქტიულ სისტემაზე მივლინებულ საბრძოლო პაკეტის მასიდან გამოშვებინარე. მას მაღალი გამკელობის ოთხღერძიან მასზე ათავსებენ. პაკეტში 300 მმ-იანი 12 მმპაროული შედის. მარმოდან „სმერჩის“ საბრძოლო მდგომარეობაში მოყვანასა და ცეცხლის გახსნას, რომლის წარმოებაც როგორც ზალითა ასევე ერთჯერადი გასროლით შეიძლება, სამი წუთი სჭირდება. სრული ზაღის ხანგრძლივობა 38 წმ-ია. ცეცხლის წარმოება ეკოპას როგორც მანქანის კაბინიდან, ასევე სპეციალური გადატანის პულტის გამოყენებით შეუძლია (მისი გამოყენების მაქსიმალური მანძილი 50-60 მ-ია). სამი დანადგარის სრული ზაღის სიძლიერისა და დამანგრეველი ძალის მიხედვით კომპლექტ „ტორკ-უ“-ით შეიარაღებული ორი ბრივადის ცეცხლის ეფექტურობას უტოლდება. ერთი მანქანას ზალით 672 ათასი კვადრატული მეტრის (67.2 კექტარი) ფართობის დაფარვა შეუძლია. ექვსდანადგარიან ბატარეას ზალკური ცეცხლით მთელი დღითის შექრება ან მეორე დასახლებული პუნქტის სრულად განადგურება შეუძლია. ამ ყველაფერს თან ერთად „სმერჩს“ ნაკლები აქვს. მეორე ლოკალურ კონფლიქტებში, სადაც მრწინადმდევე დასახლებულ პუნქტებში მოქმედებს, ამ დანადგარების გამოყენება მწელია, ვინაიდან არსებობს დასახლებული პუნქტის სრულად განადგურების საშიშროება. დღეს მასა და გაბარიტები (წინა საბრძოლო მდგომარეობაში 43.7 ტ, სიგრესი — 12.37მ, სიგანე — 3.05მ, სიმაღლე — 3.05მ) უარე-

ებრაული რეაქტიული საარტილერიო სისტემის 160 მმ-იანი (ზედა ფოტო) და 300 მმ-იანი რაკეტების გამშვები პაკეტები

აზერბაიჯანის დამოუკიდებლობის აღდგენაზე ებრაული რეაქტიული არტილერია სრული შემადგენლობით იყო გამოყენებული. მარჯვნიდან მარცხნივ: 300, 160 და 122 მმ-იანი პაკეტებით აღჭურვილი გამშვები დანადგარები

ფრინავდა. თავად პაიროსი მხოლოდ 4 ჭურვი და მთი სასროლად საჭირო მძლავრები ინახება, 36 ცალი კი სატერიტორიო ავტომობილის მიაქვს. დანადგარი საკმაოდ მძიმეა — 46 ტ, მისი კორპუსი ეკიპაჟს მხოლოდ ტრევიზისგან იცავს.

1985 წელს დანადგარს მოდერნიზაცია ჩაუტარეს. გაუმჯობესებულ 2C7M Malka-ს საარტილერიო მარაგში 8 ჭურვი ჰქონდა. „მალკა“ პირველ 5 წუთში 8 ჭურვს ისვრის, 10 წუთში — 15-ს, 20 წუთში — 24-ს, 30 წუთში კი — 30-ს. დანადგარის სიძლიერის მიუხედავად (მისი გამოყენება პრაქტიკულად ნებისმიერი საფორტიფიკაციო ნაკვეთის გასანადგურებლად შეიძლება), მას დიდი ნაკლი აქვს, მთი შორის — ლულის დაბალი რეჟისონი, მისი შეცვლის დიდი დროებულება და დაბალი სწრაფობა.

როგორც სომხეთისა და აზერბაიჯანის ხელი არსებული საარტილერიო საშუალებების შედარება გვიჩვენებს, ძალთა თანაფარდობა აშკარად ამ უკანასკნელის კენს იხრება. წყნის ხელი არსებული მარაგებში, სომხეთის განკარგულებაშია 38 თვითმკალი, 129 ბუქსირებადი და 51 რეაქტიული საარტილერიო დანადგარი, მის მქონბელს კი 66 თვითმკალი, 126 ბუქსირებადი და 99 (მეორე მონაკვეთით 111) რეაქტიული საარტილერიო დანადგარი აქვს. გასათვალისწინებელია ერთი ფაქტორი: ამ ორ ქვეყნის შორის საბრძოლო მოქმედებების დაწყების შემთხვევაში სომხეთს მზარს დაუჭერის თვითდაზარებული მთავი ვარაზი, რომელსაც თავისი შეიარაღებული ძალები პაუზ და არტილერია აქვს, თუნც უკნობია, რა რაოდენობისა და ხასის.

თეიმურ კალუზაშვილი

რეგიონში არსებული საარტილერიო საშუალებების სრულ აღრიცხვის თვითდაზარებული ვარაზების შეიარაღებაში არსებული იარაღის ოდენობის ოდენობა ართულა.
ფოტოზე თვითდაზარებული ვარაზების თვითმავალი *Акация*

ოფითად მოქმედებს მას მობილურობაზე. თვითონ რაკეტაც ართუთ ისე იათიღს — 2005 წლის მონაცემებით, ერთი რაკეტის ფასი 2 მლნ რუბლია (65.000 აშშ დოლარი).

დანადგარს საკმაოდ მრავალფეროვანი არსენალი აქვს: მსხვერფად-ფუგასური, ქვეთანწინააღმდეგო კასეტური, ტანკსწინააღმდეგო კასეტური, თერმობარული საბრძოლო ქობინების ქონე რაკეტები. სხვადასხვა მოდიფიკაციის საბრძოლო ქობინების გარდა, არსებობს რაკეტების ორი ძირითადი ვარიანტი, 70 და 90 კმ-იანი მოქმედების დისტანციით. ორივეს სროლის მინიმალური დისტანცია 20 კმ-ია. ზღლის სმდედ, 70 და 90 კმ-იანი მოქმედების დამტკინი მანქანა ტრის. სროლისას, „სმერონს“ რაკეტების მრავლის სიძლიერის გამო, დანადგარის უკან, 150 მ-ზე ახლო დგომს სამოხა.

რაც შეეება წვეულებზე საარტილერიო საშუალებებს, 2009 წელს აზერ-

ბაიჯანის განკარგულებაში იყო: 29 ერთეული 2С1 Гвоздика, 80 ერთეული Д-30-ის ტიპის ბუქსირებადი პაუბიცა, 24 ერთეული Д-20-ის ტიპის ბუქსირებადი პაუბიცა, 6 ერთეული 2С3 Акация, 22 ერთეული ბუქსირებადი 2А36 Гвиацинт-Б, 26 ერთეული 120 მმ-იანი თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი 2С9 Нона-С და 6 ერთეული 2С7 Пион. ეს უკანასკნელი აზერბაიჯანის ხელი არსებული ვეულაზე ძლიერი არარეაქტიული საარტილერიო საშუალებაა.

203 მმ-იანი თვითმავალ ქვემტზე მუშაობა ვერ კიდევ 1967 წელს დაიწყო და მას როგორც წვეულებრივი, ასევე ბრძოლული ჭურვების სროლა უნდა შესძლებოდა. Т-80-ის ტანკის დეტალები-სა და 203 მმ-იანი ქვემტის ნაზეი შეიარაღლებაში 1975 წელს მიიღეს. მას 110 კგ-იანი მსხვერფად-ფუგასური ჭურვების სროლა 37.5 კმ-ზე შეეძლო, აქტიური რეაქტიული ჭურვი კი — 55 კმ-ზე მ-

აზერბაიჯანული „პაირონი“ აღლუმზე

ეროვნული
დაცვის
უნივერსიტეტი

საქართველოს
ხელისუფლების
სამხარულობა

WM-80

საქართველოს საგარეო დაზვერვაში მიოი და ხეაიომა

(გაგრეულემა)

პარიზში საბჭოთა დაზვერვის თანამშრომლის ცაგარელი-ლორიჭიყვაიანის სახეცაღლეური მისია დასაბჭურებს, რომ ისლბ სტალინი ნოე რამიშვილის აქტეარე პოლიტიკური მოღვაწეობით შემოიფიხეული იყო, მაგრამ საბჭოთა დაზვერვის მისანი, ზეწოლითა და მანიტეით ნოე რამიშვილის პოლიტიკური მოღვაწეობის „მშვილობიანი“ გზით შექცევტა, მარცხით დასრულდა. ყოფილ კოლეგის, შუმდეკე პოლიტიკური ოპონენტის, 20-იანი წლების შუა პერიოდიდან კი საბჭოთა დიქტატორის გაფრთხილებამ ნოე რამიშვილზე არ იმოქმედა. საინტერესოა, რომ საბჭოთა დაზვერვამ ქართული პოლიტიკური ემიგრაციიდან სწორედ რამიშვილის განიერტარლება ჩათვალა პრიორიტეტულად. რა იყო ამის მიზეზი? ქვემოთ შემოვთავაზებთ ნოე რამიშვილის მკვლელობის მთავარი მიზეზის ზეწეულ ვერსიას.

ნოე რამიშვილის მკვლელობის მთავარი მიზეზი

ნოე რამიშვილის პოლიტიკური მოღვაწეობის მნიშვნელოვანი ეტაპი 1924 წლის აჯანყების ამარცხების შემდეგ დაიწყო. გარდა აქტიური პოლიტიკური და ორგანიზაციული მუშაობისა, ის ნაყოფიერ პოლიტიკურ მოღვაწეობასაც

წეწოდა. 1924 წლის დეკემბერში ნოე რამიშვილმა პარიზში გამოსცა მიერ ბროშურა სახელწოდებით „საქართველო და რუსეთი“. გადაუჭარბებლად შეიძლება თქვას, რომ ეს ნაშრომი მნიშვნელოვანი გეოპოლიტიკური კვლევის ნაყოფია, რომელიც დღესაც საინტერესოდ ითხოვება. ქვემოთ შემოვთავაზებთ რამდენიმე ამონარდს და მკითხველი დარწმუნდება, რომ ნოე რამიშვილი საბჭოთა ხელისუფლების ვეგლანზე საშინო მტერი იყო ემიგრაციაში.

.....მოსკოვის ხიმტეებზე დაერდნობილი ხაიკუპაციო ძალაუფლება ცდილობს ქართველთა სიმტკიცე გასტეხოს, მოლიანი ჯოფიწული ფრონტი დაფუძნოს, ზეწინ ძაღლები დაქსაქსოს და მით საქართველოს ოკუპაცია გაახანგრძლივოს. ამ მოზინსათვის არავითარ ოინს არ ჯრამდებიან. აბა, თვალთ გადავავლო ოკუპანტების პრესას, სადაც ვარჯიშობენ რუსეთის ამკარა იმპერიალისტები, გეოიტლებულე სიმძის ნაციონალისტები, ერთი შუტა ქართველი მოღალატენი და მოსკოვის აჯანყთა მიერ მოსყიდული და ზეკას მიერ მორჯულებული კაღმოსხეპი“ (გვ.4).

ნოე რამიშვილმა ჯერ კიდევ 20-იანი წლების დასაწყისში დაიუტა ზუსტი დიაგნოზი იმ აუღმყოფიობას, ბოღმევისში რომ ერქვა: „რუსული კომუნისმის სუსტ ერთა გადავლამეთი საზრდოობის. კარტარა ერთ დიდ სახელმწიფოთა კონომიები და ფინანსურ გვეგლნას განიცდის და ამიტომ ის პოლიტიკურ

დამოუკიდებლობასაც უნდა გამოიხილოს და დიდ სახელმწიფოს შეუკრთიდესო — ასეთია კომუნისტთა სამოქმედო პროგრამა“ (გვ. 11).

გლობალიზაციის ნიშნებს ნოე რამიშვილი ჯერ კიდევ მაშინ ზედადა:

.....თანამედროვე კაპიტალისტურ ხანას ახასიათებს ერთი ქვეყნის მეორესთან დაკავშირება. მთისსო ფეოდალური კარნაქტელობა და ცხოვრება ვარემე სახელმწიფოებთან მჭიდრო საეჭურო-სამრწყელო კავშირზე აიღო... კაპიტალმა გადაღაზა საზღვრები, შეიჭრა მსოფლიო მიწარწილ კონტინენტებშიც კი და ის ჩაითრია საყოფლითო მოძრაობაში“ (გვ. 13). საინტერესოა ნოე რამიშვილის მოსაზრება საქართველოს ეკონომიკური განვითარების თაობაზე. მაშინ ტერმინი „ინვესტიციები“ არ იხმარებოდა, თუცა არა დღესაც ვეგლანითვის ვსაგადა:

.....საქართველოს არ შეუძლია საკუთარი ძალ-ღონით ამ მუხებრე სიღმარლოთა განმტყუება. მას ესაჭიროება უცხო კაპიტალის დახმარება და გამოყენება“ (გვ. 22).

ნოე რამიშვილის ბროშურიდან ქვემოთ მოვანილი ციტატა დღესაც აქტუალურია: „რუსეთის ინტერესთა საქართველოსა და კავკასიის ჩაკეტვა. მსოფლიო ამ გზით შესტეგებს ის კავკასიასა და აზიის მახლობელ ქვეყნებში უცხოელთა კონკურენციის მოსაბობს და თავის ნაწარმოებობათის ხელეწიერობაზრის მოპოვებას. საქართველოს ინტერესთა, პირაქით, დასავლეთის ქვეყნებთან მჭიდრო ეკონომიური კავშირი. შუა და მხმრეთი აზიის ქვეყნებთან კონომიტიო გზა მას დიდ ეკონომიურ ემიგრაცელობას ანიჭებს და მას პოლიტიკურ განმტკიცებას ხელს უწეობს. საქართველოსა და საერთოთ კავკასიის დამოუკიდებლობა მსოფლიოს ეკონომიკური განვითარების თრადია, ხოლო რუსეთის ბატონობა კავკასიაში, პირაქით, მნიშვნეულ ქვეყნებისათვის გზის გადაღობებაა. რუსეთი ეკონომიური ნაპარბისთვის როლიმ ვეგლიწინება და მსოფლიოს უკან დახევის ემსახურება“ (გვ.25). ეს ანალიზი კარგად გვიანერებს ნოე რამიშვილის აზრის სიღრმეს. მსოფლიოს მომავალ საერთოხდ ნოე რამიშვილი ბოღმეცხმისა და ფაშინის გერ-

ცვლებში ხედავდა: „ბოლშევიზმი და ფაშისტური მსოფლიო ომით გამოწვეული არც-დარცობი სულდგმულობა. მათი სტრატეგია ანარქია... ბოლშევიზმი ხელი შეუწყო ფაშისტების წარმოშობა-განვითარებას, ხოლო უკანასკნელი ახალ ნიადაგს უზრუნველყო მათთვის. ძალა-ტანება და ტერიორია — ასეთია მათი საერთო გზა“ (გვ. 40).

„საქართველოს მოწინააღმდეგეები ყრდნობიან ჩეკას, ხოლო ქართველი ერთი — ისტორიის უმთავრესი და უძველესი კანონი“ (გვ. 56). — წერდა ნიუ რამშიველი. ზემოთ მოყვანილი ციტატების გაყენების შემდეგ ნათელი ხდება, თუ რატომ იყო ოსებ სტალინმა ნიუ რამშიველის გამოცემით დაინტერესებული. ნიუ რამშიველის მთავარმა ნაშრომმა „დემოკრატიული სოციალიზმი“ დღის სინათლე მხოლოდ აგრესიის გარდაცვალების შემდეგ იხილა, ეს წიგნი 1931 წელს გამოიცა პარიზში ნიუ ფორდნიას წინასწარგაბეჭდილი ალბათ, საკამათო არ უნდა იყოს, რომ ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციაში ნიუ რამშიველი მართლაც გამოირჩეოდა აზროვნების სიღრმით, ორატორული ნიჭით და ესწრაფილობით ჩვენ უკვე ვხედავთ, რომ მისი პოლიტიკური აზროვნებები კი (რვაზე გამაშვილი და მღვდელ მალაქვიძე) ძალიან შეფასებას აძლევდნენ რამშიველის ორგანიზატორულ ნიჭსა და ბრძოლის ენას. თუმცა ობიექტურობა მოითხოვს აღინიშნოს, რომ ნიუ რამშიველს, როგორც 1924 წლის აჯანყების ორგანიზატორსა და სულსწამდგემლს, ზოგიერთი ცნობილი ქართველი ემიგრანტი (მაგ. სპირიდონ კვდაი) ბრალს სდებდა მოუხადებელი აჯანყების მძევლობაში, რომელსაც უაზრო მსხვერპლი მოჰყვა.

1924 წლის აჯანყების აჯანყების დამარცხება, რომელსაც ქართველი პარტიზნების დიდი მსხვერპლი გამოიწვია, მართლაც უდიდესი უარყოფითი მოვლენა იყო საქართველოს ისტორიაში. ამის შემდეგ საქართველოში ერთგული მოპარობა (უპირველესად „სამხედრო დარაზმულობის“ მხრივ), ფაქტობრივად, ჩაკედა, ხოლო საქართველოში სოციალ-დემოკრატიული და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიების არალეგალურად მოშუშავე გეგმების მოდიანად საქართველოს ჩეკა-ოგებუე მართავდა. გადაუჭარბებლად შეიძლება თქვას, რომ 1924 წლიდან სიცოცხლის პირობებზე ოსებს სტალინმა ქართული ემიგრაციის ვეულ გველა და გადწყვეტილება, ვველა ნაბიჯი იცოდა.

ბუნებრივია, ნიუ რამშიველი მომავალში აუცილებლად გაითვალისწინებდა აჯანყების აჯანყების შედეგებსა და საქართველოში ახალი შეიარაღებული კავშირების ორგანიზატორად მოგვევლინებოდა. ოსებს სტალინი ამის შესახებ ინფორმაციას სისტემატურად და ორგანოტორად აწვდიდნენ ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციაში შეგზუნული ჩეკა-ოგებუე აჯანყების (გაიორგი გვეგელი, ტიტე ლორთქიფანიძე-კვაკაველი“ და სხვები). ინგლისელი ისტორიკოსი რაიმონ მონტეკურეო თვის გახმაურებულ წიგნში „ახალგაზრდა სტალინი“ ასე ავასებს ნიუ რამშიველის მკვლელობას:

„...მისი, სოვი ურადღეობა ადევნება თვალს მათ (ბეგულისხმება ქართული ემიგრაცია). — ბ.ა.) საქმიანობას. დამოუკიდებელი საქართველოს საბჭოს პირველი თემუდომარე ნიუ რამშიველი, რომელიც... წინააღმდეგობას უწევდა საბჭოთა ოკუპაციას, ლიკვიდირებულ იქნა პარიზში 1930 წელს, ისევე, როგორც რუსული პოლიტიკური ემიგრაციის ზოგიერთი წარმომადგენელი“.

დიდმა დამტკბორმა კარგად უწყობდა, თუ ვინ წარმოადგენდა ემიგრანტებს შორის ვეულზე დიდ საფრთხეს ბოლშევიკებისთვის. ერთ-ერთი ასეთი, საბჭოთა რევოლუციონარული ემიგრანტული პირიუნება, სწორედ ნიუ რამშიველი გახლდათ ამ გარემოებამ გადწყვეტა მისი ბედი.

მკვლელობის ქრონოლოგია

ნიუ რამშიველი, თითქმის გულმა უგზნო, წინასწარმეტვევლად წერდა: „ეროვნული ბრძოლა დიდ ბრძოლა და მსხვერპლს მოითხოვს“ („საქართველო და რუსეთი“, გვ. 37).

ნიუ რამშიველის დღემდე ბურუსით მოცული მკვლელობა უდიდესი დარტყმა იყო ქართული პოლიტიკური ემიგრაციისთვის. ქვემოთ ამ ტრაგედიის ქრონოლოგიას შემოვთავაზებთ. პარიზი. 1930 წლის 7 დეკემბერი. შუადღის 14 საათი და 30 წუთი, პარიზის კაფე „მარშალ ჟურდენიდან“ ორი მამაკაცი გამოვიდა და ლაპარაკ-ლაპარაკით მეტროს სადგურისკენ გაემართა. იმ დღეს ერთ-ერთ მათგანი — ნიუ რამშიველი 49 წლისა შესრულდა. თუმცა, რომ არა ხმისი, უკვე ჰქონდა რეალური ექვრ-უღეაში, ამ ასაკს ვერც მისცემდით მიუხედავად ასეთი ღირსშესანიშნავი დღისა, ისინი ძალზე მნიშვნელოვან საკითხებზე მსჯელობდნენ და საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კრება-

ზე მიიქაროდნენ. მუხანგ-მუხანგის ამოვიდნენ მეტროს სადგურიდან და ნელი ნაბიჯით გაუვეწნ ქუჩას. — ხანდრო! რას ფიქრობ საქართველოში მუშაობის შესახებ? — ეს იყო ბოლო სიტყვები, რაც ნიუ რამშიველმა თანამოსაუბრეს, ალექსანდრე (ხანდრო) მენადარაშვილს უთხრა. უკვე ორჯერ იქცა რევოლუცია და რამშიველი დაეცა. ასე დასრულდა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის პირველი მთავრობის თემუდომობისა და სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ლიდერის სიცოცხლე. საცუვარსა კეთარ დაბადების დღემე მართლაც რომ სამწვლი ბედასწერა! ქართველი ემიგრანტი ჰანუევაკი, რომელსაც, ფაქტობრივად, მთავრით სწოლად მოვლა ნიუ რამშიველი, იქვე შეიპყრეს და პოლიტიკის კომისარატში წაიყვანეს. სანდრო მენადარაშვილი, რომლის მოკვლასაც ასევე ცდილობდა ჰანუევაკი, მსუბუქად იყო დატოვნი. მას საკმარისი დამტკბორება აქვს აღწერილი შეიარაღებულ თვამამსხმელთან ხელნართული ორთაბრძოლის ეპიზოდში. მენადარაშვილის მოვონება პირველად 1930 წლის დეკემბერში დაიბეჭდა პარიზში გამოშვალ ქართულენოვან გაზეთ „ბრძოლის ხმაში“. ცულ კვლავ და ძალზე მოციკრად დაწერილი ეს მოვონება 1981 წელს გადაიბეჭდა ჟურნალ „ქინის დროში“, რომელიც ასევე პარიზში გამოდიოდა. ჟურნალის ეს ნომერი მოლანად ნიუ რამშიველის დაბადებდან 100 წლის აღნიშვნას

მიტელნა. სანდრო მენადარიშვილის მოგონებებში ჭინჭვების შესახებ სანტრესო დეტალები გვხვდება. მაგალითად: „ჩუბუბი ეცეკ, გასაქცევად მოზადადღო იყო“. ცემით მოსულები ჭინჭვები დიდ წინადადებებს ევლარ მიწვეს; ერთი გაბრბობდაც და ის ჩაიკეცა, რვეილერი ხელი ჩამოვარდა... სიკვლის ექვე ხაღხმა გადაარჩინა. ეს ეველაფერი თითხ-ხეთ წითში გათავდა...“ „გახსხლანდებულო, ცხვირპარ-დამტკრეული, მაგრამ სამწუხაროდ ცოხალი ლანარი ჭინჭვებუ პოლიციამ წიფეფანა“...

საბჭოთა კავშირის და რუსეთის სტესსამახურების ვერცხანები და ამჟღედროს ოფიციალური ისტორიკოსები: ვ. ბილინი, ა. ზღანოვი და ვ. კორიტიევი 2007 წელს მოსკოვში გამოცემულ „სამაშოლო სტესსამახურების ისტორიის შემსწავლელი საზოგადოების შრომების“ შესახებ ტომში მოცემულ შენიშვნებში ნოე რამიშვილის შესახებ წერენ: „ნოე (პეტრე) რამიშვილი (1881-1930) — ქართველი მწიგნობრების პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი, 1918-1920 წლებში საქართველოს მწიგნობრული მართლმადიდებლის მინისტრი, 1921 წლიდან თვითი ემიგრანტი, შედიოდა მწიგნობრების სახლ-გარეგარეთის ბიუროში, 1923 წლიდან ხელმძღვანელობდა საქართველოში ანტი-ბოლშევიკური აჯანყების მომზადებას. 1930 წელს პარიზში მოკლა ოგაქუის აჯანყება“. რუსი ავტორების იმავე წიგნში ხაინტყურსო ინფორმაციაა მოცემული ნოე რამიშვილის მკვლელობის თემატიკაზე, ალექსანდრე მენადარიშვილის შესახებაც: „სანდრო მენადარიშვილი — მწიგნობრების სახლ-გარეგარეთის ბიუროს მდივანი. 1930 წელს, რამიშვილის მკვლელობის შემდეგ, საქართველოს ემიგრანტულ მთავრობაში დახვეწილი საკითხებზე იყო საუბარსებელი. 1935 წლიდან პარიზში მღვდარე „კაცკაციის კონფედერაციის საბჭოს“ (რომლის თეოქოდიმოზე აკაკი ხენჭელი იყო) ერთ-ერთი ხელმძღვანელი. 1937 წლიდან კორდინაციის უწყვედა საქართველოს ვრცელის საბჭოს თანამშრომლობას ბოლშევის დახვეწილასთან. გერმანელების მიერ პარიზის ოკუპაციის შემდეგ გაუქმდებარა ლონდონში. 1943 წლიდან იყო მიხეილ კლიას (ამბოზე კოვალის“) შტაბში წარმომადგენელი სტამბოლში და თანამშრომლობდა გერმანიის დახვეწილასთან. ამჟღედროს, შესაძლებელია რომ მენადარიშვილი შემოიბოდა ბოლშევის

და ინგლისური დახვეწილისთვისაც“. ეს საკმაოდ ტენდენციური ინფორმაცია უნდა მოვიხილოთ საბჭოთა კავშირის და ამჟღედროსის სტესსამახურების ოფიციალურ ვერსიას. ის ვერდობა რუსეთის სახელმწიფო საზღვარ არქივის ფონდებში არსებულ დოკუმენტებს. ჩვენ ინფორმაცია ალექსანდრე მენადარიშვილი გარდაიცვალა თურქეთში, 1956 წელს.

70-იანი წლების დასაწყისში, არ თითქმის 45 წლის შემდეგ, ემიგრანტი გერმანელი მღვდელ მალაქიელი თვის მოგონებებში ასე იხსენებს ნოე რამიშვილის მკვლელობას:

„ოცდაექვსე წელს მოკლეს. მე იქ არ ვიყავი, რიგამი ვიყავი, მაგრამ მოგახსენებთ, როგორ მოხდა.“

ვინმე ეკვამამბე იყო ემიგრანტი მწიგნობარი, ნოეისთან ერთად ნახული უცხოეთში, ერთ საღამოს წახველებულნი ძალიან... ერთმანეთზე გაუწყვიტა... და ხვდება ეს მწიგნობრების პარტიულ კრებაში, სოფრ დღეს, ორმეტე საათზე, როდესაც ნოე რამიშვილი მღვდელ ქუჩაში, პარიზში და მათგანა მენადარიშვილი... ეკვამამბე მისულა უკნიდან და დახადა რვეილერი ხეზეში. რა იყო ქება მოკვლის მიზეზი, წალაპარაკება? მაგას ვინ დაიჯერებს, კაცო, და მერე რა კაცი მოკლა, ანდა რატომ უნდა მოკვლა.“

პარიზის პრესაში მწერენ, რომ მოკვლილი მინაგან საქმეთა მინისტრი აღმონდა და წინდებით დაშტოფილი პირნდაო, ე.ი. პატროსანი კაცი იყო და პართილაც ახე იყო. ეკვამამბე გაასამარ-თილეს, რა მოუსაჯეს, არ უნდა და არც მინაგანტელებს. მხოლოდ ფაქტია, რომ ეკვამამბე იყო საბჭოების დაქარაგმული აჯანყება“.

ამ ციტატაში მალაქიელი რამდენიმე არსებით შეცდომას უშუქებს. ჯერ ერთი, სინამდვილეში რამიშვილი 1926 წელს კ არა, არამედ 1930 წელს 7 დეკემბერს მოკლეს, თანაც მკვლელობის გავრი ჭინჭვები იყო და არა ეკვამამბე, ქართულ პოლიტიკურ ემიგრანტთა შორის მართლაც იყო ოსებ ეკვამამბე, რომელიც ერთხანს სტამბოლში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის წარმომადგენლობაში შემოიბოდა, ხოლო შემდეგ პოლონეთში მყოფ ქართველ ემიგრანტთა შორის იმყოფებოდა. 1931 წელს 1-ელ მარტს ოსებ ეკვამამბე ვარშავაში საქართველოს ოკუპაციის 10 წლისადმი მიძღვნილ ღონისძიებზე სიტყვითაც გამოხედა. ამ დროს რეალური მკვლელობა — ჭინჭვები ექვე დაკავებული იყო. მალაქი მალაქიელს ეკვად დღეა-

ტობს მუხიერება, რამდენიმე მკვლელობის დროს ასახელებს, რადგან სინამდვილეში მკვლელობა მოხდა არა თორმეტ, არამედ დაახლოებით ოთხ საათზე. ამის მიუხედავად მალაქიელის ინფორმაციას გაუწყვიტა. მწიგნობრები პარტიამ დაპირისპირებას ვრცელად დემოკრატიული პარტიის ხელმძღვანელების სპირიტუალ კლიას ქვერე სოფო ჩიჯავაძე-ედიაც იხსენებს (სტელი დაცულია — ბ.ა.): „ეღამარში თითქმის ასული გადახვლები ვიყავით რომ ვიყავით რამიშვილის მოკლა. წინა დღით კრებაზე დიდი უსამიერება პირინა თვის პარტიულ ამზანავებთან, თითქმის ერთ მათგანს სილაც გაურტყამს, ასე გეგნო მოკვლე. რა ამბავა სასინდელად შევანუხა, სპირიტუალ მას ვოვლეტის პოლიტიკურად ებრძობა... სპირიტუალის ის ორჯერ გადააჩინა სიკვლედი: ერთხელ ბათუმში ჩვენ დაძარცვების შემდეგ, როდესაც ქართველი მხედრები ანაბრედნენ მთავრობის დაჭურას და მთავარი წევრების მოხობას, სპირიტუალისმა უკა ავლი მათი გადაწყვეტილება. მეორედ ასე ემიგრანტთა 1924 წლის აჯანყების შემდეგ, რომლის მთავარი ავტორად სწორედ ეს რამიშვილი თიელეობდა; ერთ გერმანტ ქართველს (ეკვამამბე მწიგნობარი მთითიებულია „გერუხაბე“, — ბ. ა.) გადაწყვეტილი პირნდა დამი მოკვლა, აქაც სპირიტუალ გადაეღობა მის განზარაზებას... რამიშვილი საქართველოს სპირიტუალ აჯანყებაში ეფროსიდან სახეხდრო დახმარებას და, რასაკვირველია, ამასთან ერთად ჰეზუნდა დიდ თანხებსაც“.

უნდა ითქვას, რომ სოფო ჩიჯავაძე-ედიას მოგონებებს სუბიექტურობა აქვართ ექნევა. თუკია ისიც უნდა ითქვას, რომ ქართულ პოლიტიკურ ემიგრანტთა ნოე რამიშვილიან სახედახს მამულის გამო ბევრი იყო დახარისხარბული. ერთ-ერთი მათგანი საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ვოფილი ვლიო აზერბაიჯანში გრავილ აღმბიბავ იყო. მას და ნოე რამიშვილს შორის განხეთქილება 1922 წელს ე.წ. შტრბივებულ პარიზის კონფერენციის დროს მოხდა. მაგრამ ნოე მხოლოდ პარონული ან დევილოკური დაპირისპირება ამბობრეება ნოე რამიშვილის მკვლეობა?

ბენის ალფაშვილი

ექსტრემი ვრცელის უსაფრთხოების საკითხებში, უმშობრების გადაღმგარა მოლკონიკო (გაგრებულება შემდეგ ნომრში)

„ნითელი ბრიგადები“

კომუნიზმის პროპაგანდა იარაღით

„იტალიის ნითელი ბრიგადები“ დასავლეთ ევროპის გველაზე მრავალრიცხოვანი მემორტსენე-რადიკალური დაჯგუფებაა, რომელიც ახლაც კი კომუნზმის იდეების ერთგულია. საინტერესოა, რომ ორგანიზაციის აქტივისტები, ანუ როგორც მათ უწოდებენ, „ბრიგადისტები“, ირწმუნებიან, რომ მსოფლიოში კომუნზმი მალე დამყარდება, ოღონდ ამისთვის საჭიროა „შეიარაღებული პროპაგანდა“. XX საუკუნის 70-იან წლებში შექმნილი „ნითელი ბრიგადები“ იტალიაში დღეისაც ბოხოქრობს და სხვათა შორის, სულ ახლახან დასავლურ მასშედიში გაიყვანა ინფორმაციამ, რომ 2007 წლის თებერვალში იტალიელმა კარაბინიერებმა დააკავეს „ნითელი ბრიგადების“ 15 აქტივისტი, რომლებიც პრემიერ-მინისტრ სილვიო ბერლუსკონიზე თავდასხმის განგებდნენ. თავის დროზე, იტალიელ სამართალდამცემლებს ამაზე ერთი სიტყვაც არ უთქვამთ, მაგრამ ახლა მათაც დაადისტურეს, რომ დააკავეს მათი „ნითელი ბრიგადების“ წევრები იყვნენ.

იროგორ შეიქმნა ნითელ ტერორისტთა რაზმები

იტალიაში შემარეხენ-რადიკალური იდეები საყოველთაოდ მორე მსოფლიო მის დასასრულს გავრეულა, როდესაც ცხადი გახდა, რომ ფაშისმის კრახი გრავალყოფი იყო. როგორც ცნობილია, იმდროს ქვეყანაში საბჭოთა სექსანსხურების ფარული თუ ამკარა შარდაპირით მოქმედებდნენ პარტიზანული რაზმები, რომელთა უმეტესობა კომუნისტურ იდეოლოგიას იზარებდა. იტალიის პარტიზანულ მოძრაობაში ქართველი მემორტებიც იყვნენ ჩართული. მათ შორის ყველაზე ცნობილია ფორე მოსულიშვილი, რომელიც იტალიის მთავრობამ სექვი-

ლის შემდეგ დააკვილეოა ორდნით „მხედრული მამაციობისთვის“. ქართველები იტალიელ პარტიზანებსაც ეზრებდნენ, — ომის დასასრულს, გერმანიის შეიარაღებული ძალების სარდლობამ კეკელიანი ბატალიონ „პრემიანი“ სწორედ ამ მიზნით გადმოიხროლა კეკელიანიდან წრდილო იტალიაში. სახელწოდება „ნითელი ბრიგადებიც“ გერმანელი იფიცრების სწენგედან მოდის, ასე ვხსენებთ ისინი იტალიელ პარტიზანებს. ბუნებრივია, მორე მსოფლიო ომში საბჭოთა კავშირის გამარჯულებამ დიდი გულენა იქონია ევროპულ კომუნისტებს, რომლებსაც მარქსიზმ-ლენინიზმის იდეების ქადაგება ახალი გაქნებით დაიწყეს.

იმხანად იტალიურ პრესაში ხშირად წერდნენ იმისეც, რომ ქვეყანაში კომუნისტური პარტია „გაახალგაზრდადდა და გათეხიდა“. ევროპული სიღუბლის გამო მის რიგებში აღმოჩნდა უამრავი უმუშეარი ახალგაზრდა, რომელთა უმეტესობა მომღვრების გამო იტალიის კომუნისტურ პარტიას უმრავი დაჯეულება გამოეყო და მალე იმდენი პრობლემს შეუქმნა ხელისუფლებას, რომ იტალიური პრესა წერდა: რომს ორი თეესტეტი აქეს: სამხრეთში — „მთეა“ და წრდილოეთში კი — „ნითლები“.

„ნითელი ბრიგადების“ ცალკეული უჯრედი მილანის ციხეშიც იყო. ფარგონით რომ ვთქვათ, იქ ნითლები „ციხის მაცურებლების“ ფუნქციას ასრულებდნენ და ორგანიზების უწევდნენ პატიმართა გამოსვლებს...

გასული საუკუნის 60-იანი წლების შუახანებში მილანში სამუშაოს საძიებლად ტრენტინოელი გოგონა, მარგერიტა კაგოლი წავიდა. მან ერთ-ერთი რესტორანში ვერ ჰპოვა სამუშაო და დაიწყო მუშაობა, რამდენიმე თვეში კი მხარეთმცოდნეობის დამხმარედ გამოწვეა, თან უნივერსიტეტში ჩააბარა. მარგერიტა ბუღის ნამდვილად არ უწიდა, მაგრამ ერთი მშვენიერ დღეს რესტორნის მუშაკტორნი გაკოტრდა და მთელი ქონება შეკლევებს გადასცა. ახალმა შეფმა კი მოხელისთანავე დაითხოვა ძველი პერსონალი ისე, რომ ახსნა-განმარტებისთვის თუ არ შეეწყობოდა.

ახე რომ, მარგერიტა კაგოლი უმუშევარი დარჩა; უნდოდა, რესტორნის ახალი მფლობელისთვის ეწეოდა, მაგრამ სარჩელის შეტანას ადვოკატის მომხმარებელს სჭირდებოდა, მარგერიტას კი ფული არ ჰქონდა. გარდა ამისა, გოგონა შეუკავშირდებოდა იმდროინდელი იყო, რომ წარმომადგენელი იტალიელი კა არა, რესტორნის მფლობელი იყო, რესტორნის მფლობელი კი იმხანად იტალიის ხელისუფლება ცალკე ეროვნებად არ ცნობდა; მარგერიტა კაგოლი შეფის უკაცურ ხისმტევებლო საქციელს სწორედ ამით ხსნიდა. იმ რესტორანში, რომელმაც ის მუშაობდა, მარგერიტა უმეტესად რესტორნის მფლობელი იყო; ერთ დღეს მარგერიტას ხელში ჩაუკრია გარკვეული „სოციალური ბრძოლა“ (La Lotta Sociale), რომელიც იმ დროს ხალხში ძალზე პოპულარული იყო; გოგონამ გაზეთი წაეკითხა და გადაწყვიტა, თავის მეფხვე ერთი შეკვეთი სტატიის დაქვეყნება, რედაქციისათვის გაეგზავნა და გული ამით მოეოხებინა.

„სოციალური ბრძოლა“ შემავსებელი რადიკალური მიმართულების გაზეთი იყო, მთავრობას მუდამ კრიტიკა უღვა და ამიტომაც ნახევრად ლეგალურად გამოვიდა. რედაქციისთვის და ურთიერთობების ადგილობრივი განყოფილების იზოლაციის ხშირი სტუმრები იყვნენ და სტატიებისკენ ხშირად იქვე წერდნენ; მერე ახლობლების საიდუმლოდ ატანდნენ სტამბაში და უკვე დაბეჭდილ გაზეთსაც მათვე ავრცელებდნენ ფაბრიკა-ქარხნებსა თუ უნივერსიტეტებში. ამგებდნენ, რედაქციას თვითონ „მეფე“ უწოდებდა, მკვერცხლი ბიჭები, რომლებიც სტატიას სასაუბრეს მღვანის ქერებში გასკვირდნენ და გაზეთის ხელმძღვანელი ფასად ვიდნენ.

მარგერიტა კაგოლიმ სტატიის მართლაც დაწერა და „სოციალური ბრძოლის“ რედაქციას თავად წვია. ის მილანის ერთ-ერთი ვარუდებში, ნაქარავებ გარანტი იყო განთავსებული. გოგონას იქ იმის ახალგაზრდა დახედა, რწნატო კეროლი და ალბერტო ფრანჩესკინი. პირველი იმხანად გაზეთის რედაქციის მფლობელი იყო, გოგონა დათანხმდა და მას მომავალი ნომისათვის უმუშევარ ქალებზე სტატიის დაწერა დაავალა.

„სოციალური ბრძოლაში“ გამოქვეყნებულ სტატიებში მარგერიტა კაგოლის ძალზე მოუტანა პოპულარობა. მარგერიტის ფოფოლი თინაშუქზე მგზნებარე მემარცხენარადიკალად იქცა და მარქსიზმ-ლენინიზმის დებულებებიც ბრწყინვალედ აითვისა. სულ მალე ის და რწნატო კეროლი დაქორწინდნენ, გაზეთის დაყენებულ

და კი არაღვალურმა მარცხენარმა ბრძოლაში კომუნისტურმა პარტიამ (Partito Comunista Combattente Italiano) თავი. ეს გახლდათ მათი სტრუქტურის მიმართულების გაერთიანება, რომლის ამოცანას იტალიაში „პროლეტარული რევოლუციის“ გზით კომუნისმის დამყარება შეადგენდა. მარგერიტა კაგოლი, რწნატო კეროლი და ალბერტო ფრანჩესკინი მალე იქნენ პარტიის მამოძრავებელი ძალად, გაზეთის კი სახელი შეუცვალეს და „მემარცხენე პროლეტარიატი“ (La Sinistra Proletaria) უწოდეს.

მთავრობის გარდა, „მემარცხენე პროლეტარიატი“ ნეოფაშისტური დავალებებით ავიწროვდნენ. მათ ერთხელ მარგერიტა კაგოლი და მის მეუღლეს ქუჩაში სასტიკად სცემეს. რასაკვირვებელია, დახარალებულმა ცოლ-ქმარმა პოლიციას ვერ მიმართა, მაგრამ გაუშვებდა არც უფიქრია. გაზეთ „მემარცხენე პროლეტარიატი“ მორიგ ნომერში დაიბეჭდა მარგერიტა კაგოლის სტატია, რომელშიც ის ახალგაზრდა პროლეტარების დიდების დასაცემად იარაღის ავებისთვის მოუწოდებდა. ამჯერ დროს, გაზეთის ემბლემა — ვარსკვლავი, ნამგებელი და უროს — რწნატო კეროლი იყო გადაუარეობებელი შანხავა დაამატა; ეს იმის ნიშნავდა, რომ პროლეტარიატი უკვე შეარაღებულ ბრძოლაში იწყებდა.

მარგერიტა კაგოლის მოწოდებებს პირველში გამოემხმარებნენ ქარხანა „პირელის“ მუშები. 1969 წელს მათ ქარხნის მფლობელს დაუპირისპირდნენ და გამოეცხადეს და ხანმოკლე შეტევა-შეპიობის შემდეგ მთელ ქარხანას დაეუფლდნენ, წიფელი დროშივე ამპარათეს და ხელფასის მომარტება მოითხოვეს. გაემეცხადნენ მფლობელმა პოლიციის გამოძიებას, მაგრამ ამაღ დაიკარგა, რომ ქარხანაში გამაგრებული გაფიცულები მუშები შეარაღებულნი იყვნენ. საქმეში კარაბინიერები ჩაერთვნენ და ოთხდღიანი ბრძოლის შემდეგ „პირელის“ ქარხანა მტრუნანი აიღეს. ბუნების მოთვალა დაპატიმრების შემდეგ კარაბინიერებისთვის ცინობლი გახდა, რომ ქარხანაში იარაღი ალბერტო ფრანჩესკინამ და მისმა მეგობარმა, ვინმე მარტო მორტემი შეიტანეს. ცხადია, სამართალდამცველებმა ორივე დააპატიმრეს, მაგრამ „პროლეტარული რევოლუცია“ ამით არ ამოუგებულა; ამჯერად ბუნტი მღვანის უმსხვილეს ქარხანაში — „სიტ-სიმენსში“ მოხდა; მუშებმა ვველაფერი დააწყვეს, დირექცია მძვინვარე და კატეხილად მოითხოვეს, რომ იტალიის მთავრობას ქარხნის ნაციონალიზაცია მოეხდინა. საინტერესოა, რომ ამ

ცია მღანში წესრიგის დაცვასთან დაკავშირებით დადეს მოქმედებები, მერე კი, როცა შეტაკებაში დაჭრილები და დაღუპულები აღწეხეს, გაიკვია, რომ მსხვერპლი დიდი იყო, — „წითელ ბრიადაებს“ 50-ზე მეტი სამართალდამცველი დაეჭრა, ხოლო 20-მდე მოკლათ.

კარაბინერებმა რამდენიმე ნიღბოსინის დაკეცა მათგან შექმნეს და სწორედ მათგან შეტაკებს, რომ „წითელი ბრიადაები“ რამდენიმე ერთმანეთისგან დაიშორებულნი რაზმისაგან შედგებოდა; როგორც წესი, ყოველ რაზმს თავისი სახელწოდება ჰქონდა და სათავეში ვეღა მეთაური (ჩამორჩევი), რომელიც უსაბუთო ხელმძღვანელობას — მარჯვერიტა კავალია და რჩებარა კურსის ეპორტილი-ბოდა.

მარჯვერიტა კავალია „წითელი ბრიადაის“ წევრთა შორის ცნობილი იყო როგორც „დედა მარია“ (Mamma Maria) ან „მარა“ (Mara).

1970-1975 წლებში „წითელმა ბრიადაებმა“ ოტალიის წრდილოეთში, ფატიხ ბრიადა, ორხელისუფლებიანობა დაამყარეს, მღანის, გურუის და ტურინის ფაბრიკა-ქარხნების მუშები მათ გუყენებდნენ მოქმედებს; საპროტესტო დემონსტრაციები და მტერებები თითქმის ყოველდღე წყობილდა და მასმტაბურ შტაბ-შუბოხლანში გადამხრდებოდა ხოლმე. მუშებს, როგორც წესი, აზრად ყოველთვის თან ჰქონდათ კარაბინერებსა და პოლიციას მათთან გამკლავება ძალზე უჭირდათ.

1972 წლიდან „წითელმა ბრიადაებმა“ ფეხი ტურინში მდებარე ცნობილ საავტომობილო ქარხანა „ფეატმატე“ შოიკედეს. ცნობილი იტალიური გახვეთი „კორიკრე დელლა სერა“ წყრდა, ჩრდილოეთში

„ტყვიის ერის“ წლებში „პრიგადისტებმა“ დაპროცა-კარხნებში შეტყვნეს ენ. „პროლეტარული სახამართლოები“; სწორედ მათ გამოიპქონდათ ტერაქტის განიჩერი არასახარველ პორთათვის და ამის სტეკვესტრორების“ უწოდებდნენ. 1975 წელს „სტეკვესტრორების“ განიჩერი გამოუტანეს იტალიაში ცნობილ მეღვინეთა ოჯახს — გამნას.

ბუნტს წინ უძღოდა „შემარცხენი პროლეტარიატმა“ გამოქვეყნებული მარჯვერიტა კავალიის სტატია „სიტ-სიმენისა“ და ოტალიელი სოფლისტების ფარული თანამშრომლობის შესახებ; ამ ვეუ-დაფერს კი ის მოსეკა, რომ „შემარცხენი პროლეტარიატი“ დაიხურა, რჩებარა კურსი და მარჯვერიტა კავალია მარად-საჯულგებს იატაკქვეშეთში გაეკქნენ, ხოლო ქარხანა „სიტ-სიმენის“ ხელმძღვანელობას ოტალიის მთავრობის საკმაოდ უჩერხელ კოხიებზე მოუწია სასულხის გაეკვამ.

1970 წელს მილანელმა კარაბინერებმა ინფორმატორებისაგან შეიტყვეს, რომ ქალაქის ფაბრიკა-ქარხნებში არადაკვალურად მოქმედებდა შუიარ-აღებულ დაეკუეება, რომლის წყრებაც თავს „წითელი ბრიადაების“ იღურ მტყვიდრეზად მიჩნეოდნენ. ამ დაეკუეების ამოცანას დემონსტრაციებისა თუ საპროტესტო გამოსვლების დროს სამთავრობო ძალების მთავრებება შეადგენდა. რამდენიმე ხნის შემდეგ ისიც გაიკვია, რომ „წითელი ბრიადაების“ ცალკეული უჭრული მღანის ციხეშიც იყო. ვარჯითი რომ ეთქვათ, იქ წითლები „ციხის მთავრებების“ ფრეკციას ასრულებდნენ და ორგანიზებას უწყდნენ პატამართა გამოსვლებს. მოკლდ, მილანელ კარაბინერებს მათი სახით ვარჯიანი თეუსატქი გაუწდათ.

ერთი წლის შემდეგ, 1-ელ მაისს, მილანში მუშეთა გრანდიოზული დემონსტრაცია გაიმართა. ქალაქის ცენტრში 100 ათასზე მეტმა კაცმა მოეყარა თეი. პოლიციამ სეკდა, მათთვის ქუქების გადა-

ტყვის უფლება არ მიეცა და ხალხს დასამლულად რუხინის ტყეები გამოიყენა; საიასუხოდა, დემონსტრანტებმა ცეცხლი გახსნეს, რასაც ათამდე პოლიციელი ემსხვერპლა. როგორც მოგვიანებით დადგინდა, პოლიციელებს ცეცხლი ნიღბოსნებმა გაუხსნეს, რომელთაც საკისფრო სამხედრო-საცეცხლე ფორმები ეცვათ და მარცხენა ხელზე წითელი სამკლეურები ეცვათ იმეუ საღამოს, ამგვარად ჩაეკული ხალხი წითელი დროშებით ხელში მოკლ ქალაქში გამიწდა. ისინი ცეცხლს უკიდებდნენ ფერმანქანებს, ქუქებში ბარიკადებს აგებდნენ და სამართალდამცველთა გადაადგილებას უშლიდნენ ხელს. კარაბინერები და პოლი-

მილანელ კარაბინერებს წითელი პრიგადების სახით გვიარიანი თავსატეხი გაუჩნდათ...

„ტყევის ვრა“ (I anni di piombo) დადგაო.

საინტერესოა, რომ იმხანად „წითელ ბრიგადებს“ ხელისუფლების გარდა „სოფაკ“ უბრისხარდებოდა — სამხრეთელ „ნაილფებს“, რომლებიც ჩრდილოეთის ფაბრიკა-კარხნების მმართველების წინაშე ედგნენ, მარგერიტა კავალის სახელის ხსენება აცილებდათ არც „აღდა მარია“ ინფობდა ხოლმე მათ და „ძალით გაკაცბადი სიტუელ სოფელელ ნაბი-ჭერებს“ უწოდებდა. „წითლები“ ბერს ლაბარაკოდენ მათვისა და სამთავრობო წრეთა მჭიდრო კავშირზეც და სამხრეთელის მოუწოდებდნენ, დაერ-დათ დუბლის, ანუ ოპერტას კანონი: „აღლს იტალიაში მათა და მთავრობა შეთანხმებულად მოქმედებენ. მათ უკანონო და იუგასულ ქვედებს ღმის-ლის კანონი ამყარებს... ამტომ საჭიროა, სამხრეთელმავე შეიძენონ მორჩავე კომუნისტური იდეები, აარაღი აიღონ ხელში და თვითონ იგი სისხლისმსხე-ლი კაპიტლისტებისა და მათი ნაბიჭერ-ბისთან თვდეუ დაიკან“, — წერდა მარ-გერიტა კავალი 1975 წელს.

„ტყევის ვრის“ წლებში „ბრიგადის-ტემს“ ფაბრიკა-კარხნებმა შექმნეს ე.წ. „პროლეტარული სასამართლოებიც“; სწორედ მათ გამოჰქონდათ ტერაქტის განაწენი არასასურველ პრათისთეს და ამის „სექცესტრირებას“ უწოდებდნენ. 1975 წელს „სექცესტრირების“ განაწენი გამოუ-ტანეს იტალიაში ცნობილ მღელენთა ოჯახს — განას. ტერაქტის აღსრულება თვედ მარგერიტა კავალმა ითვა. იგი

1978 წელს მათ იტალიის ქრისტიანულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე, იტალიის ყოფილი პრემიერ-მინისტრი აილო მორო გაიტაცეს, რომელიც 55 დღის განმავლობაში ტყვედ შევადით. „წითელ ბრიგადებს“ დამტყვევებულის გათავისუფლების მოთხოვნით თვით მორის პაპმაც კი მიმართა, მაგრამ...

რამდენიმე ბრიგადისტთან ერთად პეპონ-ტში, ჭალაქ მელაკიოში გაეგზავრა, სადაც განას უნახები პქონდა; აფდა მარია“ ოჯახის შექვედრის, ეტერთონ ველ-არინო განასს მოკვლას გეგმავდა. მას გარეწონა შეკვლედი კი ქონდა, მაგრამ კარაბინერებმა მასც იცნეს. მარგერიტა კავალმა და მისმა თანამებრძობებმა მათ ხელყუმარები დაუმენეს და უმეტე-სობა მოკლეს. გადარა მხოლოდ ლეო-ტენანტი უმეტრო როკა, რომელმაც საპასუხო გასროლით მარგერიტა კავალს ბოლი მოუღ. ბრიგადისტებსა შეთაურის გვამს ქუჩაში მატყუეს და გაიქცნენ. საპრათლდამცველებმა მათ ყელს უღარ მათგნეს.

„აღდა მარიას“ დაღუქვიდან შორე დღეეუ „წითელმა ბრიგადებმა“ გაერეკ-ლეს პროკლამაცია, რომელშიც ნათქვამს იყო, რომ ორგანიზაცია ბრძოლის ახალ ეტაპზე გადადიდა: „კომუნისტის საბ-ოლოო გამარჯვებამდე და პროლეტარი-ატის დიქტატურის დამყარებამდე წყნ არაღას არ დეყრით! წყნ შურს ეიბებთ

ამხანაგ მარას გამო! — იმუქრებოდნენ „წითლები“.

1978 წელს მათ იტალიის ქრისტიან-ულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯ-დომარე, იტალიის ყოფილი პრემიერ-მინ-ისტრი აილო მორო გაიტაცეს, რომელ-იც 55 დღის განმავლობაში ტყვედ შე-ვდაო. „წითელ ბრიგადებს“ დატყვევულის გათავისუფლების მოთხოვნით თვით რო-მის პაპმაც კი მიმართა, მაგრამ ამაღ-აღლი მოროს ეხვადი სამრათლდამ-ცვეტმა 1978 წლის 9 მაისს, ქრისტიან-დემოკრატთა ოჯახის ახლოს განერეკ-ული ტყელი „ტრნოს“ საბარტულში ნახეს. სწორედ მაშინ გახდა მთელი მსოფ-ლიოსთვის ცნობილი „წითელი ბრიგადე-ბის“ „საჭენი საგმირონი“...

გატრებულმა შემდეგ ნომერში მინილ ლაბაძე

გუსტოლინის საიდუმლო იარაღი

აღბათ, ბერს ახსოვს კონო-ეროიკებში ნანახი ფაშისტური იტალიის ბელადის, ოდესღაც ძველმოსილი დიქტატორის ბენიტო მუსოლინის საჯარო გამოსვლები. დურქს მტზნებარე სიტყვები, ფესტები და მიმიკა არავის ტოვებდა გულგარულს. ერთი სიტყვით, იგი იმპულსური პოლიტიკოსი იყო. უმუდურებდაც ის არის, რომ მნიშვნელოვან პოლიტიკურ და სამხედრო-სტრატეგიულ გადაწყვეტილებებსაც იმპულსურად იღებდა. არ უფიქრებდა შედეგს და მონიხადმდეგის საამსუხო სვლებს არ ითვალისწინებდა. მუსოლინიმ ქვეყნის საგარეო პოლიტიკა ენ. გადაუდებლობის შერბობით, მოუთმუნლობითა და მდგომარეობის ოუმიწიფებლობის სინდრომით დაააჯადა.

ფულეუ რაც მამნ იტალიაში ხედაოდა, რა თქმა უნდა, დაკომარბული იყო „დაიდ დურქს“ მიღწეების პრაპაგანდასთან, რაც განუწყვეტლად გამარჯვების დემონსტრაციებს მოითხოვდა. 1935 წლის შუორე ნახევარში დურქს ძალის დემონსტრაციის ობიექტად არიანა ვითარია, რომელზეც დიდხანს ილუკადა ცხილებს.

დიდ ბრიტანეთის და საფრანგეთის მოლაპარაკებების თანახმად, იტალიას ვითარებაში 1906 წლიდან პროვოცირებული მდგომარეობა აქონდა, მაგრამ მუსოლინის უფრო მეტი უფლებამოსილებების მოპოვება სურდა, პროტექტორატის ან სრული კოლონიზაციის სახით.

1934 წლის 1-ელ თებერვალს ბენიტო მუსოლინი ვითარებაში იტალიის კოლონიის მინისტრ ველიო დე ბონის აცხიბა, რომ „სტაკედ გადწევიტა აბისინიას დამორჩილება“ აგრეთვე იტალიის გუნტრების საშუალო ვადებში სამხედრო ოპერაციის შემუშავებას სურდა. დე-ვებრში კი ვეცმა აღმოსოლეთ აზიარკაში იტალიელთა ვარგების მოპარასარდალს, გუნტრალ ვ. დ. ბონის (ამ პოსტზე 1934 წლის 3 აბრელს დაინიშნა) გადაუხაზეს. 1935 წლის 29 თებერვარს მუსოლინიმ დე ბონის ვითარებაში მკვრა უბრძანა. „არავითარი ომის

გამოცხადება, ვაბრძანებ, შტრეუ დაიწყო სამში, დლით აბრე, ეთმორებ, სამ ოქტომბერს“. მამნ ვრავინ იფარებდა, რომ დურქს ძველმოსილი ლაშქრობისაკენ მისწრაფება კარგად დეიწეებული ძველის, იტალიური „სახსწალთ იარაღის“, წყალქვეშა ვეკუერი მატარებლის, ანუ „ადამიანი-ტორპედოს“ აღმომჩინებას შუეწეობდა ხელს.

ოფიცრების წინადადება

იტალიის სამხედრო-სახლეთო ფლოტი მომიკალი ოპერაციის დაწეებაზე ბრძანების გაცემის შემდეგ უთოლეს მდგომარეობაში აღმონდა. შით უმეტეს, რომ სწორედ სამხედრო ფლოტს ვკისრებოდა აფრიკაში იტალიელთა ვარგების მოპარავებას ხაზის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა. იტალიელ ამბრბლებს უთო კითხვა მწუხებდათ ჩაწეოდნენ თუ არა ბრიტანეთი და საფრანგეთი მათ წინააღმდეგ ომში. ისინი ხომ მწეილობანად მორიგდნენ ვითარების საკითხზე, იტალიამ კი მორიგება ცალმხრივად დაარღვია. დიდი ბრიტანეთის მძღვერ ფლოტს მარტო სახლეთო ვადამდეგების შეწერება შეეძლო, არამედ იტალიის სამხედრო-სახლეთო ძალების მთლიანად ვანადგურებაც. მეორე მსოფლიო ომის დამთავრებამდე კარგა ხნის შემდეგ

ცნობილი ვახდა, რომ 1935 წლის 22 აგვისტოს დიდი ბრიტანეთის მინისტრი კაბინეტო ხუთი საათის განმავლობაში ვანიხილავდა იტალია-ეთიოპიის პრობლემას, მაგრამ მხოლოდ მას შემდეგ, რაც სადამბრბლო დიდი ბრიტანეთის ომში ჩაბმის თარიღზე თავის მოსახრება წარადგინა (პროვინზორებული იყო ოთხი დიდი სამხედრო ვემის დაკარგვა), ვადამწედა, ბრიტანეთი ომში არ ჩარეულიყო ან უკიდურეს შემთხვევაში, მორიდებოდა იტალიელებთან პირდაპირ შეტაკებას. მაგრამ, როცა 1935 წლის სექტემბერში ბრიტანეთის სახაზო კრეისერების, ნაღოსნებისა და წყალქვეშა ნავების სამში ფლოტილიამ ვიბრალტარის სრუტე ვაიარა, არა მარტო იტალიელი ამბრბლები, არამედ თვით დიდი დურქე შუეწეოდა. „შუეწელო კი იტალიის სამხედრო-სახლეთო ძალებს შესწინააღმდეგებოდა ბრიტანული ფლოტის გამანადგურებელ ძალებს“ - იხსენებდა მოგვიანებით MAS-ის მე-10 ფლოტილის გამანადგურებელი მეთაური ოუნო ვალიერი ბერტაზო, - „წეინ შხნის ვერ კიდევ შტრეკების დაწეებამდე წელს უტოვებოდა. ძალთა თანაფარდობა როცა ვერ შეღავტე, ასვეუ ვაერში შიშის მოპერეული იყო“.

იგივე თქმის სამხედრო მრეწველობის შესაძლებლობებზე, რომელსაც ჯარები ახარდიდა და სურსათით უნდა უზრუნველყო. იტალიელთა აზრით, გამოსავლი იყო ახალი „უკრაინული იარაღი“, რომელიც იმის პირველად დღეებში ან პირველად სათემში ისეთი მოულოდნელ და გამანადგურებელ დარტყმას მიაყენებდა, რომ მოსკო გამოიწვევდა და წინასწარ შემუშავებულ გეგმას ჩამოხდა, რაც მომავალ ბრძოლებში მძინინააღდგევთა შანსს გათანაბრებდა. ამ იარაღის ვეფქტურობა მოულოდნელობაზე უნდა ეფუძნოდა დაფრთხილდა და გამოყენებამდე მისი აზრებობა არავის უნდა სცოდნოდა, — იხსენებდა იუზი ბრეზინე, — მსგავსი იარაღი აუცილებლად მასობრივად უნდა გამოიყენო და ურთოდოვად მრავალ იმიტებზე დაატრქოთ თავს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, საიდუმლო იარაღის ხმაურსა შეხედულება, ხოლო შემდეგი გამოყენება რთული და სარისკო ვახლდა“. სწორედ ამ დროს გამოჩნდნენ სეკნაზე ფლოტის საინჟინრო სამსახურის ლეიტენანტები: ტეხეო ტეხევი და ელიოზ ტოსკი, რომლებიც სამხედრო სამსახურის სიცილიაზე, წყალქვეშა ნავების შენარბობა გადიოდნენ. სწორედ მათ წამოიყენეს ის ახალი, უფრო სწორად, დაფრთხილებული იდეა, რომელსაც მოგვიანებით „იარაღი-სასწაული“ ჭიდა. განურბრდა მჭეობებში 1920 წელს დაამთავრეს სამხედრო-სახლავო აკადემია, შემდეგ კი ცოდნა გენუისა და ნეაპოლის სამოქალაქო სასწავლებლებში გაიღრბავეს. ირთვე უმღლესი ცდაბის შედეგათა იყო, ირთვე კარგად იცნობდა როსტრისა და პალეტის „წურბელს“ (შევირთე წყალქვეშა ნავი) და არავინთხელ უსაბრბობათ მის ბაზახე თინამხედრო მატარებლის შექმნახზე, რომელიც სადიფენსიო

ოპერაციებში სამხედრო და სამოქალაქო გეგმების განსაზღვრებლად იქნებობდა გამოსდგევი. გათვალისწინებული იყო ორი შევინთავ-შეზბობისის წყალქვეშა მანქანებობა. იდეის ნახახებამდე და-მუშავეების შემდეგ იოფირებმა პროექტი რომში გაგზავნეს და საყდელი ტრბამედს ერთი ან ორი მიდღეის აგების უულება ითხოვეს. პახეუბი ერთი კერბის შემდეგ მიიღვეს. მოხსენებთ ბარბოხე წითელი მეღნიით იყო წმქრბილი იტალიის სამხედრო-სახლავო ძალების შტაბის უფრობის, ამბრბად დომინეო კეპინარბის ლაკონბური რეხილუკია: „სახ-წრბიოდ ააკეო“.

უხილავი იარაღი

ტეხევი და ტოსკი წინამბრბებების იდეა, უკანასკნელი წლების ტექნოლოგიური მიღწევებით გაამდიდრეს და 1935 წლის მზორე ნახევაში ნახევაქალი ნახახზე გადაიტანეს. ახალი სამხედრო-სახლავო იარაღი იყო ტრბაღლის მსგავსი 670 სმ სიგერბის წყალქვეშა მეტრავი აბარბატი, რომელსაც მბღვირი ვეფქტობობრბავა და ისეთი სამარბოვი მბჭვიბობობობა ჭიონდა, როგორიც იმდრობიდელ თოთბოფრბინავებს (მტრუვალი). ბერბამა სპევიალიტბობა აბარბატი ახალ მინიწყალქვეშა ნავად ჩაიუღლა, თუმცა ის არა სუბმარბინა, არამედ წყალქვეშა გაბადავლებების სამუღაღბა იყო. ეკიბაიე მჭელებურბად ორი კაციცგან მუღაღბობდა და ამ გაბადავლების სამუღაღბაზე ისევე იხსენენ, როგორც მობრბოციკლებზე. ეკეათ შევინბოვის კოსტრუქტბები, წლის მუხხედრი ნაკადის სწინააღმდეგოდ კი აბარბატზე სპევიალური საფარი ჭიონდაოდ ლეიტენანტი ტოსკი ასე აღწერდა „ახალი იარაღი“: „ახალი საბრბოლო სამუღაღბა გარეგნულად და ზომბით ტრბაღლის წაგავს, სინახეღელე-

ში კი მინბატურბოვი წყალქვეშა მბგნა, რომელსაც ვეფქტობობრბავა და თვითბფრბინავების მსგავსი ხახვე აქვეს. განსაკუბრბოვით მინბუნღელოენობა ის, რომ ეკიბაიე (მბღლი და მბხი ახსტრბერი) წყალქვეშა ნავში არ არბინ ჩაკტბილი, არამედ აბარბატზე გარეგან თახღლბობა ამ მზორე წყალქვეშა აბარბატბზე ამბუნღებული ორი სამხედრო, რომლებიც ზღვის სიღრმების ნახეგვითი პოლოტბები არბინ, ირბგნული მბხის ფარბთ მუხხედრი ნაკადისგან ონღავ დაიკული, სწილადვე უხეღავი არბინ ოცენბის წყედამბობ. მბთ მუღაღბა მუღმწინღელ მზუაღელბდნენ არწეულ მბხინს და მუღტობონ. შევინბოვის მოქმელება წყალქვეშა ნავის რკინის ეკეათ არ არბის მუხლუღელი. მბთ მუღაღბათ დაფექტბენ ზღვის ფსკერზე და ნებისმბიერი მბმარბოვლებით გაბადავლებდნენ, ანეკიბატური ინსტრუქტბებბით გაბატრბან ბადღებთ და გზბინ ჩამობილონ სხვა ნებისბოვბები. ვანგბადის დიდი მბარბოვი სავსე სახეწოთე აბარბატბით აღჭურბული ეკიბაიის წყრებზე შედარბონ კეპინარბს ვარბაზე, ტრბამბოვზე ამხედრებულებს, 30 მ სიღრმბზე მცურავებს, მუღაღბათ ასახეუტბებელი მასალის მუღმწინღელად მბტინა მტრბის მბარ დაკეფებზე ნების მზერ ვარბთ. თქ უხილავ გარეგნობში, ნებისმბიერი აკუსტობკური სისტემბების მბრბინბობობობის ზონის გარეო, თვიბიუღელად მუღაღბობათ სობმარი დეკავლები შესრულებდა. კრბობ, დიდი სამხედრო მესტე აბმბრბია, მის ფსკერზე ასახეუტბებული მუტების დამტრება და ჩახტვა“.

როგორც ზემოთ ვთქვამთ, 1935 წლის 6 ოქტობრბის ტეხევი და ტოსკი მუღლა სკვბობო დოკუმენტი იტალიის სამხედრო-სახლავო ფლოტის ამბრბად კეპინარბის გაგზავნეს და ნებარბოვსონ ერთად იტენინრ-ლეიტენანტებს 30 მუღაღბა ხან-ბარტოლომბოვი წყალქვეშა ნავების საფრთხო ვეგობობინების ტრბინბობრბაზე ადიღილი გამოუუვეს. 1936 წლის იანვრისთვის მზად იყო პირველი საყდელი ნიშნები, რომლებიც შემდეგ ფლოტის შტაღლიწინოსან იოფირებებს წარუდგინეს (სადღელი ითქმისსახავის აუცილებელი ვეფქტობობრბავის უკონღობის გამო). ტეხევი და ტოსკი ამ ვეფქტობობამწის მზავე გამოიყენეს). იოფირებმა შევინბოვის კოსტრუქტბები ჩაიცივეს, ამხედრდნენ „ადამბინ-ტრბამედობო“ და ჩაკეინბოეს. დამსწრებობა გასობდა მბთ მუღმწინღელი მანქანბბი შეარბრულეს ვურბობ, ხან სანდ ამბოფოღენენ თავს და ხან — სანდ. „ბარბეღლმა ბამბოდ ამ კარგად ჩაიბარა“, — წერბა მოგვიანებით ტოსკი. მიუხეღავად იანვრის ცეე წყალბო ნატრბრბული ექსტრინტრბისა, მუღელი მბარე დაღბობთ იყო. მიუხეღავად იმბისა, რომ გათბობილებ

ზედა რიგში მარცხნიდან: ტეხეო ტეხევი და ელიოზ ტოსკი

ვაფიქრ, მანც ხიხარულს გვიხატებდა იმის შუგრიება, რომ ზეჟი აპარატის მსუბუქად მოძრაობა ჩვენთან ერთად". ველა მიხედა, რომ მან თვალწარ დაიბადა უნიკალური სახეჯლო-სახეჯლო აარდი, რომელსაც ზღვაში ბრძოლისას გადამწყვეტი გეგმის მოხეჯა შექმლო.

ინეჯა სწავლებები

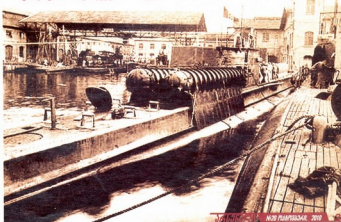
ლოჯორის ზღვის სანაპიროზე მუქბარე მუჯრო ხელისიარა ქილაქი სპეცია არა მარტო მრავალრიცხოვან დამსვენებულსა და ტურისტს იხიდავდა, არამედ იტალიურ აღმზარებულსაც. მათ იქ ერთნული სამხედრო-სახეჯლო ფლოტის, ერთ-ერთი უსხეჯლითა და კარვად მოწყობილი ბაზა შექმნეს. უფრო მეტიც, მუჯცი სპეცნოსოს დასჯეგნის სწორედ აქ დაიწყოდა იტალიური ფლოტის წყალქვეშა ძალების მოყარი ბაზა და კარვად აღჭურვილი ხომალდმშეკეთებელი სწარმოებდა და სახელოსნოები, რომელთაც სხეჯასხეჯა სამუშაოს შესრულება შეეძლოთ აქვე დაარსდა წყალქვეშა ნავთისთავის განყოფილი ახალად აარდის საცელი ცენტრი. სწორედ აქ გამოყვეს სამუშაოდ აფილი ტემეზა და ტოსკის თვითნადი ფეგვის ბორეშკასხეჯლი. აღმამინატი-ტირანელის" თვისი თვლით სანახეჯად და შესაფახეხილად მუსოლინიმ რომანს სპეცნოსო იციქ-აფმარიათა ფლანგილა გეგმანა (მოგვიანებით ფლანგილა იტალიური ფლოტის წყალქვეშა ძალების სარდალად დანიშნულ). მის პატეოსაცემად გამოგონებულმა "იარაღ-სახეჯლის" მუჯრ ფემოსტრეჯია მოწყვეს. გამოცედა ჩატარდა ერთ-ერთი სარეპორტო დოქსი, რომელიც კარბანინეჯებით იყო გარემორტყმული. მიუხეჯად სციფოსა, აპარატში ზოჯორითი ხარეჯნისა, რაც დამუშეგებს მოითხოვდა და სანაქრო არეალის მუხღუდელობისა, გამოცემამ პრაქტიკულად შეჩინეს გარეშე საიარა. იციქ-აფმარიალი განეციფორდა, სანახეხი მოლოდინს გადაკარბა. ერთი მუხღუდით ეს ძველი საცნობი "წურებელი" იყო, მგგრამ ახლა აპარატი უფრო თანამედროვე სანდა და სანს, დიდი საბრძოლო პოტენციალიც ქმნიდა.

ახალი აპარატი ძელიან ჰეგდა 533-მილიმეტრიან სტანდარტულ ტორპედოს, მგგრამ ზემოთ ქმნიდა ორი, სხეციალური ეკრანებით დაცული მუდეჩასაჯღობი ეკიპაჯისთვის. მისი სიგრძე 7,3 მეტრი, ხილი სიქმარე სანთი 3 ცენტი იყო. აფტრონომიური ცერვის ბანგრძლივობა 12 საათს შეადგენდა. "წურებელასაგან" განსხეჯებით ახალი სამუალების ეკიპაჟი ცერვისას ან წყალქვეშ ფეგნს, ან მხოლოდ თავში მოჯანდათ ეს ძაღზე ამაღლებდა მათ შეუშეკველ მოწყვეტას. ჩვეინთვის სიღრმე ახლა

ვეჯი 36 მეტრს შეადგენდა, რაც ხომალდსანიარაღმდეგო და დეჯერსასანიარაღმდეგო წინაღობების მუდარებით იოლად დამღვის და ნებისმიერი ხომალდის ფსკრთან მიახლოების საშუალებას იძლეოდა. აპარატის სანა ნაწილში, რომელსაც მომრეჯავლებული ფორმა ქმნიდა, საამარ განეციფლებამო TNT მუხტის 600-660 გირენქა (დაახლოებით 272-300 კილოგრამი) ახავეციქვეშა მასაჯა იყო, რომელსაც წყალქვეშ მოწინააღმდეგვის ხომალდის ფსკერზე ამოტრებდა. ნაღმი საათის მუქანობით ამოქველდა. ორეუ დეჯერსანტი მსუბუქი მყეინთაჯების ჩვეულებრივი კონსტრუქციები უნდა გამოყვესანა. რაც მუქებდა სასუნთქ აპარატურას, იგი განსაკუთრებული უნდა ვოფიდეიო (სხეციალური კონსტრუქციის, უმუშტეულბო, მიმართულბა და სიღრმე მტურეჯლით იმართებოდა (პატარა ზომის ბორბალი ჯოისტეკე). როჯორე მას ერთხლით თანამედროვე იტალიული სამხედრო ისტორიკოსი აღწერს, "როცა მყეინთაჯ მტურეჯალს მარეხნეუ ან მარეჯნივ პარუნებდა, იგი "ტორპედოს" კრსს მაროვდა, ხილო, როცა მტურეჯალი თავსიქ გადმოხიდა, იგი სიღრმიდან მალა ამოდიდა და ძაქრით..." მტურეჯალის ზემოთ, გამარტევეულ დამუხე, განლაგებული იყო მანათობელი, მარეჯნივდიანი კომპასის, მონომეტრის, სიღრმემომისისა და ამკრებტრის ინდიკატორები. გვერდებზე განლაგებული იყო ცხეირისა და კონს დეჯერტრული აეუბების სარქვლები, სწრაფი სიხიურის აეზი (მოყარი საბაღასტო აეზი) პრეჯლი მყეინთაჯის გვერდით იყო, მისი სარქველი კ — მყეინთაჯის ფეჯლით. მუხღუდე მოდიდა მუჯრე მყეინთაჯის ადეჯლი, რომლის ფუნქცია იყო სხე-

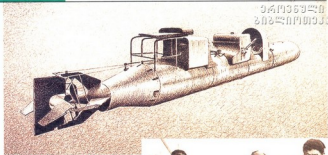
ციალური ინსტრუმენტების მუქმეცემად ხომალდსანიარაღმდეგეჯტის და მტურეჯნივ დოსწინააღმდეგო და სხეა წინაღობებისაგან გზის გაქმნადა. მის ფუნქციაში შედიოდა აგრეველ საბრძოლო მუხტის მტრის ხომალდზე მამჯგრება და ტაიმირის დანეგრა. მუჯრე მყეინთაჯის ადეჯლის უკან დამაგრებელი იყო მცირე ზომის დიონისის სათაჯი, რომელიც ხელსაწყოები და სათადარიგო სასუნთქო აპარატები იყო მოთეჯებული. აქვე სათაჯისთა შეადგომიდა მცირე ზომის მანეტური ნაღმების მოთეჯებეჯე. ფუნანეჯული ამ იმენად მოყწრა ახალი საბრძოლო საშუალება, რომ მუჯრე გამოციდის მუხღუდე მყეინთაჯის აღჭურვილობა მოირყო და თვითონ მუედეგა აპარატის მართაჯს ჯერ ტოსკისთან, მუხღუდე კი ტემეზისთან ერთად. ველა მიხეჯდა, რომ ერთბ სუჯრო და დორეულ გამოგონებესთან ქმნიდათ სპექ. ველა რანჯის მეთაურს უბრძანეხ, მხარა დაეჭვიროთ და დანხარებოდენს ნიქვერ ლეიტენანტებს, რომელთა "იარაღ-სახეჯლი" დიდ დანხარებას გაუწედა იტალიელთა ფლოტს, მას მისზე გეჯილუებით მლიური მწინააღმდეგვის განაგურება შეეკის. მუხეჯადეუ იმისა, რომ იტალიის სამხედრო-სახეჯლო ფლოტის ხელმძღვანელობამ კარტ-ბლანში მისეკ ტემეზისა და ტოსკის და ვოველმხრე დანხარებას დაპარბა, არ სურდა, წყალქვეშა ძალების მალაკველიფიციური თნარების გარეშე დატოვესა. ამასთან, მათი საქმისთვის სადღეულოდ შესანახე ლეიტენანტებს პრიციტის სრულიფიფეშე მუქაბო მხოლოდ ძაითადი სასახურის დამოყრების მუხღუდე მისეკს. ხელმძღვანელობა იმედინებდა, რომ ტემეზი და ტოსკი არა "წურებლას" თანამედროვე ეკიპანტს, არამედ სრულიად

იტალიური წყალქვეშა ნავების ბაზა

ახალ სპეციალურ სამხედრო-საზღვაო ტექნიკას — ახალ სატორპედო კატარაღას ან უბრალოდ ადამიან-ტორპედოს შექმნიდნენ.

გარდა ამისა, აღმირალმა ფაქტობრივად კონფიდენციალურ სატორპედო ტექნიკა და ტოსკის შუაგობისა, რომ 1937 წლიდან აღმოსავლეთ აფრიკის შეფისნაცვალმა და კოიობაში, ერიტრეასა და სომალისში იტალიური შეიარაღებული ძალების გენერალ-გუბერნატორმა ამავე სახელწოდება შეიქმნა მათი გამოყენების შესახებ და სურვილი აქვს, თვითმხრანეთი გუგუზუნან ახალი იარაღის რაოდენიმე ნიმუში. ექსტრის მომზადებულ ბაზებსა და ნავსადგურებში სადგურსიო საქმიანობაში გამოხატულად, ხოლო მფრინავების მძიმ, თავიანთ აძირვე მარგარიტა-მარია ჯუხუკე და ტორანომ, სპალიტის პერსონაჟმა, წამოყენა წინადადება, არსენალის სპეციალური ბრანდერ-კატარღით შექსების თაობაზე. უბრა სიტყვით, მთელი თავისუფლება შთაგონებას და ხორცი შესახებით ფანტაზიას, — დასინდა ფლანგოლამ, — ბატონობო, სახეობთ შესაძლებელია, რომ თქვენს ხელშია ახლა იტალიის ფლოტის ბედი, მასზე კი, თუ როგორი წარმატებით იმპექტდება სამხედრო ფლოტი, მთლიანად ვრის ბედად დამოკიდებული. ეს მძაბე ტვირთია, მით უმეტეს, თუ ეს მძიმე თქვენს „ადამიან-ტორპედოს“ აჩქევს, მაგრამ დარწმუნებული ვარ, თქვენ თავს გაართმევთ დახახულ ამოცანას“, საბოლოოდ სამუშაოების ხელმძღვანელობა წყალქვეშა ნავების ფლოტილის კაპიტანს კატალიონ გონზაგას დავესილა. დამზადებულ ტექნიკისა და ტოსკის გამოყვეს ინჟინერ-ექსპერტისკომბი, უფროსი ლეიტენანტები ფრანჩინი და სტეფანინი, ასპირანტ-გარდემარინები (დაბალი საოფიცრო წოდება იტალიის ფლოტში, შეესაბამება სახომალდო პრაქტიკაზე ბოლო კურსზე მყოფი კურსანტის წინს) გველი კატანოვი, აგრეთვე ხომალდ-შენებელი გიორგისი. იტალიის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის წესდებას თანახმად, „ადამიან-ტორპედო“ კი საბრძოლო ერთეულად ითვლება, ხოლო ნებისმიერა ერთეულს (ხომალდს) კაპიტანობის პრვილეგია მხოლოდ სამწევრობი და არა საინჟინერო სამსახურის ოფიცრებს ჰქონდათ საინჟინერო სამსახურის ოფიცრებს შეუძლიათ დავტოვებენთან საბრძოლო სამუშალება, მაგრამ მისი მეთაურის ფუნქციები აკრძალული ჰქონდათ ამავე „ადამიან-ტორპედოს“ კეპიტანის მეთაურად ინაშნებოდა სამწევრობი

წყალქვეშა „ლორი“ და მისი საგარდაულო „მედიარი“

სტატის ოფიცერი, ხოლო ინჟინრები, რომლებსაც გაიცალდებოდა მუტი გამოედიდება ჰქონდათ და ხშირად უკუესდაც იყვნენ შიშნადებული, „შორე ნომრად“ ინაშნებდნენ.

სრულიად საიდუმლოდ

წიფის „ადამიანი-ამფიბიების პირველი ბროლოები“ ატკარებს უბალი შეფუდდა და პ.ჯ. კარასელას (წიფი 2005 წელს გამოეცა ამაშში და იტალიის სამხედრო-საზღვაო სექტარამების შექმნას ჰქება) მოსკუთ დაღოვი ადმირალ ფლანგოლასა და უფროს ლეიტენანტებს, ტექნიკა და ტოსკის შორის:

— რა ჰქვია თქვენს „წურბელას“? — შეკითხა ინჟინრებს ფლანგოლა.

— წყენ აპარატს „ადამიანი-ტორპედო“ დგარქვით მაგრამ როცა ჰარვეულობს და არ გუიჯურებს, „ლორს“ ვუბარს — უბასუხა ტეხემა.

— მქენიერია, მაგრამ ფლოტის ტრადიციებს არ შეეყურება, — უბასუხა ადმირალმა, — სეობის, საბუფებში აპარატე მოსხეხებით SLC-ად, ანუ „ჩელ-მეუღ ტორპედო“.

— საწინააღმდეგო არაფერი გვაქვს, სუფრთია, მინიე „ადამიანი-ტორპედო“ დარჩება, — თქვა ტეხმა, — რაც გინდათ, ის უწოდეთ თქვენს გამოყენებას, მოუბო ეს არ არის. მაგრამ, მისი შესაძლებლობა, ეწუხვარ, რომ არც ისეთი ახალგაზრდა და მამაკე ვარ, ამ აპარატით საბრძოლველად რომ გავუგზავნო“, — დაასტენა ფლანგოლამ.

ფლანგოლას სპეციაში ვინიტიდან რაოდენიმე დღის შემდეგ წყალქვეშა მანისგან ოდნე მოპირებოთ, ქალქებებს მახახა და სექვიას შორის, ეპროვო საღვატის მამულში მდინარე სერინის შესართავთან დაიწყო სრულიად საიდუმლო ობიექტის მშენებლობა, რომელშიც ახალი „სეიარალი“ უნდა შექმნილიყო, თაყიდან ობიექტს მიმცრო მოე-

დანი ეკავი და უცხო თაყისიდან ასწლიანი ფიქრები იცედა, შურდე სპეცკორსტრუქტორებმა შეხოზოლად მდებარე ფერმაში გადაინცივეს, ბოლის კი საგანგებოდ ამწებულ სახელოსნო-ანგარსა და საინჟინერო-საქვლი ლაბორატორიის შერბაში გადაედინენ.

„ადამიანი-ტორპედოს“, ანუ როგორც მას ოფიცალურად უწოდებდნენ „სელდალ ტორპედობის“ (Siluro a Lente Corsa ან SLC) გამოცემა სპეციალურად ამ მონისთვის გადაკეთებული ბარტის ბორტთან მიმდინარეობდა, ერთხელ აპარატე ტექნიკური გავმართობის გამო პირდაპირ ტეხემა ტეხეს ცხერაწინ ჩაიხარა. ლეიტენანტი ოდენად გააღიზიანა მარცხმა, რომ ოდნადა: „წვეული ღორი ისევ ღორულად მოიქცა“. ერთ-ერთმა ოფიცერმა, რომელიც ტეხეს გვერდით იდგა, თაყი ნაურა ლეიტენანტს და ორიონულად უბარა: „დამშვიდდეთ, ახლავე ამოვიგებთ შენს ღორს“, როგორც მოგვიანებით სამხედრო-საზღვაო სპეციალისტებს ეტყვნებოდა ოხსენებდნენ, მას შემდეგ სახელი „აიალი“ („ლორი“) საბოლოოდ შერჩა „ადამიანი-ტორპედოს“.

პროექტის შესახებ მხოლოდ რამდენიმე კაცმა იცოდა: უბალეხი სარდლობის რაოდენიმე წარმომადგენელმა და მათ ვინც უშუალოდ მონაწილეობდა „ახალი იარაღის“ დამუშავებაში (ამ უკანასკნელებმა შეადგინეს ბირთვი, რომელსაც შემდგომ MAS-ის მე-10

ფლოტილია ქრდა). წევრის „გასადგომლეობა, სრული ვასაიდუმლეობა“ ავტორებს მოკავთ ადმირალ ფლანგოლას სიტყვით: „მსოფლიოში არც ერთმა მოკვრიბმა არ უნდა იციდეს წვენი ახალი იარაღის შესახებ. სანამ ერთ მშვენიერ დღეს ან დაბით არ გამოიუფლებით მას ბრძოლაში“. MAS-ის მე-10 ფლოტილიის ჯგუფის წევრები სპარტანულად ცხოვრობდნენ ერთ ძველ სახლში. „აღმაინი-ტორპედოს“ დახვეწის, მისი მძლეობისა და შეენიათების მოზადეობის პროგრამა იმდენად შრომატევადი იყო, რომ მოხალისე ვარისკაცებმა დღის ბოლოს დაღლილობისგან ფეხზე ძლივს იდგნენ. დასვენებისა და გართობის დრო ხომ არც ქონდათ არც ვაიროლებზე და მოულოდნელობები აკლდათ. განსაკუთრებით დიდ პრობლემას ქმნიდა მყვინთაობის გამოცდილება მუხლებურების პროგრამაში ჩართვა. ეს არც არის გასაკვირი, რადგან იმ დროს მყვინთაობის პროფესიის შექმნა ან სტატიანი მყვინთაობის გამოცდილების

ტეგო ტეგო

გზიარებით ამოწურებოდა, ან იმ სპეციალისტების ციფრით, რომლებსაც მყვინთაობის შიმში ალტურვილობით შემართვის გამოცდილება ქონდათ. მაგრამ ერთმა მძიმე საყვინთო ალტურვილობა, რომელშიც ნაბირიდან ან სპეციალური ბარებიდან მილის სამუშაოებით ჰაერს აწეობს მყვინთავს და ხელ ხვება, როცა თავისუფლად დაცურავ წყალქვეშ, შუადმად იცვლი ხდრმეს და თითქმის წმინდა ვანგბადით სუნთქვ. ამიტომ გასაკვირი არ იყო, რომ „მაიალეს“ ზოგიერთ კურსანტ-მყვინთავს ვანმრთელობის პრობლემები შექმნა.

კურსები იხურება

ბოლოს აღმოჩნდა, რომ ფლოტის მძალი ნინის ოფიცერთა ერთი ნაწილი მზარს არ უპყრდა ახალ პროექტს. კონსერვატორულად განწყობილ ადმირალებს გულწრფელად ხჯეროდათ, რომ ისევე როგორც საუკუნეების წინ, უახლოეს მომავალშიც ზღვაზე უპირატესობის მოპოვება მხოლოდ სახიმალლო არტილერიის მშუქობით იყო შესაძლებელი. „რისი გაცეობა შეუძლია წყლიადაში ჩაბირდნ ორ მყვინთავს, როცა მიწინააღმდეგის სამხედრო-საზღაო ბაზაში უამრავი გემი გადაულახავი დამცევი საშუალებებით არის გარემორტყმული? დღის ყო დროისა და უფლის ხარჯა და ოფიცერების მოცდენა უტურსაქტეიო საქმის გამო?“ — ამბობდნენ სკაპტურად განწყობილი მალაღინოსნები.

ოპტიმისტებისა და პესიმისტების დაპირისპირებას ისტორიამ მოულო ბოლო.

1936 წლის 5 მაისს მშვენიერ ხასიათზე მყოფი ბენიტო მუსოლინი

ვენეციის რესპუბლიკის ყოფილი წარმომადგენლობის სახახლის აივანზე გამოვიდა და წმინდა მარკოზის ბაზილიკასა და კაპიტოლიუმის ბორცვის შორის (ეს იყო დღევანდელი ერთ-ერთი საავიარაღო ადგილი, საიდანაც უსმროვად გამარჯვების შემდეგ სიტყვით გამოსვლა სწევდა). მოედანზე შეკრებილი ხალხს მორიგი გამარჯვება ახარებდა. მუსოლინის იმ მომენტისათვის მართლაც ქობნდა სიხარულის საყუარული, რადგან აღმოსავლეთ აფრიკაში მოპოვებულმა გამარჯვებამ იტალიის იმპერიის ყოთბის სახით ახალი ტერიტორია შესძინა და რადგან იტალიის იმპერიის ისტორიული საზღვრების აღდგენის ამოცანა წარმატებით გადაიჭრა და მშვიდობამ დაისადგურა, ჯარების სამშობლოში დაბრუნების დროც დადგა. თუმცა კატალოლორ იარაღის ელვისებურ გამარჯვებას ვეღვა არ აღუფრთოვანებია. ერთ-ერთი პირველი, რომელმაც სხვა თვალით შექედა ამ წარმატებას, თვადი ბეროზე იყო. მოკვიანებით ის ღლიურში წერბდა: „აღმოსავლეთი აფრიკაში სწრაფად გამარჯვებამ წვენი სამხედრო სარდლობა დაარწმუნა, რომ სიტუაცია განიმუხტა და კვროპაში შეიარაღებული კონფლიქტის აღბათობა ნულს გაუტოლდა. ამის შუდეგად დაგაქმნდა საკურობების აარახსობის გამო ადარ შექქმნათ საგანგებო დანიშნულების ითალიის სუცეცაყოფილება. ეს დიდი შუელობა იყო. ეს იყო შუელობა, რომლის დამუხტაც არ შეიძლებოდა, რადგან აღმოსავლეთ აფრიკაში წვენი პოზიციების განმტკიცება არა მარტო არ უწყობდა ზღის დიდ ბრიტანეთთან ურთიერთობის გაუმჯობესებას, არამედ, პირქით, წვენი შიმართ ბრიტანელების დამოკიდებულება უფრო თვალში ხაცემო, უკომპრომისო და დაუნდობლო გახადა“. ასე იყო თუ ასე, ტეგოზა და ტოსკის და მათი თანამოზრეებისთვის ყოთბაში გამარჯვებას საპირისპირო შედეგ მოჰყვა: არ ყოშობით, ესე იგი არც მიწინააღმდეგვე გვეყეს, არც ახალი საგანგებო იარაღის შექმნა საჭირო და რაც ასეა, დროა, შექმნეს ყოველგვარი ცდები. ასევე მოქმედნენ — „აღმაინი-ტორპედოს“ რამდენიმე მოდელი საიდუმლოდ გაგზავნეს საწვობში, სახელოსნოები დახურეს, ოფიცრებს კი უბრძანეს, ჩვეულ საქმიანობას დაბრუნებოდნენ. თუმცა ეს იმულებითი უმოქმედობა დიდხანს არ გაგრძელებულა. ორი წლის შემდეგ დატრიალებულმა მოვლენებმა იტალიის არმიის სარდლობას კვლავ გაახსენა „მაიალეს“, მაგრამ უკვე გვიან იყო.

აპარატის წყალი ჩაშვება

ბანკები

„არსენალში“ მოსული წერილებისა და ყთხვების პასუხად ჟურნალი აქვეყნებს პუბლიკაციების ციკლს, რომელიც ეძღვნება ტანკების განვითარებას, ტენდენციებსა თუ პერსპექტივებს, შეიარაღებისა და დაცვის ულემენტების თავისებურებებს, სხვადასხვა ქვეყნის ტანკების კონსტრუქციულ სიახლეებს, ტანკმშენებლობის დღევანდელ მდგომარეობასა და ა.შ.

ჩვენ უკვე განვიხილეთ უკრაინის, პოლონეთის, უნგრეთის, რუმინეთის, იუგოსლავიის, ბულგარეთის, ჰოლანდიის, ბრაზილიის, არგენტინის ტანკმშენებლობის ისტორია, ამ ნომერში ირანელთა მიღწევებზე გიამბობთ...

ტანკების შექმნის იდეა ინგლისში პირველი მხოლოდ ომის დროს, 1915 წლის ზებუელში დაიბადა, როცა გერმანელი კარგად დაცული პოზიციების გარღვევა ცოცხალი ძალის უზარმაზარ დანაკარგს იწვევდა ამიტომაც მსხვერპლის შესამცირებლად სამხედროები მექანიკური მუხლებიანი, დოჯაუნული საშუალების შექმნის საქმეებზე მივიდნენ.

იღის ხორცშეხმამ ერთ წელზე ცოტა მეტი მოითხოვა და 1916 წლის 15 სექტემბერს მდინარე სომის მახლობლად, სოფელ ფლერთან ბრძოლებაში ბრიტანელი ტანკმა მონაწილეობის პოზიციებს პირველად შეუღწია.

ახალი ტექნიკა სხვა ქვეყნების სამხედროებსაც მოწონათ და მალე საკუთარი კონსტრუქციის ტანკების წარმოების ორგანიზება გერმანიამ და საფრანგებმა შეძლეს, ხოლო ომის შემდგომ წლებში ამ ქვეყნებს შეუერთდნენ იაპონია, იტალია, პოლონეთი, საბჭოთა კავშირი, ჩეხოსლოვაკია, შვედეთი და სხვ.

ტანკები
AH-IV

Marmon-Herrington-ის ჯავშანავტომობილი CTL-1

ირანი ჯავშანტექნიკით გასული საუკუნის 20-იანი წლების პირველ ნახევარში დაინტერესდა. 1924 წელს ქვეყნის ხელისუფლებამ გამოსაცდელად Renault-ს რამდენიმე FT-17 შეიძინა, მაგრამ სამხედროებმა ტანკები ქვეყნის პირობებისათვის გამოუსადეგარად ჩათვალეს.

1925 წლის დეკემბერში ქვეყნის სათავეში რუსთაშაი ფუკლცი მივიდა და შაჰმა კურსი არმიის რეფორმირება-გადართავლებისაკენ აიღო.

ამ პერიოდში ირანის არმიამ სხვადასხვა ქვეყნიდან 300 ათასი შაშხანა, 6 ათასი მსუბუქი და მძიმე ტყვიამრტყვევი, 350 სხვადასხვა კალიბრის ქვესქი, ინგლისიდან კი Rolls-Royce-ის შასისზე აწარმოებული დაგეუზული რამდენიმე Vickers M26 მიიღო, მაგრამ საქმე წინ მიიწეოდა, — ტანკებს ირანში ბევრი მოწინააღმდეგე ჰყავდა. მიუხედავად ამისა, შაჰის ჯავშანატანტო ქვედანაყოფების შექმნა მტკიცედ შეინდოდა გარე-

მეზობელი ქვეყნის დაჯავშნული მუშები

ქვეტილი და უახლესი ნიმუშების გასაცნობად 1933-35 წლებში ევროპაში სპეციალური შექმნილი კომისია გენერალ ისმაილ-ხანის ხელმძღვანელობით გაგზავნა.

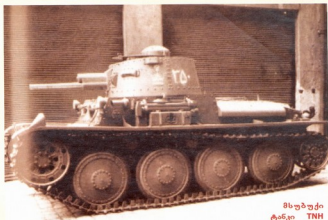
კომისიამ ცნობილი ფირმების: ბრიტანული Vickers-ის, ფრანგული Renault-ს, შვედური Bofors-ის, ჩეხოსლოვაკური CKD-სა და Skoda-ს ჯეჟმანტექნიკის ნიმუშები ნახა და ტექნიკურ-ტაქტიკურ მახასიათებლებს გაეცნო.

კარგ მახასიათებლებთან ერთად მოსალები ფასის გათვალისწინებით არჩევენი ჩეხოსლოვაკური CKD-ს სასარგებლოდ გაცუდა.

1935 წლის 14 მაისს ირანსა და ჩეხოსლოვაკურ CKD-ს შორის ხელი მოეწერა კონტრაქტს, რომელიც წინასწარ შედგენილი გრაფიკით ირანისათვის 30 ტანკეტ AH-IV-ისა და 26 მსუბუქი ტანკის TNH-ის დამზადებას ითვალისწინებდა.

შეკვეთის შესასრულებლად პრადი-დან ჩრდილო-დასავლეთით მდებარე ქალაქ სლანის ქარხანაში ასაწრობი ხაზი მოშალდა.

იმვე წლის სექტემბრის პირველ რიცხვებში პრადაში ჩაეიდა ირანელია დელეგაცია, რომელსაც ჩებებს შესამოწ-

8სუბუქი ტანკი TNH

მებლად TNH-ის ერთი და AH-IV-ის ორი პროტოტიპი წარუდგინეს.

ნიმუშების ხარისხით კმაყოფილმა ირანელებმა ახალი კონტრაქტი ორმოცდაათ-ორმოცდაათ AH-IV-ისა და TNH-ის მწოდებაზე გააფორმეს.

წლიის ნიშნად ჩეხოსლოვაკამ შპსს ერთი TNH აჩუქა. შემდგომში მასზე ინანულ ვაჟაჟებს ამზადებდნენ.

TNH: მასა — 8,2 ტონა, ჯეჟმანი — 8-15 მმ, კეპაჟი — 4 კაცი, კარბურატორიანი ძრავა — 100-ცხ.ძალიანი, სიმაქარე — 38კმ/თო-სი, სელის მარაგი — 100 კმ, შუიარაღება — ერთი 37 მმ-იანი ქვევები Skoda A4 BETA და ორი 7,92 მმ-იანი ტევაშერტევეი ZB vz.35;

ტექნიკური ხარვეზების (რადიატორებისა და ელექტროსისტემის მწოდრი-დან გამოსელა, ძრავის გადაზერება, უხ-არისხო ჯეჟმანერტელები და სხვ.) გეპო ტანკების მწოდების გრაფიკის დაცვა არ მოხერხდა, მაგრამ იყო შორეუ მსუზიტი — ირანელებს პრადაში ცხერება მოეწონათ და იქ ყოფინს გახანერტელებას ყოველნარად ცდილობდნენ.

გამოცდების შემდეგ ნაწილობრივ დამოილი და ხის ყუფებში ჩალაგებული ტანკები რკინიგზით კამბერტში ან ბრე-შენში ოგზერებოდა, საიდანაც სატერეთო გეჟებს ირანში ჩაქრინდათ.

ტერინომიმებ პორტში ჩეხოსლოვაკული და გერმანული მუშები ტანკებს ხელმწერდ აქეობდნენ და რკინიგზით თერანში გზერინდნენ.

ტანკების შუიარაღებასა და შესაბამისი კალიბრის ჭურვებსა თუ ვანებს ირანი ცალკე ყიდლობდა. პარალელურად, ჩეხოსლოვაკული ოფიცრები ახალი ტექნიკის სამხროთავად ვაჟაჟებს ამზადებდნენ.

ახალი ჯეჟმანტექნიკით 1-ული და მე-2 სატანკო პოლკები დაკომპლექტდა, ხილი ყოველი ქვეითი დეიხიის თი-

მოდერნიზებული ტანკი Safir-74 (T-72Z)

თოვლ ბოლქმი 6-ტანკტრანი სადამფრეზო ქვედანაყოფი ჩამოყალიბდა.

1938 წლის 22 თებერვალს სამხედრო აღმსრულებელ შაჰმა პირველი სატანკო ქვედანაყოფები დააფორმირა.

ფორმალური წესის დამყარების თანამშრომლობის გაგრძელებით დაინტერესებული იყო და დამატებით 100 მსუბუქი ტანკის შექმნას აპირებდა. თავის მხრივ, CKD-მ TNH-ის მოდერნიზებული მოდელი TNHPS სპეციალურად მოამზადა, მაგრამ ჩხოხვლავის რეაქციამ ამ გეგმის ხორცშესხმის ხელი შეუშალა.

არმიის შეიარაღებამ TNH-ის ტანკის ტანკები 1957 წლამდე დარჩა და სამსახურის პერიოდში მხოლოდ მსუბუქი მოდერნიზება ჩატარდა — 1940 წელს გერმანული Telefunken-ის რადიოსადგურებით აღიჭურვა.

1933 წელს ირანის მთავრობამ ამერიკულ კომპანია La France-ს დაჯავშნული ავტომობილი TK-6 (4X4) შეუკვეთა.

ამერიკელებმა ჯეჰანტომობილი 9,65 მმ-იანი ჯეჰანფრეზების საგან დაამზადეს და ხელის სარტყალზელი კოშკურა 37 მმ-იანი ქვეებით, ხოლო კორპუსში კი — 7,9 მმ-იანი ტყვიამფრეცი დაუყენეს.

9,5 ტონა მასის მქონე TK-6-ს მართვის ორი მოსტი ჰქონდა, ორივე ხილზე მართვადი მოძიერების გადმოღებას ვაჭკუერი გადაცემა უზრუნველყოფდა.

1934 წელს კომპანია Marmon-Herington-მა იმვე მახასიათებლების მქონე მფორე ჯეჰანტომობილი CTL-1 მოამზადა, მაგრამ განსხვავებული ძრავა და კორპუსისათვის 6,35 მმ-იანი ჯეჰანფრეზები გამოყენა.

მფორე მსოფლიო ომის შემდეგ ირანს სათავეში შაჰი მოამხდ რეზა ფეჰლვი ჩაუდგა.

ახალმა შაჰმა ქვეყნის სამხედრო სექტორის ასამაღლებლად და რევიზონში წამყვანი ხატიმლიფოს პოზიციების დასაკავებლად ნავთობის ექსპორტით მიღებული შემოსავლის დიდი ნაწილი არმიის თანამედროვე შეიარაღებით აღჭურვას მოახმარა.

1958-62 წლებში ირანმა აშშ-ისგან საშუალო კლასის 150 ტანკი M47 Patton II და 240 ტანკი 48A5 Patton III, ხოლო 1972-77 წლებში ძირითადი კლასის 460 ტანკი M60A1 მიიღო; 1971-79 წლებში ინგლისისგან კი ძირითადი კლასის 750 ტანკი FV-4201 Chetfen-ი (მიღებული Mk3/3P, Mk5P, FV 4030/2) და რამდენიმე ათეული დაჯავშნული საეკვიპაციო მანქანა.

შაჰის შეკვეთით ინგლისელი კონსტრუქტორები სპეციალურად ირანისათვის „სიფტინის“ ბაზაზე კიდევ უფრო ძლიერი ტანკის Shir 2-ის შექმნაზე შემუშაბდნენ, მაგრამ ისლამურმა რევოლუციამ პროექტი შეაჩერა.

ისლამური რევოლუციის წინ პირტი

ანუიდან 1977-78 წლებში მსუბუქი ტანკი FV 101 Scorpion-ი — დასავლეთის ქვეყანაში დამზადებული ჯეჰანტანკების ბოლო პარტია გამოდგა.

ერაყთან ომის დაწყებისათვის არმია დაახლოებით 1700-მდე ტანკის (800 Chieftain-ი, 460 M60A1, 240 M48, 168 M47) და 2100 ჯეჰანტანკსპორტორს (M-8, M-20, M113, 6M1-1, 6TP-501, 6TP-601E) ითვლიდა.

რევოლუციით ქვეყნის სათავეში მოხელმა ისლამისტებმა ანტიდასავლური პოზიცია დაიკავეს, რითაც დასავლეთის ქვეყნების ოფიციალური არხებით სამხედრო ტექნიკის შესყიდვის გზები მოიჭრა.

ირანმა იძულებით ორიენტაცია საბჭოთა წარმოების ჯეჰანტანკებისაკენ აიღო, რომელსაც ჩინეთში, ჩრდილო კორეაში, არაბეთისა თუ აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში ყიდულობდა.

სხვადასხვა წელს ღიბამ, სირიამ და რუმინეთმა რამდენიმე ასეული T-54/T-55, ხოლო ჩინეთმა კი საკუთარი ანალოგები, 59/62 მოდელის ტანკები მაიწოდებდა.

1981-83 წლებში ჩრდილო კორეისგან, ღიბიისა და სირიისგან 75-ზე მეტი T-62 იყიდეს.

ექსპლუატაციის შედეგად მწურობიდან გამოსული თუ ერაყთან ომში დაზიანებული მრავალრიცხოვანი ჯეჰანტანკების შესაკეთებლად ქვეყანაში რამდენიმე საეროინტო საწარმო ამოქმედდა და ამით მომავალ ჯეჰანსატანკო წარმოების ჩაყვრა საუფლებელი.

1991 წლის სოფმერნო რუსეთთან ხელმოწერულმა სამხედრო-ტექნიკური თანამშრომლობის შეთანხმებამ შედეგი მოიტანა, რუსეთმა 2011 წლამდე ირანი

ძირითადი საბრძოლო ტანკი Zulfiqar-3

საივის 1000 ძირითადი საბრძოლო ტანკის T-72S (T-72B)-ის საექსპორტო ვარიანტი და 1500 ქვეითთა საბრძოლო მანქანა BMP-2-ის მიწოდების ვალდებულება აიღო.

გარდა ამისა, შეთანხმება ვაჭარს რუსეთის ლიცენზიური წარმოებისთვის მისაძლევებლებს, სათადარავლო ნაწილებსა და სხვა აუცილებელ მოწყობილობათა მიწოდებას ითვალისწინებდა.

1997 წლის 8 ივლისს თეირანიდან სამხრეთ-დასავლეთით 300 კილომეტრში ქალაქ ღორუშში (ღურისტანის პროვინცია) ტანკსწრაფი ქარხანა გაიხსნა და რუსეთიდან შემოტანილი მაკომპლექტებული დეტალებით T-72S-ის სერიულ წარმოებას შეუდგა.

1998 წლის ივლისში კონვეიერიდან პირველი ტანკი ჩამოვიდა და გამოცდის შემდეგ სატანკო ქვედანაყოფებს გადაეცა.

საერთაშორისო ტერორიზმის მხარდაჭერისათვის აშშ-ის მოთხოვნით რუსეთში არანათი სამხედრო-ტექნიკური თანამშრომლობა 1999 წლის 31 დეკემბრიდან შეწყვიტა. იმ დროისათვის ქარხანამ 250-მდე ტანკის გამოშვება დასრულა.

გარდა ამისა, ირანს 1993-2002 წლებში რუსეთმა 126, პოლონეთმა 104 და ბელარუსიდან 37 სხვადასხვა მოდიფიკაციის T-72 მიწოდდა.

ბოლო წლებში ქვეყნის შეიარაღებული ძალების გაძლიერებისა და სამაშველო წარმოების შეიარაღებით აღჭურვის პროგრამაში ერთ-ერთი მთავარი ადგილი მართლაც საბრძოლო ტანკმა Zulfikar-მა დაიკავა.

„ზულფიკარს“ ირანული ტანკი პირობით შეიღებდა ჭიწილის, რადგან მისი კონსტრუქცია ამერიკული M48/M60-ისა (დაიკლავის ხისტკმა და ტრანსმისისა) და რუსული T-72-ის (125 მმ-იანი გულგულულიანი ქვეყნის და დეტების ავტომატი) ერთობლივ ნაზავსა, სპეციალისტთა მჭიდრო ნაწილში კი შედგებდა ბრაზილიური EE-T1 Osorio-სთან დიანახა.

ტანკის პროტოტიპი 1993 წელს გამოიკვლია, მაგრამ მისი წარმოების დაწყება 1999 წლიდან მოხერხდა. ცნობილია ტანკის სამი მოდიფიკაცია:

„ზულფიკარ 1“ — მასა 36 ტონა, დიზელის ძრავა — 780-ც.ბ.მ-იანი, ეკიპაჟი — 3 კაცი.

„ზულფიკარ 2“ — შეადგენს მოდიფიკაციას და გამოსაცდელი სტენდია. მასი სივრცითაა გაზრდილი და უფრო ძლიერი ძრავა აქვს.

„ზულფიკარ 3“ ტანკის ბოლო მოდიფიკაცია აღჭურვილია რუსული წარმოების

125 მმ-იანი გულგულულიანი ქვეყნითა (2A46) და დამტანი ვერტიკალით, 7,62 მმ-იანი და 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევებით, გაუმჯობესებული დამტანი მანძილმზომითა და ცეცხლის მართვის ახალი სისტემით დიზელის ძრავის ხაზმდარე 1000 ც.ბ.მ.-ს მიწოდდა, გათვალისწინებულია დინამიკური დაცვის ელექტრონების დაფუძნება.

ქალაქ მორუმადის ქარხანამ 1997 წელს გამოუშვა მსუბუქი ტანკი Tosan-ი, რომელსაც ირანელი სამხედროები სწრაფი რეაგირების ტანკაც უახანა.

„ოოსანი“ ბრიტანულ „სკრაიპონს“ ძალიან ჰგავს, მაგრამ 40 სანტიმეტრით მოკლეა და ხუთის მაგფრად ითხო საფრენი გორაკობა აქვს.

8 ტონა მასის მქონე ტანკი 90 მმ-იანი ქვეყნითა და 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევით არის შეიარაღებული. სპეციალისტები ამ გომორაკობას, რომ ტანკზე ურავლებსათვის წარმოებული ბრაზილიური EE-9 Cascavel-ის 90 მმ-იანი ქვეყნითა დაფუძნებული. „ოოსანების“ რაოდენობა 20 ერთეულს არ უნდა აღემატებოდეს.

„ოოსანის“ მასის ტანკსწინააღმდეგო (ორი კომპლექსი Topphan-ი) და რეაქტიული ზალკური ცეცხლის თვითმკვლე დაზარალების დასაზღაურებლად იფუძნდნენ.

შეიარაღებული ძალების სატანკო პარკის მომეტებულ ნაწილს მისი მოძველებული საბჭოთა T-54/T-55-ები და ჩინური „59“ მოდილის ტანკები შეადგენს.

სამსახურის ვადის გასახანგრძლივლად ტანკებს საფუძვლიანი მოდერნიზაცია ჩატარდა: 100 მმ-იანი ქვეყნით

105 მმ-იანი შეიცვალა, დაიდგა სლოვენური ცეცხლის მართვის კომპლექტური სისტემა EFCS-3 Fontena, ძრავის ხაზმდარე 780 ც.ბ.მ-ზე გაიზარდა, დამატარების ეკრანები და სხვ.

მოდერნიზებული ტანკები Safir-74 (T-722) სახელით არის ცნობილი.

Safir-74: მასა — 36 ტონა, ეკიპაჟი — 4 კაცი, ჯავახანი — 20-203 მმ, დიზელის ძრავა — 780-ც.ბ.მ-იანი, სიჩქარე — 65 კმ/სთ-ში, სულის მარაგი — 440 კმ, შეიარაღება — 105 მმ-იანი ქვეყნით, 7,62 მმ-იანი და 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევით;

ჯავახანსატანკო წარმოების მჭიდრო მამართლებდა ქვეითთა საბრძოლო მანქანების, ჯავახანტანსაორტორების, ჯავახანავტომობილებისა და სხვა დაჯგუშვული ტექნიკის გამოშვებას ითვალისწინებს.

ირანმა საკუთარი ძალებით რუსეთიდან ამოღობობებული მაკომპლექტებული დეტალებით 413 BMP-2-ის მჭიდრობა და ჩინური ქვეითთა საბრძოლო მანქანის WZ501/WZ503 (BMP-1) გაუმჯობესებული ვერსია Boragh-ის შექმნა შეძლო.

„პორაგს“ შემოქმედებული წონა, უკეთესი დაჯგუშვა და მომეტებული სიჩქარე აქვს. დაცურავს და დამის ხედვის ინფრარედიულ ზღსაწყოებით არის აღჭურვილი.

Boragh: მასა — 13 ტონა, დიზელის ძრავა — 330-ც.ბ.მ-იანი, სიჩქარე — 65 კმ/სთ-ში, სულის მარაგი — 550 კმ, შეიარაღება — 30 მმ-იანი ქვეყნით და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევით ან 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევით DASH;

ირანელთა „ჯიბი“ და
106 88-იანი უპატორებო
ყუმბარატყორცნი

„ბორაჯის“ შახის იფრებდნენ 120 მმ-ანი თეიომავალი ნაღმსატყორცნის, საბრძოლო მასალების მოპარაგების მანქანის ტანკსაწინააღმდეგო თეიომავალი დანიფარისა და სხვა ტყეწიკის დასაწაბა-დებლად.

ქვეითების საცეცხლე შხარდაჭრა-სათვის ირანელებმა „ბორაჯს“ 23 მმ-ანი 3Y-23-2 ავტომატი დაუწვენეს და

კარგი ტყეწიკური მახასიათებლების მქონე საბრძოლო მანქანა Cobra BMT-2 მიიღეს.

იფიქე შახი 122 მმ-ანი (Raad-1) და 155 მმ-ანი (Raad-2) გამოიყენეს თეიომავალი პაუბეცების დასაწაბადებლად.

საკუთარი წარმოების ჯეჟმანტყეწიკის ექსპორტის ხელშესწავრბად სპეციალურად შეიქმნა ჯეჟმანტყეწიკობობილი

Rakhsh- (4X4), რომელსაც მრე-ტა სულანმა შეიბინა მზღნიქსიქს
Rakhsh: მასა — 7,5 ტონა, ეკიპატი — 4 კაცი, ფესანტი — 6 კაცი, დიზელის ძრავა — 155-ც.ხ.მალისანი, სიქსტე — 95 კმ/სთ-ში, შეიარაღება — 12,7 მმ-ანი ტყეწიკურყეწიკი;

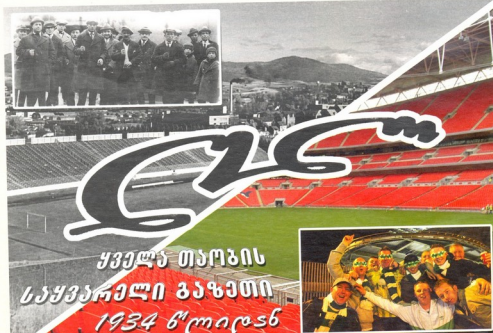
თავად ირანში ჯეჟმანტყეწიკობობილი ჯერჯერობით საპოლიციო ქვედანაყოფების შეიარაღებაში შედის.

„რაქშის“ კორპუსი ფილადის ფურცლების შედგენებით არის დამზადებული და ეკიპაქს 7,62 მმ-ანი ტყეწიკებისაგან იცავს, მაგრამ დამატებით კრამიკული ფილტობით აღჭურვის შემთხვევაში ჯეჟმანტყეწიკობობილი შედგეობას 14,5 მმ-ანი ტყეწიკის მამართაც ამფიქნებს.

ირანის შეიარაღებულ ძალებში დიდი ადგილი დაიკავა მალალი გამავლობის (4X4) ავტომობილებმა, რომელთაც აფგილიბორეო Iran Khodra და დასავლური თუ იაბრინური საავტომობილო კომპანიების ფილაღლები უშეუქენ.

ირანის არბიაში მოწინააღმდეგვის ტანკებთან ბრძოლის ერთ-ერთი ფეწლანე გურეწელებული საშუალება „ჯეჟბუზე“ დაიქნებული 106 მმ-ანი უკუგორებო ქვეშეჭები და ტანკსაწინააღმდეგო შართი და სარაკტო კომალეწეწება.

შალვა მონომბარბიძე

ყველა თაობის
საყვარელი გავითი
1934 წლიდან

შედეგური „სმოუნა“ გამოცდების დროს

სანაპირო ზოლის კაბარალები

1991 წლის 14 მარტს შვედეთში ქალაქ კარლსკრუნეს Karlskronavarvet-ის ვერფში წყალში ეროვნული სამხედრო-საზღვაო ძალების შედეგით აგებული ახალი ხომალდი ჩაიშვა.

შვედიის გემთსაშენები უახლესი ტექნოლოგიებით აგებენ თანამედროვე ხომალდებს და შორევი ხომალდის დასრულებაში უწყველი არაფერი იყო. ინტერესს სულ სხვა მიზეზი ჰქონდა.

სამხედრო ხომალდების ტრადიციული სწორი ხაზებისაგან განსხვავებით ახალ ხომალდს კორპუსის დახრილ-ტრეპიდი ხაზები ჰქონდა და შორიდან უფრო მტკარავი ეეთის შაბდებელსაც ტოვებდა.

კამუფლაგებული ფერებით დაფარული ეს „სკურავი ყუი“ უახლესი ტექნოლოგიებით აგებული შვედიის სამხედრო-საზღვაო ძალების კლასიფიკაციით სარაკტო კორვეტი Smyge იყო.

საკაერო ბაღიშე მოცურავე 27 მ სიგრძისა და 140 ტ წყალწივის „სმოუნაში“ შედგმა სექციებისგან სკვის (შვედური სიტყვაა და „წვერს“ ნიშნავს) პრინციპი გამოიყენეს.

ხომალდს კატამარანის მსგავსად ორი კორპუსი (სკვი) აქვს და საკაერო ბაღის ვიციტი მხოლოდ სკვებს შორის არის შენარჩუნებული, რითაც ნეგულბრეე საკაერო ბაღიშე მოცურავე ხომალდებისაგან განსხვავებით ქრეისის დროს უფრო ნაკლებ ენერგორესურსებს მოითხოვს. იმედროულად მომტებული მდგრადობა აქვს და ერთკორპუსიან ხომალდებთან შედარებით ტალღებს შემოქმედებს ნაკლებად განიცდის. შედეგსა გამოიმტებლობაში პირ-

ველებმა გამოიყენეს „სტელსის“ ტექნოლოგია და „სმოუნას“ რადიოლოკაციური შექნევიდობის შესაქცირებლად ხომალდსაწინააღმდეგო ორი რაკეტა RBS-15 და ამდრეე 400 მ-იანი წყალქვეშა ნავსაწინააღმდეგო ტორპედო კორვეტის კორპუსში ადამალეს.

გემშიმე დაჩრევილი მხოლოდ 40 მ-იანი ჭეჭეტის კომკერა, რომელსაც სპეციალურად ჩამოჭრილი ხედაპარები აქვს და დამკვე თაღფეშია მოითქეული.

კორვეტის კორპუსი და ხედნაშეი ხაზ-შირბადიანი ბოკუების საფეუქვლე მომხადებელი კომპოზიტური მასალებისაგან არის აგებული და გარედან რადიოტალღების გამტარი მასალებით არის დაფარული.

ინფრაწითელი გამოსხეების შესამცირებლად კორპუსში გამოყენებულია კარგი თბოიზოლაციის მქონე შემეუბლები, ხოლო გამონაბოლქვი პირები ატმოსფეროში გავრილების ხისტემის გულის შემდეგ ხედება.

ამ სახაღეთა ხარჯზე „სმოუნას“ შემწეე წყნარ ამინდში 11 კილომეტრში, ხოლო ქარიშხლის დროს 8 კილომეტრზეა შესაძლებელი.

შვედიის სანაპირო ზოლის სიგრძე 3218 კილომეტრია და ბაღტიის ზღვის თხელ წყლებში სკვისის პრინციპით მოცურავე ხომალდები კარგად შეესადაგება.

კამუფლაკის შეუყერილობაც სანაპირო ხაზის შესაბამის ფერებშია გადმეყეტილი და კორვეტი სანაპიროს ფონთან კარგად არის შეტამუელი.

პროექტი შვედიის მთავრობას დაახლოებით 200 მლიონი დოლარი დაეუკდა. ეს თანხა დაახლოებით ორი ფრანგული შველმეტრშიმიდი „მისტრატის“ ღირებულების ტოლფასია.

1993 წლიდან „სმოუნა“ ბაღტიის ზღვაში შრეკელშენეე და ხინგრძლეე გამოცედა გაიარა, რომლის შედეგები Visby-სერის სარაკტო კორვეტების მშენებლობაში გამოიყენეს.

შველრი ექსპერიმენტები გადამებე გამოცედა. 1996 წელს სორვეცამაც დაიწყო მუშაობა და 1999 წლის აპრილში პირველი ექსპერიმენტული ხომალდი P960 Skjold-ი (სორვეციული კლასიფიკაციით სარაკტო კატარლა) მწეობრში ჩადგა.

„სმოუნა“ ზედიან ტემისადგომსაც კგავს

ნორვეგიელთა „შხოდის“ კამოფლაჟი სანაპირო რელიეფთან კარგად არის შორებულელი

მდელი სიჭრავისა და კარგი მინერულობის მისაღწევად „შხოდის“ სიკვების პრინციპი გამოყენებულია და ძირითადი ამბავი წყალსატვრითი ჭეულია. წყალჭეულის საქმეების ნებისმიერი მიმართულებით მოპირება შეუძლია და ამ თვისების გამო ცურვა გვერდითაც არის შესაძლებელი.

საიმპორტის გასაზრდელად ქველა სასიკვდილო სისტემა დებოდა. სპეციალურად „შხოდისათვის“ ხომალდსანააღმდეგო სარაკტო სისტემის Kongsberg-ი (ურჯის სიშორე 150 კილომეტრი) შექმნა.

„შხოდის“ და მასში გამოყენებულმა სახელებმა ამერიკული საზღვაო სპეციალისტებისა და სამხედროების ინტერესი გამოიწვია.

ამერიკული კომანდოები დიდი ხანია სანაპირო ზოლის ხომალდების პროექტებზე შეუშაბენ და ნორვეგიელთა მოღწევის განაცხობად 2002 წლის იანვრიდან „შხოდის“ აშშ-ში 13 თვე დავო, სადაც სამხედრო-საზღვაო ძალების მინერების მონაწილეობა, გაიარა ხევადასხვა სახის ტესტირება და სამხედრო-საზღვაო კვლევით დაწესებულებათა შესწავლის ობიექტი გახდა.

2002 წლის ივლისში ნორვეგიის მთავრობამ ქალაქ მანდალის გემისაშენ Umoe Mandal-ს კაფე ხუთი კატარდა შეეკეთა.

„შხოდის“ 2003 წლის სექტემბერში ძალური აგრეგატების მოდერნიზაციის მისნით ურჯის დაუბრუნდა.

2006 წლის ნოემბრიდან ისეც ახალი საგამოცდო ციკლი დაიწყო, ხოლო 2008 წლის შუა პერიდიდან სამხედრო-საზღვაო კვლევებისათვის ექსპერიმენტული ხომალდების კლასშია გადაყვანილი.

მიმდინარე წლის 15 სექტემბერს გემისაშენმა Umoe Mandal-მა ნორვეგიის სამხედრო-საზღვაო ძალების პირველი ხე-

რული კატარდა P961 Storm-ი გადასცა.

შქმებლობის ხხევადასხვა სტადიაზე კაფე ოთხი კატარდა: P962 Skudd-ი, P963 Steil-ი, P964 Glimt-ი და P965 Gnist-ი.

P960 Skjold: სრული წყალწევა — 260 ტონა, სიგრძე — 46,8 მეტრი, ძალური დანადგარი — ორი აირტურბინა 16320 ცხ.ბ.იანი და ორი დიზელი 16320 ცხ.ბ.იანი, სიქსე — 57 კვანძი, ცურვის სიშორე გყონობური სიქსართით — 800 მელი, ვეპაფი — 15 კაცი;

შეიარაღება — ხომალდსანააღმდეგო 8 რაკეტა Kongsberg-ი, სანენიტო-სარაკტო სისტემა Mistral-ი, ერთი 76 მმ-იანი უნივერსალური ქვეტები OTO Melara Super Rapid-ი და 12,7 მმ-იანი ტყეაშტრეკევი;

ორივე შუდური და ნორვეგიული პროექტების ხომალდები სკანდინავიის სანაპირო ზოლში მოქმედებაზე გათეულია, სადაც მრავლად არის პატარა-პატარა კუნძული, შხერი, ფიორდი, ვიწრო გასაღული, ტბილი და უსწორმასწორო სანაპირო ხაზი კო რადარების შეუშაბის ართულებს.

სანაპირო ზოლის ამ თვისებებზეა-

თა გათვალისწინებით ხომალდებს შეუძლია თვი გაართონ ისეთ ამოცანებს, როგორც არის მონაააღმდეგის წყალწევა და წყალქვეშა ხომალდების ბრძოლა, სანაპირო ობიექტებსზე სარაკტო დარტყმების მიყენება, მონაააღმდეგის საზღვაო ძალებზე დაკრება-დახვეწვა, საზღვაო კომუნიკაციების დაცვა, სამშენობლო ობიექტებში მონაწილეობა და სხე ხომალდები გამოსილი ზღვაში მოქმედებებზე გათეული არ არის და ღლი სრეკეში ზოგიერთი უნიკალურ თვისებას მთლიანად თე არა ნაწილობრვე მიანეკრევის.

შეგეის ხომალდების სხე გარემო პირობებში გამოყენება პრობლემატურია. მაგალითად, საქართველოს დაახლოებით 270 კმ სიგრძის სანაპირო ზოლი ერთეულოვანია და ხომალდებისათვის ხელსაყრელ პუნქტზე საფარს მოკლებულია, რაც მონაააღმდეგეზე წყალზე და სამუდამებით ფარული და მოულოდნელი დარტყმის მიყენებას გამოიცავს.

ანაღმდეგო პირობებს სხე ქვეწინებზე აქეო და, აღნაბი ამის გამო სკანდინავიული მოღწეები ჯერჯერობით წრდილოეთის არ გასცენია.

თეშერ ჩაჩანიძე

სვეცილურად „შხოდისათვის“ ხომალდსანააღმდეგო სარაკტო სისტემა Kongsberg-ი შეიქმნა

აფხაზეთის 1992-93 წლების ომის ფინალი

სოხის 1993 წლის
27 ივლისის შეთანხმებამ
ქართული ფორმირებების
განაირადება განაპირობა

ჩააბარა და ტექნიკა საბრძოლო მდგომარეობაში შეინარჩუნა.

სოხუმს წელ-წელა მშვიდობიანი მოსახლეობა დაუბრუნდა. გზნდა ცხოვრების წვეული რიტმის აღდგენის იმედი.

როცა საქართველოს ხელისუფლება შეიარაღებული დაპირისპირების შეწყვეტის და კონფლიქტის მშვიდობიანი ზრუნებით მოგვარებას ცდილობდა, ამ დროს რუს სამხედროთა ზურგს ამოყრებული სეპარატისტული ძალები ახალი შეტევისათვის ემზადებოდნენ.

არბინას ხელისუფლების მამინდელი თავდაცვის მინისტრის, რუსეთის მოქალაქის, გენერალ-მაიორ სულთან ხოსნაიდივისა და გენშტაბის უფროსის, გენერალ-მაიორ სერგეი ბარის ხელმძღვანელობით რუსეთის არმიის ოფიცერთა ჯგუფი სოხუმის ალების გეგმზე მუშაობდა.

2000 წელს გენერალ-მაიორ ელადიმირ ზოლოტარევის რედაქციით გამოვიდა წიგნი „რუსეთი (საბჭოთა კავშირი) XX საუკუნის მთელი ნახევრის ლოკალური ომებსა და შეიარაღებულ კონფლიქტებში“.

აფხაზეთის ომში რუსეთის როლის შესახებ წიგნში ვკითხულობთ „რუსსა

გენერლებმა და ოფიცერებმა შემომუშევს სოხუმის ალების გეგმა. რუსული ავიაცია ქართველთა პოზიციებს ქაეროდან ბომბავდა. რუსეთის არმიამ აფხაზეტს იარაღისა და სამხედრო ტექნიკის ნაწილი გადასცა“.

სოხუმის ოკრავიციანზე მომუშავე რუსი სამხედროები ითვლისწინებდნენ სოხის შეთანხმების შექმნა სამხედრო ინთავარდობას, როცა 23-ე და 24-ე ბრიგადები დამხილ-განიარადებულნი და ქართული არმია აფხაზეტიდან გასული იყენენ; ქალაქში მშვიდობიანი მოსახლეობის დაბრუნებას და ამით დაცვის ორგანიზებაში წარმოქმნილ სირთულეებს; დასავლეთ საქართველოში და, კერძოდ, სამკერელოში არსებულ რთულ სიტუაციასა და სხვ.

აფხაზეთის ადმინისტრაციული სახლებების გასწვრე მდებარე რაიონებსა და ოჩამჩირა-ზუგდიდის დამაკავშირებელ სარკინიგზო ხაზს ლოთი ქობალაის შეიარაღებული ფორმირებები აკონტროლებდნენ.

განონიერი ხელისუფლების აღდგენის ბრძოლის ღონისძიებით გავრთიანებული ლოთი ქობალაის ძალები ორმაგ თამაშს თამაშობდნენ, რაც არცთუ იშვიათად სახ-

მონიარადმდგვის მოულოდნელი შეტევა 16 სექტემბერს დაიწყო

1993 წლის 27 ივლისს სოხუმი რუსეთის შუამდგომლობით აფხაზეთში ცეცხლის შეწყვეტასა და მისი შენარჩუნების შესახებ შეთანხმების მიღწევა მოხერხდა.

დეკემბრის შესაბამისად, აფხაზეთში საქართველოს სხვადასხვა რაიონიდან ჩასულნი ფორმირებებმა მისივე ტექნიკასთან ერთად დატოვეს.

სოხუმის 23-ე ბრიგადის მეთაურის, გენერალ-მაიორ გენო ადამიას წინააღმდეგობის მიუხედავად, ბრიგადა დაიშალა. პირადი შემადგენლობის მიშენელოდან ნაწილს დემობილიზაცია შეეხო, ხოლო სახსლეტებამ ოცდელი ჯეშანტექნიკისა და არტილერიის დიდი ნაწილი ფოთის პორტში გაავხაუნა.

ოჩამჩირის 24-ე ბრიგადის ხელმძღვანელობა განიარადების იძულებით დათანხმდა. მართალია, ჯეშანტექნიკა და საარტილერიო დანადგარები ქვედანაყოფთა დისლოკაციის ადგილებზე დარჩა, მაგრამ ქვეტეებთან მოხსნილი სახსლეტები სამისწევრთან ერთად ოჩამჩირეში რუს სახელეო შესახლეურეთა შენბრძადის შტაბს ჩაბარდა.

ოჩამჩირის ფორმირებები (აფხაზეტი აღმოსავლეთის ფორმირებები უწოდებდნენ) მოქმედმა აფხაზეთშია ფორმირებებმა მთელი ჯეშანტექნიკა (2 ტანკი და 1-2 ჯეშანტრანსპორტიორი) სოფელ მოქეში განათავსეს.

კოდორში, ახალდაბაში, ტამიშში, ოჩამჩირესა და ვალში განლაგდა რუსეთის არმიის 345-ე საღესანტო-საპარამუტო პოლკის შედგენანტეთა პოსტები, რომლებიც „სამშვიდობო მისიას“ ასრულებდნენ და აფხაზეტსა და ქართველებს შორის ცეცხლის განახლება უნდა აღეკვეთათ.

24-ე ბრიგადის ზოგიერთი ქვედანაყოფის მეთაურმა რუსების „სამშვიდობო მისია“ არ დაიჯერა, წინდახედულობა გამოიჩინა, სათადარიგო სახსლეტები

მონინააღმდეგის შეიარაღების ერთ-ერთი ნიმუში — სატვირთო ავტომობილის ძარაზე დაფენებული უმარბიერი რაკეტული ჭურვების გამწვები დანადგარი იყო

ელქიფო ინტერსების საქმიანობა და სტრატეგიის სასარგებლო მოქმედებებში გადართობდა.

ამის გამო ფოთისა და სამეგრელოს მოსახლეურ ზოგიერთი რაიონის დაცვა მუდმივად უზრუნველბათ მოითხოვდა.

სტრატეგიის მხარდების შესახებ სათანადო ინფორმაცია არსებობდა, მაგრამ ის რეაგირების გარეშე დარჩა.

უფრო მეტიც, მონინააღმდეგის საბრძოლო მოქმედებათა განხორციელების შემთხვევისათვის სახელმწიფოს სამოქმედო გეგმა არ გაჩნდა.

შიშლად თავდაცვის მინისტრი ვიკტორ ანაბერძენი მოითხოვდა აფხაზეთიდან გამოდევნილი ნაწილების დროებით სოფელ რუხინს დასაბრუნებას, მაგრამ სამედიცინო მომსახურებას მდგომარეობამ ამის საშუალება არ მისცა.

შედეგად შეხაბამის მიმდებარე 1993 წლის 16 სექტემბერს ოჩაჩხორის ფრონტზე აფხაზების, მრდილო-აღმოსავლეთის, კაზაკებისა და სხვა ფორმირებათა ქვედანაყოფები, დაახლოებით 1500-2000 მებრძოლი, რამდენიმე მიმართულებით მოულოდნელად შეტევებზე გადმოვიდა.

მათგან დარტყმა კოლონის ხიდზე, ხოლო ურადლების გადასატანად შერევის მიმტაცია სოფელ ცაგვრაზე განხორციელდა.

მათგან ამოცანა ტამიშის (1993 წლის 2-7 ივლისი) ოპერაციის მსგეხსად ისე ოჩაჩხორ-სოხუმის საერთომობლო-სარკინიგზო გზების გადაკეტვა იყო.

მონინააღმდეგე დაუბრკოლებლად გაიარა რუსული სამხედრო მოძრაობის პოსტები და ითქმის უბრძოლველად დაიკავა ტამიში, ზემო კინდი, ახალდა-

ბა, ანუარხუს სტრატეგიული მნიშვნელობის ხიდალვები და კოლონის ხედი.

ამვე დროს ლითი ქობალამ 17 სექტემბერს ფოთის დაცვება სცადა, მაგრამ „შენაბადას“ ბატალიონმა თავდასხმა მოიგვრია და ქალაქში შესვლის საშუალება არ მისცა.

24-ე ბრიგადის მეთაურის პირველი მოადგილე, ბრიგადის არტილერიის უფროსი პოლკოვნიკი ნაშრაი ჰინია: „როგორც კი ცნობილი გახდა აფხაზეთა შემოსტევის შესახებ, მაშინვე რუს სახელგა შესაზღვრეთა ბრიგადის მეთაურს ქვეშეების სასხლეტების გადმოცემის თხოვნით მიემართე, მაგრამ რუსები სხვადასხვა მიზეზით დროს აქაანურებდნენ.“

მაშინ რუს ბრძანებით „გრადის“ დანადგარმა ბრიგადის შტაბის ტერიტორია მიზანში ამოიღო და რუსებს რეაქტიუ-

ლი ჭურვების ცეცხლი დაეცემა. ქაქა გარდა რამდენიმე საათში სასხლეტები დაეკაბრუნეს.“

საპასუხო ქმედებთა დაგეგმვა ერთელებში გაურკვევლად შეუძლებელი იყო, არადა კუშირის სასტრატეგია სარითდ მომალა ან ცუდიდ მუშაობდა.

მომხმარებლისთვის ოჩაჩხორის რაიონში 24-ე ბრიგადისთან ერთად 114-ე „აფხაზ“ ბატალიონის 70-მდე მებრძოლი მისი ტექნიკის გარეშე იმყოფებოდა.

სხვა ნაწილების შესტყვნა და რაც მთავრია, ადმინისტრაციული სახლების გადაღება კი დროსა და ლითი ქობალასთან შეთანხმებას მოითხოვდა.

17 სექტემბერს საღამოს თბილისის რკინიგზით ქუთაისში გვარდის სატანკო პოლკის ერთი ნაწილი და 22-ე მარტყოლის შექანიზებული ბატალიონის 200-მდე მებრძოლი ჩამოვიდა. გვარდელთა განკარგულებაში 12 ტანკი, 12 ქვეითთა საბრძოლო მანქანა და 2 მტლბ იყო.

ცხენისწყალთან პოზიციებიდან მოიხსნა და ოჩაჩხორისკენ ავტომობილებით გზის გაგრძელების ნებართვას მე-11 ბრიგადის ქვედანაყოფები ელოდნენ.

აქ იწყება საქართველოს უახლესი ისტორიის, აღბაის ერთ-ერთი ყველაზე სამარტხეირო ფურცელი, როცა ქვეთისათვის კრტიკულ ვითარებაში საკეთათის პოლიტიკური ინტერესების გატარება-მრეტარების საკითხის მოგვარებას სამი დღე დასჭირდა.

სენკამ დაწყებული მოლაპარაკება ბაოქში, ასღან აბაშიძესთან გაგრძელდა და, როგორც იქნა, შეთანხმების მიღწევა მოხერხდა.

გვარდის სატანკო პოლკი 20 სექტემბერს სამტრედიამში ხელმოწერე

აფხაზი მებრძოლის თვითნაკეთი ტანკმანიააღმდეგო უმარბიერი რაკეტული

ქართველი მებრძოლები უთანხმოო მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ

დატვირთა და ისევე დღის 18 საათზე
ოჩამჩირეში იყო.

ჭყერის ხიდზე გულის წებათა და
II ბრძაგის კოლონაზე მიიღო.

ოჩამჩირეში თავმოყრილი გვარდისა
და მე-11 ბრძაგის ქვედანაწილები სოფელ
ცაგრაში განლაგებული შტაბიდან იმა-
რობოდა. საბრძოლო მოქმედება სე-
ლმძღვენილობა იტვირთა სამხედრო
გარეზის სარდალმა, გენერალ-მაიორმა
გუჯარ ვერასეილმა.

გარეზის ოჩამჩირის დაჯგუფების
მოთვლით ამოცანა ისევე ოჩამჩირე-სოხუ-
მის დამაკავშირებელი სატრანსპორტო
ხაზების სწრაფად გახსნა იყო.

მაგრამ, 1993 წლის ივლისისაგან გან-
სხვავებით, ძალები ახლა ბევრად ნაკლებ-
ნი იყვნენ. გროზნოში მყოფი ზედად გამოს-
ურდია აფხაზეთში მყოფი საჯარისო
ქვედანაწილები შეთანხმებისაგან მხო-
ლოდ ითვის ბრძანებების შესრულებას
მოითხოვდა, რის გამოც ისევე როგორ
ეითარება კიდევ უფრო დაძვინდებოდა.

სიამაჰოვასთან გატარება-არგა-
ტარების საკითხზე შეთანხმების მიღწე-
ვას ცდილობდნენ, აფხაზეთში დაკავშირე-
ლი პოზიციები საფუძვლიანად გა-
მაგრეს, ხელი მისასვლელი გზები და
სადავოები ქვეით და ტანკსწინააღმ-
დეგო ნაღმებით დაფარეს.

ქართულ ჯგუშინტეკნიკისთან სა-
ბრძოლველად ამჯერად სეპარატისტთა
განკარგულებაში დიდი როლიწილით
ქარბული წარმოების ტანკსწინააღმ-
დეგო ნაღმი, მართლაც ტანკსწინააღმ-
დეგო რაკეტა, სხვადასხვა სახის ხელის
ტანკსწინააღმდეგო ყუშპარსატორი
და სხვა სამუალები აღმოჩნდა.

დრო აღარ ითმინდა და გზის ნაღმი-
მისაგან გაქრებულ გარეუ შტუტე ახ-
დალდის მანაროლებით 21-ში დილით
დაიწყო. წინ ტანკები წყედნენ და უკან
ჭყეითა საბრძოლო მანქანება ქვეითე-
ბის თანხლებით მაკვინენ.

ჭყეითი გაბატონებული სიმაღლე-
ბიდან მოწინააღმდეგის მარე გახსნილი
ციცხლში მოექცნენ და დიდი დანაკარ-
გი გინიცადეს. ნაღმებზე აფეთქების
გამო კი რამდენიმე ტანკი და ქვეითთა
საბრძოლო მანქანა მწყობრიდან გამოე-
იდა.

სეპარატისტები შტუტეის ტემპის
შესრულებასა და ღრის მოვებას ცდი-
ლობდნენ, რომ სოხუმის ახალგაღმ და
კოდორის ხიდის მსაჯღამებთან პოზი-
ციათა გასაძლიერებლად სეპარდები-
დათ.

ნელ-ნელა ტამიზი-ზემო კინდლის
გახეუდავა-დაკეება და ანუარხუს სი-
მაღლეკთან გასვლა მინე მოხერხდა.

ამ სიმაღლეებს სოხუმი-ოჩამჩირის
გზაზე გაბატონებული მებრძოლები უკა-
ვია და გარშეპო ტერიტორიას რამდენ-
იმე კილომეტრის რადიუსში აკონ-
ტროლებს.

22-ე მარტოფის მექანიზებული
ბატალიონის შთავალი მაიორი რამაზ
ახალგაღმდეგის: „22 სექტემბერს
ანუარხუს სიმაღლეკთან სიმინდის
ეიზეში ჩაწოლები შტუტეის დაწყების
ბრძანებას ექლოდით. სიმაღლეკიდან
მოწინააღმდეგის საცეცხლე საშუალებე-
ბს წეითაც არ ცხრებოდა და დანაკარ-
გი დანაკარგზე გვექონდა. საშინელ მდგო-
მარეობაში აღმოჩნდით. მსხვერპლი
მატულობდა, ხოლო შტუტეის დაწყების
ბრძანება არა და არ მიიღოთ.“

გულმა აღარ მომიბინა და БМП-
თი სიმაღლეებს შეეუტეო. ვიცილი, რომ
მისასვლელეები დანიღმული იყო და
ძალიან დიდ რისკზე მივდილი, მაგრამ
სხვა გამოსავლი არ მქონდა.

ნელ-ნელა ზეითი მიეწევიდა. გზად
დამძრალ არხშიც ჩაუვარი, მაგრამ
ამოსვლა შეუძლი და არხის პირს გა-
წვევით.

წემსა მოქმედებამ სხევიც გაიმხე-
ვა და უკან მომეწინ. პოზიციებს მიად-
ეკა და დაცარიელებული დამხედა.
აქა-იქ დარჩენილი სისხლის კვლი
მაინიშნებდა, რომ აფხაზეთმა შექლარ-
დაჭრული პოზიციებიდან გაიქვენეს“.

მოწინააღმდეგისათვის ანუარხუს
სიმაღლეკში აზრი დაკარგა და ამტო-
მეც მიატოვა. ბევრად უფრო მნიშოლო-
ვანი და ღირებული მისთვის კოდორის
ხიდის მსაჯღამები იყო.

სოხუმსდე გზის გახსნისათვის ახლა
ახალდებისა და კოდორის ხიდის გათა-
ვისულება იყო საჭირო.

თიშვარ ჩაჩანიძე

(დასასრული მომდევნო ნომერში)

კავკასიური მოვლენები

აზერბაიჯანში პირველიდ წარმოადგინა 12,7 მმ-იანი სწრაფიარტილური შაშხანი

საგარეო ურთიერთობები

● ათეულობით მრეწველობის სამინისტროს ურთულმა აეროკოსმოსურმა სააგენტომ მთავრობას საქმიანობის პროგრამა წარუდგინა, — განაცხადა სააგენტოს დირექტორმა აღინ შირვანხადემ. მისივე თქმით, პროგრამა განხილვის პროცესშია და იმედოვნებდა, რომელიც პროცესშია და იმედოვნებდა უპილოტო საფრენი აპარატების წარმოებას შეეხებოდა. შირვანხადეს თქმით, ამჟამად სააგენტო უპილოტო საფრენი აპარატებთან დაკავშირებულ კვლევებს არ წარმოებს.

● აგვისტოში აუფეთქებული საბრძოლო საშუალებებისაგან 2793762 კვ ტრიტორია შემოწმდა-გასუფთავდა. ნაიონ-განადგურებელია 3226 აუფეთქებული საბრძოლო მასალა, 12 ტანკ და 2 ქვეითაწინააღმდეგო ნაღმი. ფეთქებადსაშუაში საგნებისაგან სულ ქვეყნის ტერიტორიის 141256267 კვმ გაიწმინდა, ხოლო გააუვნებლეს 625200 საბრძოლო საშუალება. გარდა ამისა, ANAMA-მ და თურქულმა Nokta-მ ერთობლივი მუშაობით თურქეთ-სირიის საზღვართან 100 ქვეითთა და ტანკსაწინააღმდეგო ნაღმი გააუვნებლა.

● გასულ თვეში სახელმწიფო სასაზღვრო სამსახურმა სახელმწიფო საზღვრის დარღვევისათვის 29 კაცი

დააკავა, მათ შორის — 11 აზერბაიჯანის, 4 ირანის ილალური რესპუბლიკის, 4 ავღანეთის, 4 საქართველოს, 3 ბანგლადეშის, 2 რუსეთის ფედერაციისა და 1 ყირგიზეთის მოქალაქე.

● სამხედრო-სახლავო ძალების დღე-ღეცია 25-30 სექტემბერს იმყოფებოდა პაკისტანში, სადაც ვარაზსა და იხლამ-აბადში ადგილობრივი სამხედრო-სახლავო ძალების წარმომადგენლებთან ორმხრივი თანამშრომლობის საკითხების განსახილველად შეხვედრები გამართეს.

● 21-25 სექტემბერს აზერბაიჯანის წარმომადგენლობითი დელეგაცია თე-დაცვითი მრეწველობის მინისტრ იყერ

ჯამალოვის ხელმძღვანელობით სამხრეთ-აღმოსავლეთ რესპუბლიკაში საერთაშორისო აეროკოსმოსური და თედაცვითი შეარ-ალების გამოფენა Africa Aerospace Defence-2010-ში მონაწილეობდა. გამოფენაზე აზერბაიჯანმა 60-ზე მეტი საშუალო წარმოების თედაცვითი შეარ-არალების ნიმუში წარადგინა, მათ შორის იყო მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღი და მისი სხვადასხვა სახის საბრძოლო მასა-ლა, ნაღმსატყორცები და სხვადასხვა კა-ლიბრის ნაღმი, ელექტრონული მრე-მრეწველობის ნაწარმი და სხვ. გამოფენაზე პირველად გაიხსნა სწრაფ-რული შაშხანი Istiglal-12,7 (IST-12,7), რომელიც IST-14,5-ის შეტყობვითი მოდელია. შაშხანის მქიდი 7 ვარზს იტყვს და 100 მტყრში 20 მმ სისყის ჯეყმანყელის 90% ალბათობით ზყრეტს.

● ბოლო წყლწინდ-ნაყერაში ANAMA-მ სწყლებებში მონაწილე 60-ზე მეტ უცხოელ გამააღმყვლს ზყრტიყდაყტა გადაყცა. მათ შორის არიან საქართვე-ლოს, ავღანეთის, თურქეთისა და ტყაყცეთის წარმომადგენლები.

● აზერბაიჯანი 1-10 ოქტომბერს მონაწილეობას მიიღებს ანყარაში თურქეთის შეარაღებული ძალების სამხედრო აღყურყვილობის მეორე გამოყენებაში.

სომხეთი

● არარატის ოლყში განთყესებულ ერთ-ერთ სამხედრო ნაწილში 9 სე-ქტემბერს 19 წლის წყყიმდელმა ვარდ-

წყყამდელთა პრობლემის დაძლევის სომხეთი რუსეთის მოქალაქე სომხეთი ნაოყვნების ახალგაზრდებთი აბირებს

პიროსილვა...

გუდაუთის ბაზა

სერდუკოვი გუდაუთისა და ცხინვალის ბაზებზე ჯარების გაზრდის არ აპირებს.

ან ნერსესიანმა თანამოსამსახურე უანეს ბაღდასარიანი მისმელ დაჭრა. შემთხვევა ყარაულში ვოფის დროს მოხდა.

● 10 სექტემბერს ერთ-ერთ სამხედრო ნაწილში კონტრაქტის სამხედრო მოსამსახურეთა ერთმა ჯგუფმა იარაღი დაყარა და ბრძანების შესრულებაზე უარი თქვა. უკმაყოფილების მიზეზი ყოფილი საკითხი იყო: სამხედროები ყარაულში გადიოდნენ და საჭილის მოსამზადებლად გაზქურა მიქონდათ, ხოლო ბატალიონის მეთაურმა ამის უფლება არ მისცა. პირად შუამდგარლობასთან საუბრის შემდეგ ინციდენტი ამოწმდა.

● მოსკოვი და ჯრეჯანი რუსეთში მცხეთებში სომხების მიერ სამხედრო მოსახურების სომხეთში გაულის შესაძლებლობას განიხილეს. ამის შესახებ თვადიციის მინისტრმა სერჟან ოგანიანმა პარლამენტში გამოსვლისას განაცხადა. მან აღნიშნა, რომ საკითხს უახლესი მომავალში რუსეთის თვადიციის სამხედრო განიხილავს და დასინჯა, რომ რუსეთის სამხრეთის ფედერალური ოლქთან ვაჭრული დაახლოებით 400 წვეთმდელი სამსახური სომხეთში გადის და მათ შორის ჩრდილოკავკასიულებიც არიან.

● ვაისო წლის სომხეთმა იტალიისაგან 297 კარაბინი შეიძინა. ამის შესახებ ინფორმაციას იტალიის მიერ გაეროსთან შესრულებული შეთანხმებაზე წარდგენილი რეგისტრია იძლევა. სომხეთის რეგისტრში ინფორმაცია მხოლოდ რუსეთში შექმნილ ცეცხლსასროლ იარაღს შეეხება.

სომხეთში კავშირები

ოკუპირებული აფხაზეთი

● „რუსეთი არ აპირებს აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთში მყოფი დაჯგუფებების გაზრდას“, — განაცხადა ვაშინგტონში 17 სექტემბერს რუსეთის თვადიციის მინისტრმა ანატოლი სერდუკოვმა. მისი თქმით, რუსეთს რეგიონში კრიზისული სიტუაციებისათვის თავისი გეგმები აქვს და საჭიროების შემთხვევაში მათი გადჭრა 5 დღეზე ნაკლებ დროში მოხდება.

● საოკუპაციო არმიის მე-7 ბაზმ ტერაინიზმთან ბრძოლის მართვა სწავლება ჩაატარა. მასში ბაზის შუამდგენლობაში მყოფი ერთ-ერთი მოტომოსროლელი ბატალიონის ანტიტერორისტული ჯგუფი მონაწილეობდა.

● გაეროს წარმომადგენელმა ვერვეის მოლაპარაკებაზე ანტი ტერორიზმმა 14 სექტემბერს გადმო რუს მესალდერეთა ერთ-ერთი ქვედანაყოფი დათავალა.

ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი

● მარცვლის პოლიგონზე საბატალიონო ტაქტიკური სწავლებები მე-4 ბა-

ზამცე ჩაატარა. ბაზის მეთაურის, პოლკოვნიკ ალექსანდრ შუმუკინის მეთაურობით დაამუშავდა განგამით ბატალიონის სწავლების რაიონში გადაყვანა, მოქმედება ავიაციის მოულოდნელი თავდასხმისას, მონაწილეობის სადაზვერუო ჯგუფებთან ბრძოლა, მოქმედება მასობრივი განადგურების იარაღის გამოყენების შემთხვევაში და სხვ. სწავლების დასკვნით ეტაპზე საკონტროლო-ჩასათვლელი სროლები შესრულდა ცეცხლსასროლი იარაღით, БМП-2-ით ტრეკ Т-72-ით და სხვ.

თვითათიარებელი ყარაბაღი

● პოლიტექნიკოლოგიების რუსეთის ცენტრის ვიცე-პრეზიდენტ სერგეი მიხვევის შეფასებით, ყარაბაღში ომის განახლების შემთხვევაში რუსეთისგან ყარაბაღის დამოუკიდებლობის აღიარების ალბათობა ძალიან მცირეა. მისი აზრით, რუსეთი კონფლიქტში თავისი პირობებით ჩაერვება და მშვიდობის დაყარებაში შუამავლის როლის შესრულებას შეეცდება. მიხვევს მიაჩნია, რომ ანტიტერორიზმ ომს მხოლოდ მოსკოვის ფელქლით თანხმობის შემთხვევაში დაიწყებს.

გაეროს კავშირი

● მიმდინარე წლის დასაწყისიდან 13 სექტემბრის შვედმარობით დაღესტანში ჩატარებული სპეცოპერაციების შედეგად 123 მებრძოლია განადგურებული. სპეცოპერაციებს შეეწიარა შინაგან საქმეთა ორგანოების 81 თანამშრომელი, 10 სპეცრაზმელი, შინაგანი ჯარებისა და თვადიციის სამინისტროს 12 მოსამსახურე. სახელმძღვანელების ფედერალურა სამსახურის 1 თანამშრომელი. რუსულადიკის ტერიტორიაზე ტერაქტებს 17 სამოქალაქო პირი ემსხვერპლა.

ცხინვალის ბაზა

**ამერიკულ VR1-ს სილოს ნაქვევან შეუქმნია
და 1,5 კმ-ზე გვირს სნაიპერის ლიკვილირებას**

ზეზუსტი, ზემელავრი სნაიპერული...

მონადღმრეების დიზაინება ერთი ზუსტი გასროლით შორი მანძილდან კვლე აქტუელური რჩება საბრძოლო მოქმედების

ბა (მაგალითად, რუსული CBD ან ამერიკული M24). მართალია, მსხველკალიბრის სნაიპერული შაშხინები 12,7 მმ კალიბრის

ლად გამოეყენება ციფლითვის არ არის შესაძლებელი.

სწორედ ეს გარემოება გაითვალისწინა ამერიკელმა კრიზის საიარაღო ფირმა Vigilance Rifles-მა და დაისწყო თვითადაპტენი სნაიპერული შაშხინა VR1-ების მცირე პარტიით წარმოება.

VR1-ს სამ სხვადასხვა ვანზაზე გათვალისწინებულია მარბოტენ. ერთ-ერთი მათგანი .338 Lapua Magnum-ია, რომლის კალიბრი 8,7X69 მმ-ია. ეს ვანზა ბოლი დროის ძალზე პოპულარული გახდა სნაიპერული შაშხინების მწარმოებელ ფირმებს შორის, რადგან იგი ტრადიციულ 7,62 მმ-იან ვანზაზე უფრო ძლიერია, თუმცა ბევრად უფრო ნაკლებ გუნჯის ძალის წარმოქმნის გასროლისას ვიდრე მსხველკალიბრის (12,7 მმ) სნაიპერული ვანზები.

VR1-ში გამოყენებული მცირე ვანზა საკმარისი სიზუსტითაა, .408 Chey-tac-ის კალიბრი 10,3X7,7 მმ-ია. მისი გასროლისას წარმოქმნილი საღვლეე ენერჯია 11300 ჯოულს უტოლდება, მაშინ როდესაც იგივე მარეზებელი .338 Lapua Magnum-ისთვის მხოლოდ 6500 ჯოულია.

VR1-ის მოდიფიკაცია, რომელშიც გადიტენვა ხელით ხდება

დროს, მერამ შედარებით შორეული და 7,62 მმ-ზე კალიბრის ვანზებისთვის ვანკოთინალი სნაიპერული შაშხინების სროლის ეფექტური მანძილი 600-800 მ-ით შემოიფარგლებ

ტყეებით სამშენებს ზუსტად მანძილებს 12-15 კმ მანძილზე, მერამ დიდი მასის გამო (მაგალითად, ამერიკული Barrett M82-ი ვანზების გარეშე 13 კგ-ზე იწონის) მათი ოპერატორ

საბოლოოზე სანადიროდ გათვლილი VR1-ის სამოტივალტო ვარიანტი

ჩ3060 დონი: ამერიკული სნაიპერული შაშხანი VR1-ის სიგრძე 1320 მმ-ია, აქედან ლულის სიგრძე 610 მმ-ზე შეადგენს. იარაღი სამიზნისა და ვაზნების გარეშე 7,7 კგ-ს იწონის. მჭიდში 5 ცალი ვაზნა ჩადის. სნაიპერული შაშხანის მოდიფიკაციები გათვლილია .338 Lapua Magnum (6,7X69 88), .408 Chey-tac (10,3X7,7 88) და .505 Gibbs (12,7X80 88) ტიპის ვაზნებზე.

ჩ3060 დონი: სწრაფმუხრი შაშხანი VR1-ის ავტომატიკა დაფუძნებულია იარის ცილინდრის (რომელიც ლულის თავზე დამონტაჟებული) მცირე გადამადგილებაზე ყოველი გასროლის შემდეგ, რომლის დროსაც ხდება გასროლილი ვაზნის მასიონის ექსტრაქცია და მჭიდთან სავაზნეში ახალი ვაზნის მოათავსება. შაშხანის ლულის ბოლოში დამონტაჟებულია ძლიერი ლულის მუხრუჭი, რომელიც ნაწილობრივ ამცირებს უკუცემის ძალას. ლულა თავსდება კომპაქტურ ლულის კოლოფში, რომელიც უზრუნველყოფს ლულის დამზადებულად. თავის შორე, ლულის კოლოფი დამატებულია ალუმინის კორპუსში. მსოფლიოს ერთ წუთში შეუძლია ლულის კალიბრის შეცვლა ისე რომ ახალ კალიბრზე გადასვლისას შაშხანის აღიარ სჭირდება სროლის სიზუსტის ხელახალი დორეგულირება. შაშხანის არ გააჩნია შეტანივური სამიზნეები. ლულის კოლოფზე დამატებულია Picatinny rail-ის ტიპის მიმმართველები, რომლებზეც სხვადასხვა ტიპის ოპტიკური სამიზნეების დამატება შეიძლება. შაშხანზე დამონტაჟებულია დასაცევი ფეხები იარაღის უკეთესად დასაფეხიორებლად.

შედარებისთვის (მარცხნიდან მარჯვნივ) .505 Gibbs; .408 Chey-tac; .338 Lapua Magnum და .308 Win (7,6288 NATO) კალიბრის ვაზნები.

სნაიპერული შაშხანის მას ვაზნებისა და ოპტიკური სამიზნის გარეშე მხოლოდ 7,7 კგ-ია (საბრძოლო მდგომარეობაში მას 9 კგ-ზე იზრდება), რაც მსოფლიოს საშუალებას აძლევს ის დიდ მანძელზე ატაროს. ეს მოსაზრებელია არა მარტო სნაიპერისთვის, არამედ იმ მონადირისთვისაც, რომელიც აფრიკის სუენამი მისმქონიან ცხოველებზე — სადღიზე, პიპოლოტზე თუ მარტორქზე აპირებს ნადირობას.

ისე კი, ბოლო დროს თმლება ზღვარი საბრძოლო მოქმედებისთვის თუ ნადირობისთვის განკუთვნილ სნაიპერულ შაშხანებს შორის, რადგან ბევრ მონადირეს სურს მასი იარაღი ისევე იყოს ადვილად „ლო“ სხვადასხვა აქსესუარითა, როგორც ნამდვილი საბრძოლო სნაიპერული შაშხანა.

ირაკლი ალადაშვილი

ამ სნაიპერული შაშხანის შესაძენად მოდით გაეცნეთ კა ნამდვილად საძლიერებსა და მარტორქებზე სანადირო არის გათვლილი, რადგან იგი უზუსტეს მსხველკაღბრან სანადირო ვაზნებს — .505Gibbs (12,7X80 88) მოიხმარს.

სნაიპერული შაშხანი VR1-ის არასრული დაშლა

4600000000000
8060000000000

VR1

VR1